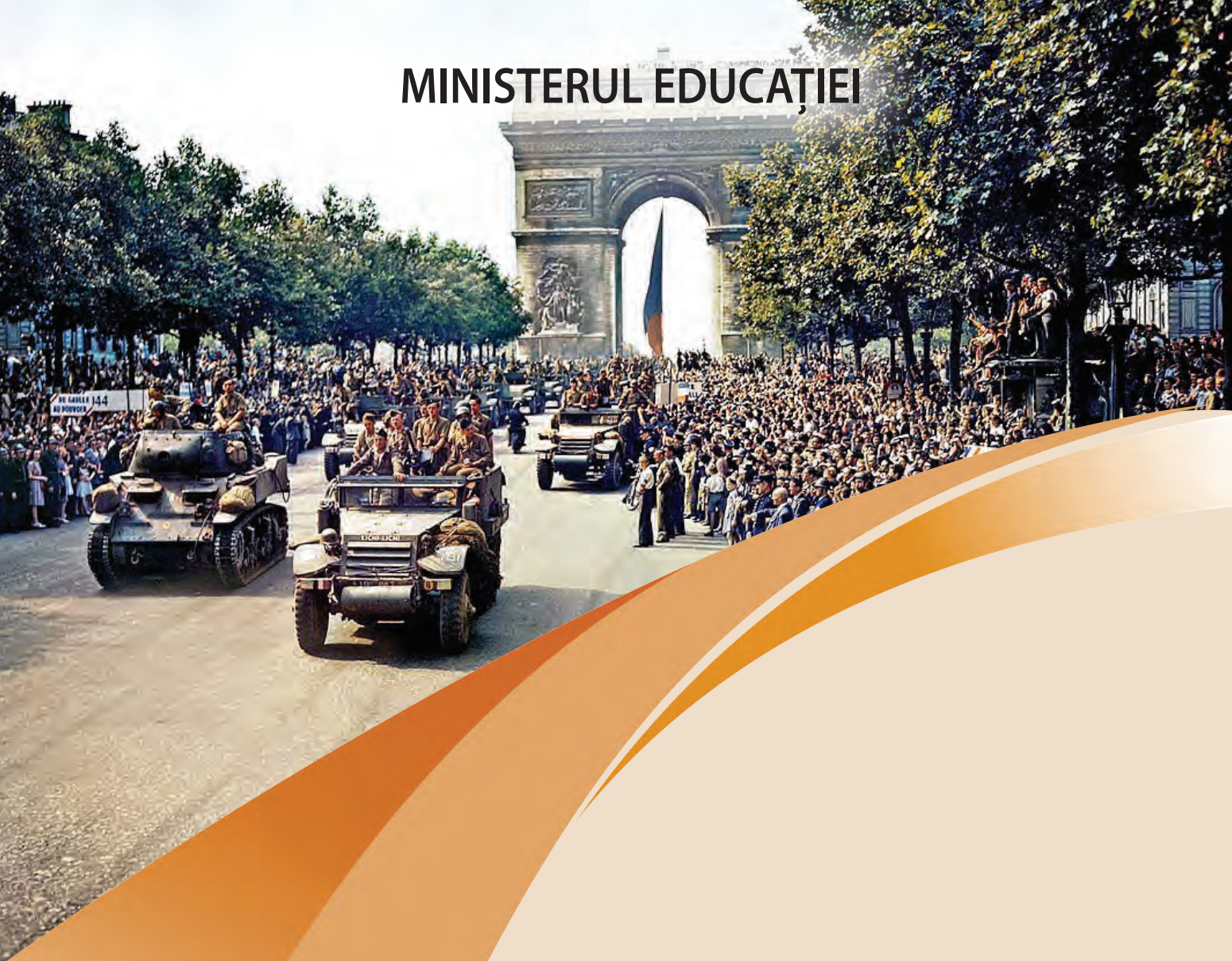

MINISTERUL EDUCAȚIEI

ISTORIE

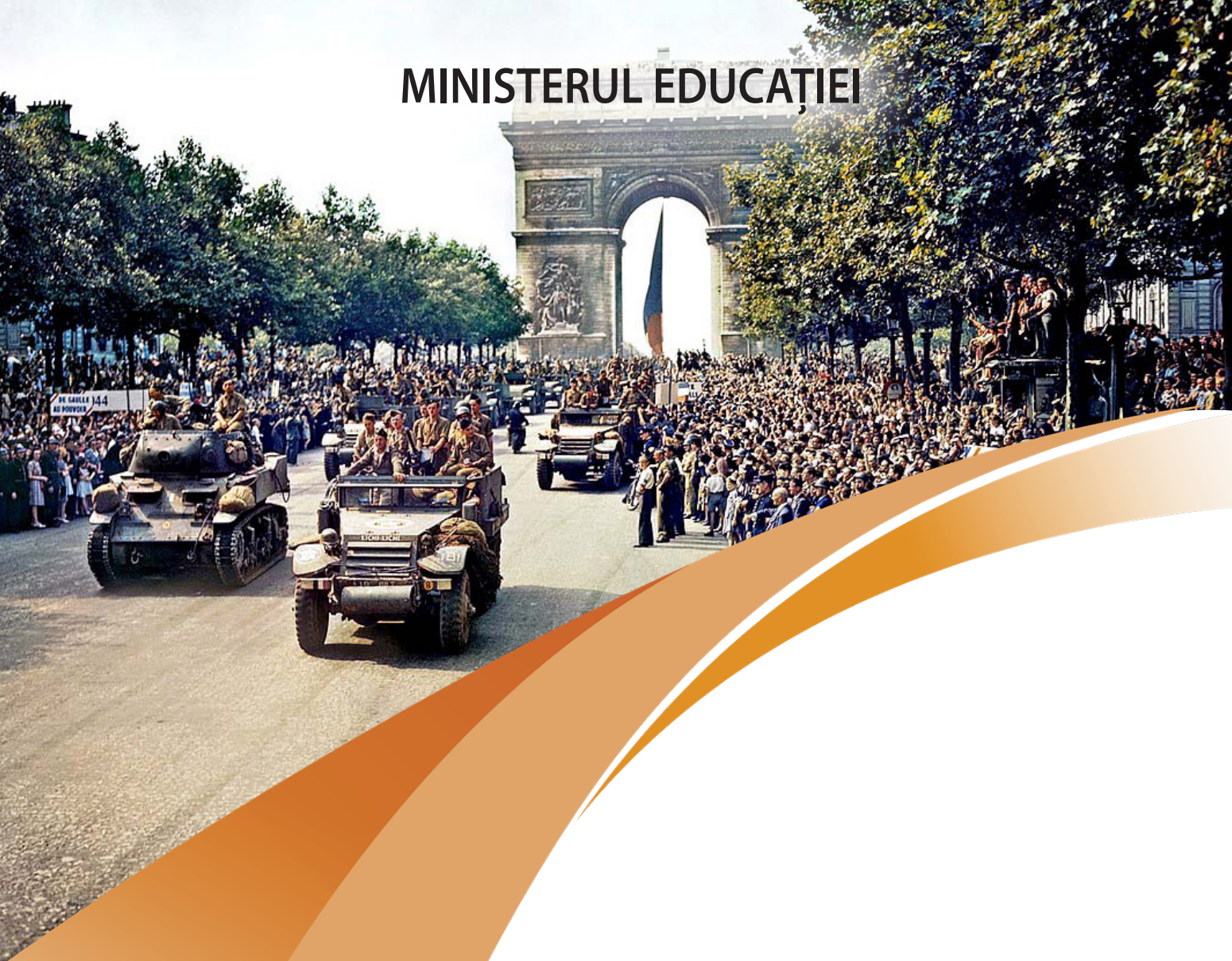
Manual pentru clasa a VII-a

**Acest manual este proprietatea
Ministerului Educației.**

Acest proiect de manual școlar este realizat în conformitate cu
Programa școlară aprobată prin Ordinul ministrului educației naționale
nr. 3393/28.02.2017.

119 – număr unic de telefon la nivel național
pentru cazurile de abuz împotriva copiilor
116.111 – numărul de telefon de asistență pentru copii

MINISTERUL EDUCAȚIEI

ISTORIE

Manual pentru clasa a VII-a

Deșteaptă-te, române!

de Andrei Mureșanu

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată, croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

.....
Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viață-n libertate ori moarte!” strigă toți.

.....
Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost' pământ!

COMPETENȚE GENERALE ȘI SPECIFICE

1. Utilizarea în contexte diverse a coordonatelor și reprezentărilor despre timp și spațiu

1.1. Utilizarea coordonatelor de timp și spațiu în prezentarea faptelor și proceselor istorice

1.2. Compararea faptelor/ proceselor istorice din perspectivă temporală și spațială

2. Utilizarea critică și reflexivă a limbajului de specialitate și a surselor istorice

2.1. Folosirea surselor istorice în vederea descoperirii elementelor de continuitate și schimbare în procesele istorice

2.2. Explorarea surselor istorice prin utilizarea instrumentelor specifice gândirii critice

3. Manifestarea comportamentului civic prin valorificarea experienței istorice și a diversității socio-culturale

3.1. Determinarea relațiilor dintre personalitățile și grupurile umane în desfășurarea faptelor istorice

3.2. Prezentarea unor elemente de continuitate și schimbare în evoluția sistemului de valori

4. Folosirea autonomă și responsabilă a instrumentelor necesare învățării permanente

4.1. Realizarea unor proiecte individuale sau de grup prin utilizarea resurselor multimedia

4.2. Aplicarea unor tehnici de muncă intelectuală care valorizează cooperarea, disciplina și perseverența

4.3. Folosirea perspectivelor multiple și a capacităților de analiză critică pentru luarea deciziilor pe bază de argumente și dovezi pertinente

CUPRINS

Recapitulare inițială	9
Evaluare inițială	10

Unitatea 1. Lumea la sfârșitul secolului al XIX-lea și

începutul secolului al XX-lea

Lecția 1. Marile alianțe politico-militare în lume

Lecția 2. Primul Război Mondial. Evoluția alianțelor. Fronturile de luptă

Studiu de caz: Revoluția Industrială și războiul. Noul armament și victimele lui

Studiu de caz: Viața în tranșee și „frontul de acasă”

Studiu de caz: România și Primul Război Mondial

Lecția 3. Tratatul de Pace. Noua hartă a Europei

Recapitulare

Evaluare

Unitatea II. Perioada interbelică: o lume în schimbare

Lecția 1. Viața cotidiană: organizarea orașelor, lumea rurală, invențiile și viața casnică, divertismentul, sănătatea oamenilor, cultura

Studiu de caz: Femeia în viața publică

Studiu de caz: Cinematograful – artă și industrie

Studiu de caz: Crize economice

Lecția 2. Cetățean și stat în democrație și în totalitarism

Studiu de caz: Un model democratic – SUA

Studiu de caz: Comunismul. Nazismul

Recapitulare

Evaluare

Unitatea III. Lumea în război

Lecția 1. Relațiile internaționale. Agresiunea statelor totalitare

Lecția 2. Al Doilea Război Mondial: alianțe militare și fronturile de luptă (1939-1945)

Lecția 3. România și al Doilea Război Mondial	63
Lecția 4. Conferința de Pace	66
Studiu de caz: Noile mijloace de distrugere în masă	68
Studiu de caz: Viața pe front și în „frontul de acasă”	71
Studiu de caz: Holocaustul	74
Recapitulare	77
Evaluare	78
Unitatea IV. Lumea postbelică	79
Lecția 1. Reconstrucție și modele ale dezvoltării economice. Viața cotidiană – de la dramele războiului la prosperitate	80
Studiu de caz: <i>Declarația Universală a Drepturilor Omului</i>	83
Studiu de caz: <i>Protestul tinerei generații</i>	86
Lecția 2. Democrație versus comunism – modelele de organizare a statelor. Războiul Rece (1945-1991)	88
Lecția 3. Uniunea Europeană: principii de organizare și funcționare	91
Lecția 4. Lumea contemporană: o lume multipolară – globalizarea. Noua diversitate culturală și revoluția informațională	94
Studiu de caz: Noile forme de divertisment – jocurile și tehnologia. Consecințe	97
Studiu de caz: Terorismul	99
Studiu de caz: Migrații în lumea contemporană	102
Recapitulare	104
Evaluare	105
Recapitulare finală	106
Evaluare finală	108
Dicționar	110
Autoevaluare	112

COMPETENȚE GENERALE ȘI SPECIFICE

1. Utilizarea în contexte diverse a coordonatelor și reprezentărilor despre timp și spațiu

1.1. Utilizarea coordonatelor de timp și spațiu în prezentarea faptelor și proceselor istorice
1.2. Compararea faptelor/ proceselor istorice din perspectivă temporală și spațială

2. Utilizarea critică și reflexivă a limbajului de specialitate și a surselor istorice

2.1. Folosirea surselor istorice în vederea descoperirii elementelor de continuitate și schimbare în procesele istorice
2.2. Explorarea surselor istorice prin utilizarea instrumentelor specifice gândirii critice

3. Manifestarea comportamentului civic prin valorificarea experienței istorice și a diversității socio-culturale

3.1. Determinarea relațiilor dintre personalitățile și grupurile umane în desfășurarea faptelor istorice

3.2. Prezentarea unor elemente de continuitate și schimbare în evoluția sistemului de valori

4. Folosirea autonomă și responsabilă a instrumentelor necesare învățării permanente

4.1. Realizarea unor proiecte individuale sau de grup prin utilizarea resurselor multimedia
4.2. Aplicarea unor tehnici de muncă intelectuală care valorizează cooperarea, disciplina și perseverența
4.3. Folosirea perspectivelor multiple și a capacităților de analiză critică pentru luarea deciziilor pe bază de argumente și dovezi pertinente

Instrucțiuni de utilizare a manualului

Manualul cuprinde:

variante tipărită

+

variante digitală similară cu cea tipărită, având în plus peste 75 de AMII (activități multimedia interactive de învățare) cu rolul de a spori valoarea cognitivă.

Activitățile multimedia interactive de învățare sunt de trei feluri și sunt simbolizate pe parcursul manualului astfel:

AMII static, de observare dirijată a unei imagini semnificative

Activitate interactivă, de tip exercițiu sau joc, în urma căreia elevul are feedback imediat

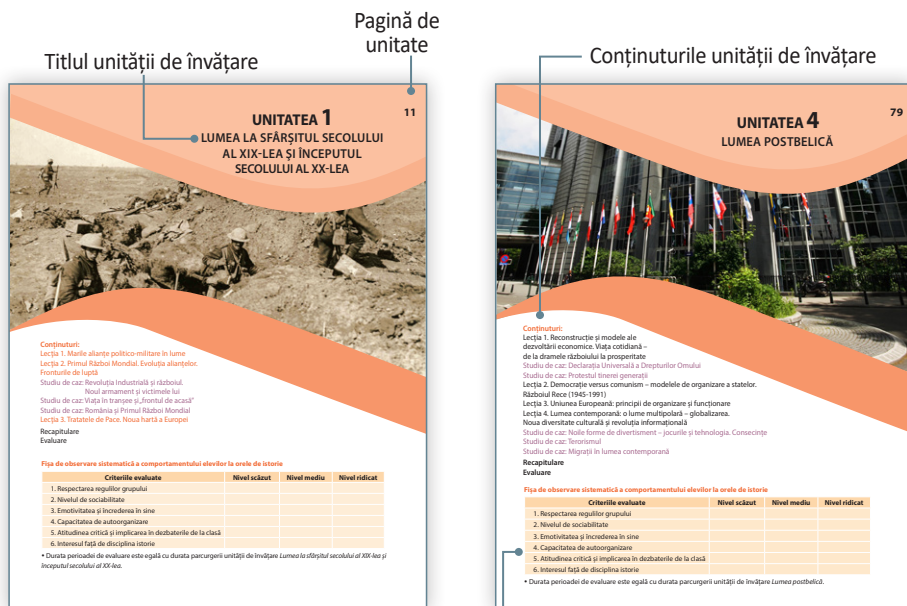
Activitate animată, filmuleț sau scurtă animație

În debutul versiunii digitale a manualului sunt prezente instrucțiuni detaliate cu privire la structura meniului și la modul de navigare.

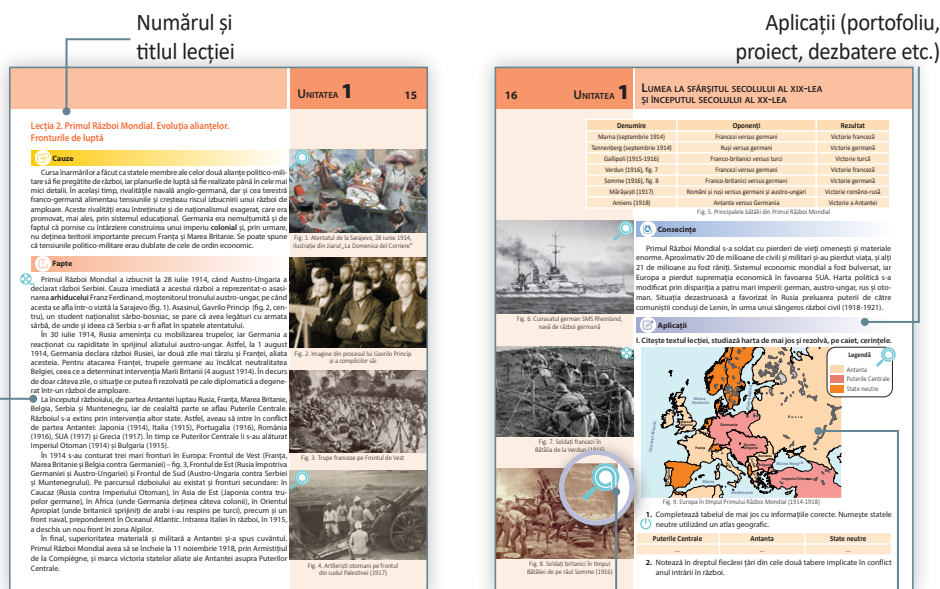
Manualul este structurat în patru unități de învățare, ce prezintă, într-un mod atractiv, conținuturile domeniilor din programa școlară: „Lumea la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea”, „Perioada interbelică: o lume în schimbare”, „Lumea în război”, „Lumea postbelică”.

Fiecare unitate de învățare cuprinde lecții de predare, studii de caz, o lecție de recapitulare și una de evaluare.

Lecția de predare-învățare cuprinde rubrici care asigură o viziune de ansamblu a temelor abordate, iar metodele de evaluare sunt dintre cele mai diverse (portofoliu, proiect, autoevaluare etc.)

Model de fișă de observare sistematică a comportamentului elevilor la orele de istorie

Textul lecției: prezintă într-o manieră coerentă și adecvată vârstei noile conținuturi.

AMII static

Hartă istorică: ajută la înțelegerea desfășurării evenimentelor istorice.

Studiu de caz: —
centrat pe învățarea
prin descoperire sau
aprofundarea unor
conținuturi

22

UNITATEA 1

STUDIUL DE CAZ

● Viața în tranșee și „frontul de acasă”

Tranșeele erau spații destinate protecției trupului, sub forma unor canaluri adânci câștigate cu șablonul, dar fără a avea un sistem propriu de canalizare, ceea ce făcea ca apa și mizeria să se acumuleze în ele. Din loc în loc, existau cașe mici, puncte de observare și bucatării. Condițiile de igienă erau precare, bălănele fiind foarte îngustate a simțimula de tranșee. Douăzeci erau, iar hainele erau impregnate cu mizerie. Necesitatea de a dormi în alertă era mai importantă decât nevoia sănătății soldaților. De aceea puțini, plătind cu gubăritul unei prezențe constante. Prin urmare, boala afectua soldații la fel de mult ca și atacurile inamice. Foarte răspândită era afecțiunea cunoscută sub numele de „picior de tranșee”, care apărea pe măsură mai mare în funcție de timpul îndelungat la unemul și frig.

Apăsătoroarea cu hrană a ridicat mai puțin probleme statelor implicate în război. Mai de soldați așau transportat alimentele către ea, dar nu au putut.

Multe alții găseau pentru că ei erau în război, dar așau deosebit de rău, hrana era insuficientă și de proastă calitate. Pe frontul de Vest, de pildă, soldații britanici mâncau carne, pâine și biscuiți. Bucătăria de campanie nu reușea să furnizeze hrană caldă deoarece se așau departe de front pentru a nu fi distruse de cruce artileștii inamici.

Soldății infirmuri așau vrei și îngrui în tranșee, fiind atinși ca inamicii cu o rată de succes puțin surprinzătoare. Hărțile în permanență peria a distringe tranșeele și a ucide soldații de ele. Une tranșee exista un spațiu semănat cu crăpătură, rețea de sălămi ghimășă și cadavre care nu au putut fi recuperate. Lunetările plătitoare oșci mizerie pentru a pune capăt cu un gloriu înțeles.

Pe scurt, viața în tranșee era dominată de mizerie, bălăni, moarte și spăimă.

Nici nu rămăși așau o duceau cu mult mai bine. Hrana și bucatăria de strictă necesitate erau raționalizată, iar femeile, adeseori și îngrăușite bucatăria și presa mizerie bălănele și plătitoare. Statul avea nevoie de grău și continuă de bani pentru a finanța războiul de război. Civilii erau încurajați să împunem statul la toate cerințele de obținut de război și, mai ales, de se înlocui în armată. Senta o îngrăușire a condițiilor de viață de război, și prin urmare ascunde la tot pargul. La comitate se adăugă o propagandă care preamăna statul și păstra intactă încrederea în viața finală, cu orice preț.

Fig. 3. Soldați români în tranșee din România (1917)

Fig. 4. Femei contribuind la se problemele apăsătoare în Primul Război Mondial (sursa: wikipedia.org)

24

UNITATEA 1

STUDIU DE CAZ

N. Studiați cu atenție imaginea de mai jos.

1. De ce lucrau femeile în fabrică? Unde erau bărbații?
2. Ce efecte crezi că a avut asupra mișcării feministe Primul Război Mondial?

Fig. 6. Femei care lucrează în fabrică de obicei

1. Mai esențiale

- Viața în tranșee era deosebit de grea.
- Soldații erau expuși pericolelor războiului, bolilor și interperierilor.
- Hrana și igiena nu se bucurau de atenție din partea superiorilor.
- Nici viața din spatele frontului nu era cu mult mai bună.

2. Discuțăm

1) **cazemată** – fortificație locală realizată din pământ, lemn sau beton, care protejează personalul și armamentul aflat în interior de focul artileriei și de bombardamentele aeriene

2) **buncăr** – adăpost blindat folosit pentru protecția trupelor și

3) **latrănie** – clocot fără canalizare

4) **lunetist** – soldat specializat în mînuirea puștii cu lunetă

3. Spălați-vă...

„Adolf Hitler a luptat în Primul Război Mondial pe Frontul de Vest, din 1914 până în 1918”

„Benito Mussolini, creatorul fascismului Italian, a fost soldat în Primul Război Mondial, pe frontul din nordul Italiei”

Fig. 7. Tranșee din Primul Război Mondial, aproape de Italia

— Idei esentiale

Dicționar:
— cuvinte și
expresii noi

— Stiai că...

UNITATE 1

31

RECAPITULARE

1. Completează, pe caiet, aa cronologică de mai jos, așezând evenimen-
tele date în dreptul anului potrivit:

*Asesinatul de la Sarajevo, Armistițiul de la Compiègne,
România declară război Austro-Ungariei,
Tratatul de Pace de la Versailles, Constituția Trupului Alliance.*

2. CAUZA-EFECTI Istoria este o înlănțuire de evenimente, de cauze și de efecte. Orice eveniment este o sau sau mai multe cauze, iar orice eveniment poate fi efectul unui cauză, dar și cauza pentru alte evenimente. Având în vedere toate acestea, completează tabelul punând la locul potrivit informațiile de mai jos.

Suslul 1	Suslul 2
A. France Ferdinand este asasinat.	A. Armistițiul de la Compiègne.
B. _____	B. Conferința de Pace de la Paris.
C. Austro-Ungaria declară război Serbiei.	C. _____

3. Explozia stelară! Completează, pe caiet, scheme de mai jos.

Armistițiul de la Compiègne

4. Stabilește legătura corectă între termenii din prima coloană și definițiile din cea de-a doua coloană, după modelul D - d.

A

B

1. Alinașul	a. titlu purtat de prinși din Dinastia de Habsburg
2. Arădușce	b. navă de mari dimensiuni care transportă de regulă pasageri
3. Pachetot	c. înțelegere politică între două sau mai multe state pentru a face față unei amenințări comune

Secvență de recapitulare

32

UNITATEA 1

LIMEA LA SFÂRȘUL SECOLULUI AL XIX-LEA
ȘI ÎNCÊPUTUL SECOLULUI AL XX-LEA

EVALUARE

Alege varianta corectă de răspuns.

1. Arhiepiscopia Fanari Ferdinand a fost asigurat la:

a. Sarajevo, b. Belgrad, c. Budapesta.

2. Antena era alcătuită din:

a. Germania, Austria-Ungaria și Italia,
b. Franța, Italia și Marea Britanie,
c. Germania, Italia și Marea Britanie.

3. În al Doilea Război Balcanic, România a luat împotriva:

a. Serbiei, b. Bulgariei, c. Ungariei.

4. Italia a intrat în Primul Război Mondial în anul:

a. 1914, b. 1915, c. 1917.

5. Sîmba au intrat în război de partea:

a. Puterilor Centrale, b. Antantei, c. Tripletii Aliați.

6. Tratatul de Pace cu Austria și țări semnat la:

a. Trianon, b. Versailles, c. Sèvres.

7. La corespondența creată între elementele celor două colane.

A

B

a. ză celor Trei Impărați

a. Polonia

b. Austro-Ungaria din 1983

b. Sarm German

c. A încheiat pacea cu Puterile Centrale în Primul 1918

c. Rusia

d. Tratatul de Pace cu Austria

d. România

e. A răspuns pe țara Europei după război

e. Germania, Austro-Ungaria

f. Rusia

f. Marea Britanie

III. Stabilește valoarea de adevăr (A sau F) a enunțurilor de mai jos.

1. Imperiul Otoman a cîștigat Primul Război Balcanic.

2. Vinea în tranșee era lapizul de grîi.

3. Germanii sunt cei care au klosot prima oară gazele toxice.

4. Cehoslovacia a răspuns pe țara Europei după Primul Război Mondial.

5. Alina Societatei Naționale a fost lamaiul de Woodrow Wilson.

Fig. 1. Soldați în Primul Război Mondial
genere: ilustrație / sursă: (anonim)

Fig. 2. Soldați armizați
din Primul Război Mondial

Grîi de subteranale

Subiectul 1: 30 de puncte

Subiectul 2: 30 de puncte

Subiectul 3: 30 de puncte

Subiectul 4: 30 de puncte

Punctaj maxim: 120 de puncte

Subiectul 1: 4 x 5 p = 20 p.

Subiectul 2: 5 x 6 p = 30 p.

Subiectul 3: 5 x 6 p = 30 p.

Subiectul 4: 5 x 6 p = 30 p.

Fig. 3. Fata Națională din Străzi Primul Război Mondial, Slovenia

Secvență de autoevaluare

AMII interactiv

34

UNITATEA 2

PERIODICA INTERBELICĂ O LUME ÎN SCHIMBARE

LECȚIA 1. Viața cotidiană: interbelică o lume în schimbare, invențiile și viața casnică, divertismentul, sănătatea oamenilor, cultura

Fig. 1. Alături prisma: Construcția Mondială de la Paris (1909-1910)

1. Casă

Războiul de viață încheiat a dăruit piramida valorilor după care s-a ghidat civilizația occidentală până în 1914. Pacea a adus cu sine o mică continuă reconstrucție, pentru reveneria la normalitate. Căzând de rând cu începutul și revederilor la parie mai mare de prosperitate generată de activitatea economică, războiul pare a fi permis și să trăiască mai bine decât predecesorii lor. Publicitatea, cultura consumului, idea să se înălțase ca fericele însemnă a cumpăra din mai mult (**Consumerism**).

2. Paște

Organizarea orașului și lumea rurală au trecut prin virajuri transformări. Sănate, înecătușite în valorile lor tradiționale, au început să fie abandonate tot mai mult în favoarea marilor orașe. Agricultorii, omul simplu și purtător al zănelor urbane atrase de dublele și de oportunitățile oferite de acestea. Drept urmare, satul s-a depopulat, iar orașele s-au supraîncălzit, ceea ce a dus la apariția unor noi cartiere muncitorești. În cadrul orașelor s-au aflat clădiri administrative, sedii ale companiilor, ale băncilor, magazinele, restaurantele, cinematografele și parcurile.

Invențiile și viața casnică și-au dat mâna, oferind unei clase de mijloc aflate în prim avânt tot mai multe modalități de transformare a locuinței într-o casă în care totul se îmbină cu plăcutul.

Salariile mai mari și, mai ales, creditul oferit de bănci au adus în locuințe frigiderul, mașina de spălat, aspiratorul, telefonul radio (fig. 2), dar și televizorul, care aparău anul 1930. Automobilul a devenit, dintr-un lux, o necesitate pe care tot mai mulți și-l puteau permite.

Fig. 2. Sfatul amănatului radial oferit de căminul său

Fig. 3. Căminul de noți, gen de muzică la modă după 1920

Fig. 4. Mod de petrecere a săptămânii la Berlin, Germania

UNITATE 2

35

Bazaile industriale automobile au fost puse de Henry Ford, care a deschis prima fabrică în 1903. Compania Ford a trecut treptat timpul și i este astăzi una dintre cele mai profitabile din lume. Ford a scris istoria mașinii Model T și 1913 a produs în peste 15 milioane de exemplare. Primele mașini erau adăptate pentru marș.

În plus, Ford a revoluționat și producția în sine introducând forțămii producerea standardizată, pe bandă a unor bunuri de lung consum.

Diversitatea a devenit un fenomen de masă. Cronomatografiile au crescut ca număr pe măsură ce publicul a început să „consume” tot mai multe filme. În plus, câștigurile spectaculoase obținute în viaa pierdută fură de atracție în condițiile în care sportul a ajuns să atragă aplecat tot mai multor „fan”i. Fotbalul, tenisul, golful începu să sufere la gura spectatoriilor de margine sau din tribune. În timp ce securitatea fizică începu să apară deoparte de competiție, în liniile strălucite de „fairplay” (pejorativ – în engleză).

Sănătatea camionilor a cunoscut în primul deceniu al secolului al XX-lea oarecare înălțare, internamentele erau condiționate de aer condiționat, au fost amplasate în bălănele, în care se conducea la viteză mai scăzută și, implicit, la prelungirea duratei de viață. Turismul a contribuit enorm la sănătatea camionilor. Starea fizică bună a o datorat parțial anemiei sportive. În timp ce se călătorește la mare sau la munte, penne și viziune în stațiunile balneare contribuie la îmbunătățirea unei vieți armonioase și de calitate.

Cultura a înțeles atât cu toate acestea transformări. Așa, a apărut o cultură a maselor, nu doar pentru elite. Educația, teatrul și cinematograful au oferit producții culturale accesibile tuturor atât în ceea ce privește adăptarea, cât și subiectele tratate. Muzica, difuzată la radio, a devenit și ea pe placul publicului larg.

Concluzii

Viața cotidiană a schimbat atât de multă societate, care era compusă de obicei din două mari categorii sociale, bogșii și săraci, a punit cu notă mare spre creșterea unei clase mijlocii și avea tendința de a deveni cea mai puternică producătoare de capital. Membrii societății au devenit mai mobili și au trăit în mari orașe în mare măsură economice, și în politici, acest lucru a dus la disparea și îndepărtarea democrației.

Fig. 1. Arhitectură în stilul clasic
Palatul în parcul de la Viena (1911-1917), proiectat de Josef Hoffmann

Fig. 2. Modernism în arhitectură
Palatul de la Viena (1911-1917), proiectat de Josef Hoffmann

Fig. 3. Arhitectură modernă în bucătăria interioară

Animatie

AMII static

Dragi elevi,

Acest manual conține esența evenimentelor de la sfârșitul secolului al XIX-lea și până în zilele noastre, la începutul secolului al XXI-lea. Această perioadă, deși scurtă dacă ne raportăm la întreaga istorie a omenirii, este, poate, cea mai încărcată de evenimente cruciale, care au schimbat într-o manieră radicală evoluția noastră.

Prima unitate tratează perioada de dinainte și de după Primul Război Mondial, pornind de la crearea celor două mari blocuri politico-militare, continuând cu conflagrația propriu-zisă și realitatea dură a noilor arme, dar și a vieții pe front și în spatele acestuia. Vei studia, în mod separat, și implicarea țării noastre în război, pentru atingerea marelui ideal național al unirii tuturor regiunilor istorice românești într-un singur stat, pe care cu mândrie îl numim România Mare.

Cea de **a doua unitate** îți propune să te familiarizeze cu vibranta perioadă interbelică (1918-1939), în care omenirea, proaspăt ieșită din coșmarul Primului Război Mondial, aspira spre pace, prosperitate, inovație și confort. Femeile au început să joace un rol tot mai important în viața publică, dovedind că au multe de oferit în toate domeniile vieții, cinematograful a devenit o industrie, dar și cea mai populară modalitate de petrecere a timpului liber. Tot acest entuziasm avea să fie umbrat de Marea Criză Economică (1929-1933) și de faptul că lumea se îndrepta către un nou conflict mondial.

A treia unitate îți va dezvălui consecințele nefaste ale indeciziei statelor democratice în fața agresivității celor totalitare, fapt ce a dus la declanșarea Celui de-Al Doilea Război Mondial, cel mai distrugător dintre toate războaiele cunoscute de umanitate și în care s-au comis atrocități inimaginabile (Holocaustul), au apărut arme teribile (bomba atomică, rachetele cu rază lungă de acțiune).

Perioada postbelică este tratată în cea de **a patra unitate** și se remarcă prin caracterul bipolar, fiind dominată de două state importante, SUA și URSS, primul întrupând idealurile democrației și ale respectării drepturilor omului, iar cel de-al doilea, totalitarismul.

La începutul secolului al XXI-lea, umanitatea trebuie să facă față multor provocări: armele de distrugere în masă, poluarea mediului înconjurător, sărăcia, migrația, războaiele etc. Istoria ne oferă multe instrumente cu ajutorul cărora putem înțelege prezentul, putem întui viitorul și ne puteam inspira din exemplele înaintașilor noștri și ne învăța ce este bine și ce este rău.

În acest an școlar vei pătrunde în fascinantul univers al cunoașterii istoriei nu tocmai îndepărtate, al istoriei care poate fi cunoscută nu doar din cărți, filme, documentare și muzee, ci și din povestirile părinților și bunicilor. Pe lângă toate acestea însă, vei avea nevoie și de acest manual, care te va ghida, te va „sfătui” și se va strădui să clarifice peste un veac de transformări fără egal până acum.

Autorii

RECAPITULARE ÎNȚĂLĂ

I. Completează, pe caiet, o axă asemănătoare celei de mai jos, încadrând evenimentele din lista dată în secolul corespunzător.

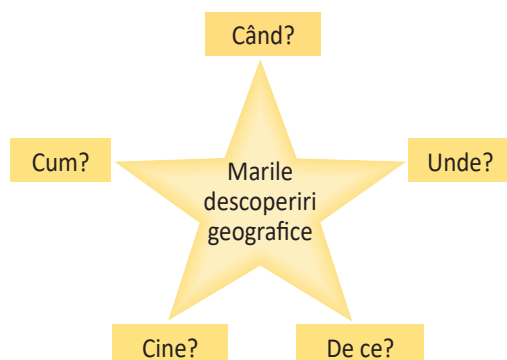
Cele 95 de teze de la Wittenberg, Începutul domniei lui Ludovic al XIV-lea, Premiul Nobel, Descoperirea Americii, Unirea Principatelor Române, Revoluția Franceză.

II. Definește termenii din lista de mai jos și realizează cu aceștia enunțuri corecte din punct de vedere istoric.

Listă: *astrolab, Inchiziție, cenzură, manufactură, revoluție, constituție*

III. Explozia stelară! Completează, pe caiet, schema de mai jos.

IV. Recunoaște personalitățile ilustrate. Folosește-te de indicii.

Descoperirea Americii

Palatul de la Versailles

Mona Lisa

Bătălia de la Austerlitz

V. Selectează din enunțurile de mai jos pe cele care reprezintă consecințe ale marilor descoperiri geografice din secolele XV-XVI.

- a. Inventarea caravelei și a busolei
- b. Descoperirea Americii
- c. Formarea imperiilor coloniale
- d. Convertirea la creștinism a noi popoare
- e. Cucerirea Imperiului Aztec de Hernán Cortés
- f. Căutarea unor noi trasee comerciale spre India

EVALUARE INIȚIALĂ

Model de răspuns:

6 – c

Model de răspuns:

Maximilien Robespierre –
A fost unul dintre liderii
Revoluției Franceze

Model de răspuns:

6. Petru cel Mare și-a
luat titlul de împărat. (Adevărat)

Grilă de autoevaluare

Subiectul I: 10 puncte
Subiectul II: 10 puncte
Subiectul III: 20 de puncte
Subiectul IV: 20 de puncte
Subiectul V: 30 de puncte
Din oficiu: 10 puncte

Subiectul I	5 x 2 p. = 10 p.
Subiectul II	5 x 2 p. = 10 p.
Subiectul III	5 x 4 p. = 20 p.
Subiectul IV	5 x 4 p. = 20 p.
Subiectul V	3 x 10 p. = 30 p.

Punctaj maxim: 100 de puncte

I. Alege varianta corectă de răspuns.

1. Prima expediției a lui Amerigo Vespucci a fost în anul:
 - a. 1497.
 - b. 1499.
 - c. 1502.
2. Niccolò Machiavelli a scris lucrarea:
 - a. *Principele*.
 - b. *Utopia*.
 - c. *Leviatanul*.
3. Constituția SUA a fost redactată în:
 - a. 1776.
 - b. 1787.
 - c. 1791.
4. Al.I. Cuza este ales domn al Țării Românești și Moldovei în anul:
 - a. 1859;
 - b. 1864;
 - c. 1866.
5. Unificarea Germaniei a fost realizată de:
 - a. Wilhelm de Orania.
 - b. Otto von Bismarck.
 - c. Wilhelm al II-lea.

II. Realizează corespondența între personalitățile din prima coloană și evenimentele din cea de-a doua coloană.

A	B
1. Regina Victoria	a. A inventat tiparul
2. Martin Luther	b. A scris <i>Cele 95 de teze</i>
3. Soliman Magnificul	c. A construit Palatul de la Versailles
4. Ludovic al XIV-lea	d. Epoca Victoriană
5. Johannes Guttenberg	e. A obținut victoria de la Mohács
	f. A scris <i>Don Quijote de la Mancha</i>

III. Stabilește valoarea de adevăr (A sau F) a enunțurilor de mai jos.

1. Galileo Galilei a inventat astrolabul.
2. Carol I Stuart a învins Parlamentul în 1649.
3. Montesquieu este autorul lucrării *Contractul social*.
4. Războiul franco-prusac (1870-1871) a fost câștigat de francezi.
5. Motorul cu aburi a fost perfecționat de James Watt.

IV. Realizează o scurtă prezentare despre Leonardo da Vinci în care să utilizezi termenii: *pictor, sculptor, invenție, Renaștere, anatomie*.

V. Scrie trei argumente în sprijinul afirmației de mai jos.

„În secolul al XIX-lea, în Europa s-au răspândit ideile Revoluției Franceze.”

George Washington conducând Convenția de la Philadelphia

UNITATEA 1

LUMEA LA SFÂRȘITUL SECOLULUI AL XIX-LEA ȘI ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XX-LEA

Conținuturi:

Lecția 1. Marile alianțe politico-militare în lume

Lecția 2. Primul Război Mondial. Evoluția alianțelor.

Fronturile de luptă

Studiu de caz: Revoluția Industrială și războiul.

Noul armament și victimele lui

Studiu de caz: Viața în tranșee și „frontul de acasă”

Studiu de caz: România și Primul Război Mondial

Lecția 3. Tratatul de Pace. Noua hartă a Europei

Recapitulare

Evaluare

Fișa de observare sistematică a comportamentului elevilor la orele de istorie

Criteriile evaluate	Nivel scăzut	Nivel mediu	Nivel ridicat
1. Respectarea regulilor grupului			
2. Nivelul de sociabilitate			
3. Emotivitatea și încrederea în sine			
4. Capacitatea de autoorganizare			
5. Atitudinea critică și implicarea în dezbaterile de la clasă			
6. Interesul față de disciplina istorie			

- Durata perioadei de evaluare este egală cu durata parcurgerii unității de învățare *Lumea la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea*.

Lecția 1. Marile alianțe politico-militare în lume

Cauze

Principiul mobilizării tuturor resurselor umane și materiale, formulat de Carl von Clausewitz (fig. 1), precum și dezvoltarea industriei au condus la concluzia că nicio țară nu se află în siguranță, de unde și necesitatea constituirii unor alianțe politico-militare.

Înfrângerea Franței în războiul din 1870-1871, purtat împotriva Prusiei, a creat un curent revanșard, în rândurile francezilor, și dorința de a se proteja de o posibilă viitoare confruntare, în rândurile germanilor. Prin urmare, cancelarul german Otto von Bismarck (fig. 2) a promovat o politică a alianțelor, pentru a ține Franța, rivala Germaniei, în izolare.

Aceasta a încercat, la rândul ei, să iasă din izolarea diplomatică tot prin intermediul unor **alianțe**.

Fapte

Alianța celor trei împărați, o alianță politică cu caracter defensiv, a fost constituită în 1873 la inițiativa Germaniei, Austro-Ungariei și Rusiei. Alianța a fost reînnoită în 1881, însă neînțelegerile pe termen lung dintre Austro-Ungaria și Rusia aveau să ducă la apropierea celei dintâi de Franța și la eșuarea scopului inițial al alianței.

Tripla Alianță sau Puterile Centrale a apărut prin două tratate. În 1879 s-a încheiat o alianță între Germania și Austro-Ungaria. Trei ani mai târziu, în 1882, Italia, care avea relații tensionate cu Franța, se alătură acestei înțelegeri, punându-se astfel bazele Triplei Alianțe. România, care se temea de expansionismul rus, s-a aliat cu Germania și Austro-Ungaria, în 1883, și apoi cu Italia, în 1888.

Tripla Înțelegere sau Antanta s-a constituit în urma încheierii unor tratate separate între Franța, Rusia și Marea Britanie. Mai întâi a fost creată alianța franco-rusă (1891-1893), prin semnarea unor acorduri care prevedeau ajutor militar reciproc în cazul în care unul dintre state era atacat de Tripla Alianță. Aceasta a fost urmată de acordul dintre Marea Britanie și Franța (1904) și de cel dintre Marea Britanie și Rusia (1907).

Consecințe

Cursa înarmărilor a fost declanșată de creșterea tensiunilor dintre statele membre ale celor două alianțe, care cheltuiau sume impresionante pentru a deține arme și tehnică militară mult mai performante decât rivalele lor.

Crizele politico-militare au fost rezultatul firesc al apariției celor două blocuri politico-militare.

Situații deosebit de tensionate au fost cele două crize marocane (1905-1906, 1911), care au dus la înrăutățirea relațiilor franco-germane. Cel puțin la fel de gravă a fost și criza bosniacă (1908), provocată de anexarea Bosniei-Herțegovina de către Austro-Ungaria, stat ce administra această provincie încă din 1878.

Războaiele Balcanice, desfășurate în 1912-1913 (fig. 3), au contribuit și mai mult la sporirea tensiunilor dintre marile puteri, care amenințau să degenereze într-un război general. În Primul Război Balcanic (1912-1913), Imperiul Otoman a fost învins de către Bulgaria, Serbia, Grecia și Muntenegru. Al Doilea Război

Fig. 1. Carl von Clausewitz (1780-1831), istoric prusac, specialist în strategie militară

Fig. 2. Otto von Bismarck, primul cancelar al Germaniei (1871-1890), portret realizat de Franz von Lenbach

Fig. 3. Primul Război Balcanic, pictură de Yaroslav Veshin

Balkanic (iunie-iulie 1913) a opus Bulgaria unei coaliții alcătuite din România, Serbia, Muntenegru, Grecia și Imperiul Otoman. Înfrântă, Bulgaria a fost nevoită să încheie pacea, tratatul fiind semnat la București (10 august 1913). În urma acestui tratat, România avea să obțină Dobrogea de Sud (Cadrilaterul).

Aplicații

I. Citește textele de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

A. „Art. 2: Dacă România va fi atacată fără ca din partea ei să fi existat vreo provocare, Austro-Ungaria va trebui să-i acorde în timp util ajutor și asistență împotriva agresorului. Dacă Austro-Ungaria ar fi atacată în aceleași împrejurări în vreuna dintre zonele statelor sale limitrofe, va fi de îndată *casus foederis* pentru România.”

Din Tratatul de alianță dintre România și Austro-Ungaria (30 octombrie 1883)

B. „Guvernul român a prevenit la timp guvernul bulgar că dacă aliații balcanici s-ar afla în stare de război, România n-ar putea păstra rezerva ce-și impusese până acum în interesul păcii, și s-ar putea vedea silită să intre în acțiune. (...) În fața acestei situații, Guvernul român a dat ordin armatei de a intra în Bulgaria.”

Din declarația de război adresată Bulgarei de către România (10 iulie 1913)

1. Cele două surse citate reprezintă documente oficiale sau neoficiale?
2. Tratatul, încheiat în 1883, apăra România de pericolul:
a. otoman. b. german. c. austro-ungar. d. rusesc.
3. Caută pe internet semnificația sintagmei *casus foederis*.
4. La ce război, în care a participat și România, face referire sursa B?

II. Citește textul lecției, studiază harta de mai jos și alege varianta corectă de răspuns.

Fig. 4. Europa în anul 1914

Fig. 5. Titu Maiorescu, prim-ministru al României în timpul celui de-Al Doilea Război Balcanic

1. Tripla Alianță era alcătuită din:
 - a. Marea Britanie, Franța, Rusia.
 - b. Olanda, Belgia, Elveția.
 - c. Germania, Austro-Ungaria, Italia.
2. Tripla Înțelegere era alcătuită din:
 - a. Marea Britanie, Franța, Rusia.
 - b. Olanda, Belgia, Elveția.
 - c. Germania, Austro-Ungaria, Italia.
3. România a făcut parte din:
 - a. Tripla Alianță.
 - b. Tripla Înțelegere.
4. Tripla Înțelegere mai era cunoscută și sub numele de:
 - a. Puterile Centrale.
 - b. Antanta.

Idei esențiale

- Tensionarea relațiilor europene, precum și politica de izolare promovată de unele puteri de pe continent au impus necesitatea constituirii unor alianțe politico-militare.
- Cancelarul german Otto von Bismarck a promovat ideea unui sistem de alianțe care să mențină echilibrul european.
- Anul 1882 a marcat constituirea Triplei Alianțe (Puterile Centrale).
- În 1907 a luat ființă Tripla Înțelegere (Antanta).

Știi că...

...Dobrogea de Sud (Cadrilaterul) avea în componență județele Caliacra și Durostor?

...Al Doilea Război Balcanic a grăbit detașarea României de politica Puterilor Centrale?

Dicționar

alianță – înțelegere politică între două sau mai multe state pentru a face față unei amenințări comune

cursa înarmărilor – competiție între state sau grupuri de state (alianțe) pentru a obține superioritatea în ceea ce privește numărul de soldați și dotarea cu armament

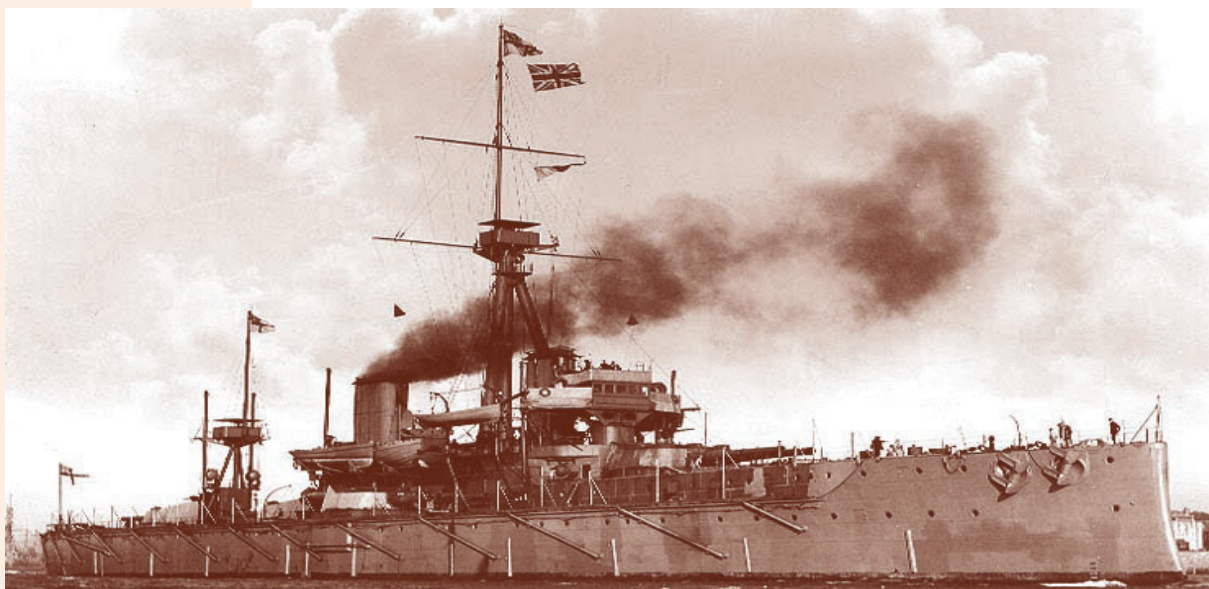

Fig. 6. HMS Dreadnought, primul cuirasat modern, un simbol al cursei înarmărilor, lansat la apă în 1906

Lecția 2. Primul Război Mondial. Evoluția alianțelor. Fronturile de luptă

Cauze

Cursa înarmărilor a făcut ca statele membre ale celor două alianțe politico-militare să fie pregătite de război, iar planurile de luptă să fie realizate până în cele mai mici detalii. În același timp, rivalitățile navală anglo-germană, dar și cea terestră franco-germană alimentau tensiunile și creșteau riscul izbucnirii unui război de amploare. Aceste rivalități erau întreținute și de naționalismul exagerat, care era promovat, mai ales, prin sistemul educațional. Germania era nemulțumită și de faptul că pornise cu întârziere construirea unui imperiu **colonial** și, prin urmare, nu deținea teritorii importante precum Franța și Marea Britanie. Se poate spune că tensiunile politico-militare erau dublate de cele de ordin economic.

Fapte

Primul Război Mondial a izbucnit la 28 iulie 1914, când Austro-Ungaria a declarat război Serbiei. Cauza imediată a acestui război a reprezentat-o asasinarea **arhiducelui** Franz Ferdinand, moștenitorul tronului austro-ungar, pe când acesta se afla într-o vizită la Sarajevo (fig. 1). Asasinul, Gavrilo Princip (fig. 2, centru), un student naționalist sârbo-bosniac, se pare că avea legături cu armata sârbă, de unde și ideea că Serbia s-ar fi aflat în spatele atentatului.

În 30 iulie 1914, Rusia amenința cu mobilizarea trupelor, iar Germania a reacționat cu rapiditate în sprijinul aliatului austro-ungar. Astfel, la 1 august 1914, Germania declara război Rusiei, iar două zile mai târziu și Franței, aliata acesteia. Pentru atacarea Franței, trupele germane au încălcat neutralitatea Belgiei, ceea ce a determinat intervenția Marii Britanii (4 august 1914). În decurs de doar câteva zile, o situație ce putea fi rezolvată pe cale diplomatică a degenerat într-un război de amploare.

La începutul războiului, de partea Antantei luptau Rusia, Franța, Marea Britanie, Belgia, Serbia și Muntenegru, iar de cealaltă parte se aflau Puterile Centrale. Războiul s-a extins prin intervenția altor state. Astfel, aveau să intre în conflict de partea Antantei: Japonia (1914), Italia (1915), Portugalia (1916), România (1916), SUA (1917) și Grecia (1917). În timp ce Puterilor Centrale li s-au alăturat Imperiul Otoman (1914) și Bulgaria (1915).

În 1914 s-au conturat trei mari fronturi în Europa: Frontul de Vest (Franța, Marea Britanie și Belgia contra Germaniei) – fig. 3, Frontul de Est (Rusia împotriva Germaniei și Austro-Ungariei) și Frontul de Sud (Austro-Ungaria contra Serbiei și Muntenegrului). Pe parcursul războiului au existat și fronturi secundare: în Caucaz (Rusia contra Imperiului Otoman), în Asia de Est (Japonia contra trupelor germane), în Africa (unde Germania deținea câteva colonii), în Orientul Apropiat (unde britanicii sprijiniți de arabi i-au respins pe turci), precum și un front naval, preponderent în Oceanul Atlantic. Intrarea Italiei în război, în 1915, a deschis un nou front în zona Alpilor.

În final, superioritatea materială și militară a Antantei și-a spus cuvântul. Primul Război Mondial avea să se încheie la 11 noiembrie 1918, prin Armistițiul de la Compiègne, și marca victoria statelor aliate ale Antantei asupra Puterilor Centrale.

Fig. 1. Atentatul de la Sarajevo, 28 iunie 1914, ilustrație din ziarul „La Domenica del Corriere”

Fig. 2. Imagine din procesul lui Gavrilo Princip și a complicilor săi

Fig. 3. Trupe franceze pe Frontul de Vest

Fig. 4. Artileriști otomani pe frontul din sudul Palestinei (1917)

Denumire	Oponenți	Rezultat
Marna (septembrie 1914)	Francezi <i>versus</i> germani	Victorie franceză
Tannenberg (septembrie 1914)	Ruși <i>versus</i> germani	Victorie germană
Gallipoli (1915-1916)	Franco-britanici <i>versus</i> turci	Victorie turcă
Verdun (1916), fig. 7	Francezi <i>versus</i> germani	Victorie franceză
Somme (1916), fig. 8	Franco-britanici <i>versus</i> germani	Victorie germană
Mărășești (1917)	Români și ruși <i>versus</i> germani și austro-ungari	Victorie româno-rusă
Amiens (1918)	Antanta <i>versus</i> Germania	Victorie a Antantei

Fig. 5. Principalele bătălii din Primul Război Mondial

Fig. 6. Cuirasatul german SMS Rheinland, navă de război germană

Consecințe

Primul Război Mondial s-a soldat cu pierderi de vieți omenești și materiale enorme. Aproximativ 20 de milioane de civili și militari și-au pierdut viața, și alți 21 de milioane au fost răniți. Sistemul economic mondial a fost bulversat, iar Europa a pierdut supremația economică în favoarea SUA. Harta politică s-a modificat prin dispariția a patru mari imperii: german, austro-ungar, rus și otoman. Situația dezastruoasă a favorizat în Rusia preluarea puterii de către comuniștii conduși de Lenin, în urma unui sângeros război civil (1918-1921).

Aplicații

I. Citește textul lecției, studiază harta de mai jos și rezolvă, pe caiet, cerințele.

Fig. 7. Soldați francezi în Bătălia de la Verdun (1916)

Fig. 8. Soldați britanici în timpul Bătăliei de pe râul Somme (1916)

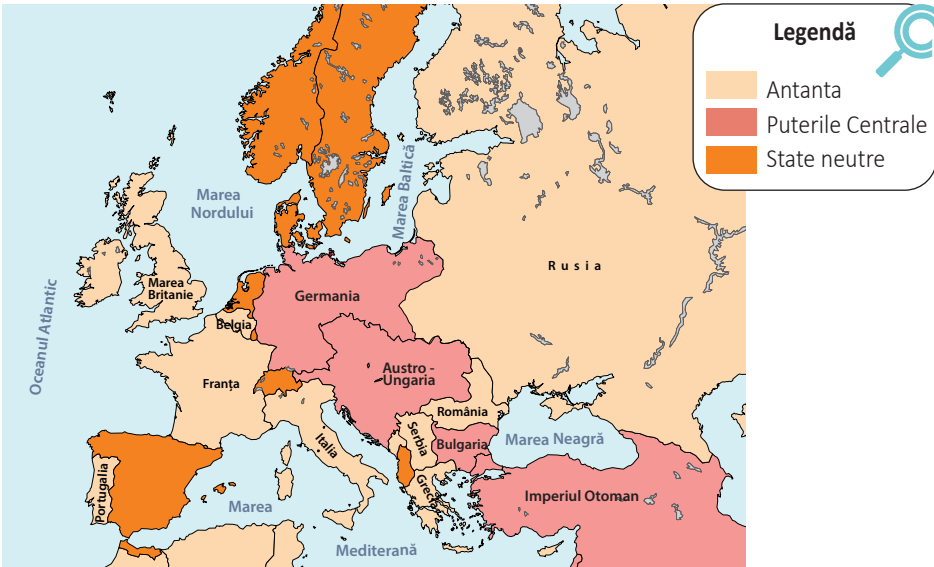

Fig. 9. Europa în timpul Primului Război Mondial (1914-1918)

1. Completează tabelul de mai jos cu informațiile corecte. Numește statele neutre utilizând un atlas geografic.

Puterile Centrale	Antanta	State neutre
...	...	...

2. Notează în dreptul fiecărei țări din cele două tabere implicate în conflict anul intrării în război.

3. Marele Ducat al Luxemburgului este colorat ca stat neutru, însă el a fost ocupat de către germani. De ce nu apare colorat ca un stat membru al Antantei? Poți folosi informațiile oferite de internet sau din alte surse pentru a oferi un răspuns.
4. Una dintre țările Antantei nu este numită pe hartă. Care este aceasta?

II. Citește textele de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

A. „La începutul pontificatului nostru, ororile războiului s-au abătut asupra Europei, însă noi ne-am propus să arătăm o perfectă imparțialitate față de toți beligeranții. (...) Noi, nu pentru interese politice particulare, nu datorită sugestiilor venite dinspre o anumită tabără, ci doar datorită conștiinței suferințelor noastre, suntem copiii aceluiași Tată, ridicăm vocea umanității și rațiunii într-un călduros apel la pace adresat celor care țin în mâini destinele națiunilor.”

Din apelul pentru pace al papei Benedict al XV-lea (1 august 1917)

B. „1. Tratat de pace deschise, la care să se ajungă prin tratative deschise. (...) 4. Garanții adecvate că armamentele naționale vor fi reduse până la cel mai de jos nivel, compatibil cu securitatea internă.”

Din Cele 14 puncte ale președintelui american Woodrow Wilson (8 ianuarie 1918)

1. Ce sursă aparține unui lider religios și ce sursă unui lider politic?
2. Menționează care este argumentul suprem pentru pace al papei Benedict al XV-lea.
3. Precizează ce se înțelege prin „tratate de pace deschise”.
4. Care este sensul art. 4 din cea de-a doua sursă?

III. Studiază textul de mai jos, privește fig. 11 și răspunde la cerințe.

La 7 mai 1915, submarinul german U-20 a torpilat, fără avertisment, în largul coastelor Irlandei, pachetbotul britanic *Lusitania*. Acesta aparținea companiei Cunard și fusese lansat la apă în 1906. Nava s-a scufundat rapid, provocând decesul a 1 199 de pasageri din totalul de 1 962. Atacul a scandalizat opinia publică americană, fiindcă în această tragedie și-au pierdut viața și 128 de cetățeni americani, care a cerut intrarea în război. Germanii au susținut că la bordul vasului se aflau muniții pentru Antantă, ceea ce s-a dovedit a fi adevărat, dar acest fapt nu poate scuza o crimă de o asemenea amploare comisă împotriva unui vas neînarmat care transporta civili. Autoritățile britanice au încercat să folosească furia publicului pentru a-i determina pe cetățenii săi să se înroleze, după cum se poate vedea și în afișul alăturat pe care se poate citi: „Irlandezi, răzbunați *Lusitania*! Alătură-te unui regiment irlandez, azi!”

1. Când, unde și de către cine a fost scufundată *Lusitania*?
2. Ce argument au folosit germanii pentru a justifica această crimă împotriva civililor?
3. Cum crezi că ar fi trebuit să procedeze căpitanul submarinului german pentru a proteja civilii?
4. Care au fost efectele acestei tragedii maritime? Ce au încercat să facă autoritățile britanice?

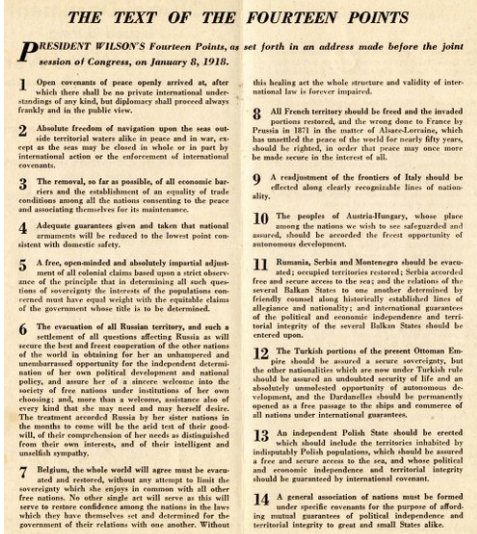

Fig. 10. Cele 14 puncte ale președintelui american Woodrow Wilson

Fig. 11. Afiș propagandistic despre scufundarea *Lusitaniei*

IV. Studiază tabelul de mai jos și răspunde la cerințe.

Țara	Populația (la începutul războiului)	Total victime (militari și civili)	Procent din populație
Rusia	175 100 000	3 311 000	1,89%
Imperiul Otoman	21 300 000	2 921 844	13,72%
Germania	64 900 000	2 476 897	3,82%
Franța	39 600 000	1 697 800	4,29%
Austro-Ungaria	51 400 000	1 567 000	3,05%
Italia	35 600 000	1 240 000	3,48%
Marea Britanie	45 400 000	994 138	2,19%
Serbia	4 500 000	725 000	16,11%
România	7 500 000	680 000	9,07%
SUA	92 000 000	117 465	0,13%

Fig. 12. Pierderile de vieți omenești (aproximative) suferite de unele dintre statele participante la Primul Război Mondial

1. Numește cele trei țări cu populația cea mai numeroasă la începutul conflictului mondial.
2. Menționează numele celor trei state care s-au confruntat cu cele mai mari pierderi de vieți omenești.
3. Enumeră cele trei state care au avut cele mai mari pierderi exprimate în procente.

Idei esențiale

- În anul 1914, tensiunile dintre marile puteri amenințau ordinea și pacea mondială.
- Asasinarea arhiducelui Franz Ferdinand a dus la declanșarea Primului Război Mondial.
- Războiul, care a durat până în anul 1918, a implicat tot mai multe state și s-a soldat cu imense pagube umane și materiale.
- Antanta a reușit să obțină victoria.

Dicționar

arhiduce – titlu purtat de prinții din dinastia de Habsburg

colonie – teritoriu/stat lipsit de independență, administrat și exploatat de către un stat-metropolă superior în ceea ce privește numărul de soldați și dotarea cu armament

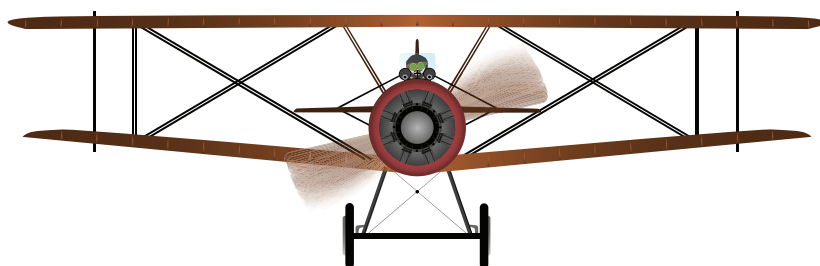

Fig. 14. Model de avion din Primul Război Mondial

Știi că...

...în 1914, Imperiul Otoman a chemat lumea islamică la „jihad” (război sfânt – lb. arabă) împotriva Antantei?

...trupele otomane au comis un genocid împotriva armenilor de pe întreg cuprinsul Imperiului Otoman?

...prin Telegrama Zimmermann, din 16 ianuarie 1917, care a fost interceptată de către americani, Germania a încercat să încheie o alianță cu Mexico împotriva SUA?

Fig. 13. Soldați otomani în timpul campaniei din Gallipoli (1915-1916)

Revoluția Industrială și războiul. Noul armament și victimele lui

Revoluția Industrială a schimbat radical fața războiului. Armele au ajuns să fie mult mai distrugătoare și în cantități foarte mari. Desigur, acestea necesitau multă muniție, ce trebuia produsă în fabricile din spatele frontului. Transportul pe calea ferată a căpătat o importanță deosebită fiindcă milioanele de soldați, armamentul și tonele de muniție ajungeau pe front urmând această rută. Toată această mașină industrială consuma un volum enorm de materii prime.

Puterile Centrale, în mod special, au întâmpinat dificultăți în ceea ce privește aprovizionarea cu materii prime. De aceea, germanii au trebuit să fie foarte inventivi. De pildă, procesul Haber-Bosch (descoperit în 1909), prin care se sintetiza amoniac din aer, le-a permis germanilor să producă explozivi fără substanțe din import, cum era salpetrul din Chile, la care nu mai aveau acces.

În cea mai mare parte a sa, Primul Război Mondial a fost un conflict pozițional. Linia frontului s-a mutat foarte puțin și cu mari sacrificii umane. Acest tip de conflict s-a evidențiat prin utilizarea tranșeelor, a rețelilor de sârmă ghimpată, a mitralierelor și a artileriei. Pentru apărarea tranșeelor au apărut și grenadele de mână, folosite de infanterie. Germanii au introdus în luptă tunurile de mare calibru, precum **obuzierul** Bertha cea Mare (fig. 1), de calibru 42 cm. Tot o inovație germană au reprezentat-o și gazele toxice, de care soldații se puteau apăra cu ajutorul măștilor de gaze.

 Avionul, inventat în 1903 de către frații Wright, a ajuns repede pe câmpul de luptă. Mai întâi pentru recunoașteri, apoi pentru distrugerea avioanelor inamice și bombardarea pozițiilor dușmane. Germanii au folosit **zeppelinul** (dirijabilul) pentru bombardamente aeriene (fig. 2).

Submarinul a fost folosit de germani pentru a scufunda navele care aprovizionau Antanta.

Această armă subacvatică folosea torpila ca mijloc de distrugere a vapoarelor. O astfel de tactică de luptă a fost folosită la scufundarea **pachebotului** *Lusitania* (7 mai 1915) de către submarinul german U-20.

Marea Britanie a răspuns tuturor acestor inovații tehnologice prin folosirea tancului, în 1916.

Se poate afirma că una dintre cauzele care au dus la numărul mare de pierderi de vieți omenești a fost diversitatea armamentului folosit.

Aplicații

I. Citește informațiile de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

Manfred von Richthofen (fig. 3), supranumit „Der Rote Baron” (Baronul Roșu – lb. germană), a fost cel mai cunoscut pilot de vânătoare german. El a doborât zeci de avioane aparținând Antantei în timpul Primului Război Mondial. Porecla sa provine de la culoarea roșie a avionului pe care îl pilota.

A murit în 1918, în condiții insuficient elucidate. Richthofen a rămas în istorie drept o legendă a aviației militare germane, și nu numai. Viața sa a fost redată în pelicula de succes „Der Rote Baron” (2008), o capodoperă a cinematografului german.

Fig. 1. Obuzierul german Bertha cea Mare

Fig. 2. Zepelin

Fig. 3. Manfred von Richthofen, pilot de elită german

1. Caută mai multe informații pe internet despre „Baronul Roșu” și realizează o fișă a personajului istoric.
2. Propune „Clubului cinofililor” din școala ta vizionarea filmului „Der Rote Baron”.
3. Scrie pentru revista școlii un interviu cu Manfred von Richthofen. Stabilește întrebările și imaginează-ți răspunsurile pornind de la tot ceea ce ai aflat despre el.

Fig. 4. Avionul Albatros D. III, la cârma căruia Richthofen a obținut numeroase victorii

Fig. 5. Tancul britanic Mark 1 pe Frontul de Vest

II. Cercetează fig. 5 și textul următor și alege varianta corectă de răspuns.

Tancul a fost inventat de către britanici în Primul Război Mondial, ca o modalitate de a străpunge liniile inamice. Primul model s-a numit Mark 1 (fig. 5) și a fost folosit mai întâi în anul 1916. Acesta avea un echipaj compus din opt persoane și cunoștea două variante în ceea ce privește dotarea cu armament. Astfel, era echipat cu două tunuri și trei mitraliere, ori cu un tun și patru mitraliere. Din păcate pentru britanici, Mark 1 nu a avut efectul așteptat asupra operațiunilor militare desfășurate în anul 1916, însă modelele ulterioare au devenit tot mai performante, impunând tancul drept o armă importantă pentru armatele lumii. Ca o curiozitate, trebuie precizat faptul că denumirea de „tank” (rezervor, în lb. engleză) i-a fost acordată pentru a-i induce în eroare pe inamici, lăsându-i să creadă că este vorba despre un vehicul destinat transportului de apă pentru trupele din prima linie. În orice caz, numele este folosit și astăzi fără să mai păcălească pe nimeni.

1. Tancul a fost inventat de britanici?	DA	NU	2. A fost folosit pentru prima dată în 1917?	DA	NU
3. Cuvântul „tank” înseamnă <i>butoi</i> în lb. engleză?	NU	DA	4. Mark 1 avea un echipaj compus din opt persoane?	NU	DA

III. Citește textul de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

„Primul Război Mondial a fost un război defensiv de uzură, în care contingente întregi de tineri, sub comanda unor generali școliți în mentalitatea strategică a secolului al XIX-lea de a folosi forța fără reținere, erau secerați de mitraliere.”

Mary Kaldor, *Războaie noi și vechi*

1. Enumeră câteva caracteristici ale Primului Război Mondial care justifică expresia „...un război defensiv de uzură”.
2. Conform acestui text, generalii înțelegeau importanța și capacitatea noilor arme?
3. Cine crezi că poartă vina pentru numărul mare de victime, conform acestui text?

Ideii esențiale

- Revoluția Industrială a mecanizat războiul.
- Au apărut noi tipuri de arme și au fost folosite pe scară largă avionul, dirijabilul, submarinul, tancul și gazele toxice.
- Noile arme au fost responsabile de numărul mare de victime din timpul Primului Război Mondial.

Dicționar

obuzier – piesă de artilerie asemănătoare tunului, care lansează proiectile pe o traiectorie aproape verticală pentru a lovi ținte aflate în spatele unui obstacol

pachebot – navă de mari dimensiuni care transportă de regulă pasageri

zeppelin – vehicul aerian de mari dimensiuni, care plutește cu ajutorul unui gaz mai ușor decât aerul (hidrogen sau azot).

Știi că...

... combatanții din Primul Război Mondial au încercat să distrugă tranșeele inamicului săpând tuneluri până sub acestea, pentru a le arunca în aer cu ajutorul unor mari cantități de explozibil?

...la 22 septembrie 1914, submarinul german U-14 a scufundat în cursul unui singur atac trei crucișătoare britanice, *Aboukir*, *Hogue* și *Cressy*?

... în ianuarie 1917, Germania a declanșat războiul submarin total pentru a învinge Antanta?

...în Bătălia de la Beersheba (1917), cavaleria a jucat pentru ultima dată un rol crucial pe câmpul de luptă?

Fig. 6. Grenadă britanică, model îmbunătățit din 1917

Fig. 7. Tun din Primul Război Mondial

Fig. 8. Trupe germane în tranșee

Viața în tranșee și „frontul de acasă”

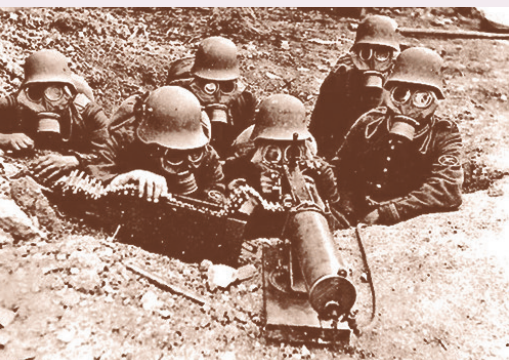

Fig. 1. Mitraliori cu măști de gaze

Fig. 2. Soldat român în timpul Bătăliei de la Mărășești (1917)

Tranșeele erau spații destinate protejării trupelor, sub forma unor șanțuri adânci căptușite cu scânduri, dar fără un sistem propriu-zis de canalizare, ceea ce făcea ca apa și mizeria să se acumuleze în ele. Din loc în loc, existau **cazemat**e, puncte de observație și **buncăre**. Condițiile de igienă erau precare, **latrinele** fiind parte integrantă a sistemului de tranșee. Dușurile erau rare, iar hainele erau impregnate cu mizerie. Necesitatea de a fi mereu în alertă era mai importantă decât confortul sau sănătatea soldaților. De aceea puricii, păduchii sau șobolanii erau o prezență constantă. Prin urmare, bolile afectau soldații la fel de mult ca și atacurile inamicului. Foarte răspândită era afecțiunea cunoscută sub numele de „picior de tranșee”, care apărea pe pielea membrilor inferioare expuse timp îndelungat la umezeală și frig.

Aprovizionarea cu hrană a ridicat mari probleme tuturor statelor implicate în război. Mii de soldați asigurau transportul alimentelor către cei aflați pe front. Mulți alții găteau pentru cei care luptau, însă, în ciuda acestor eforturi, hrana era insuficientă și de proastă calitate. Pe Frontul de Vest, de pildă, soldații britanici mâncau carne, pâine și biscuiți. Bucătăriile de campanie nu reușeau să furnizeze hrană caldă deoarece se aflau departe de front pentru a nu fi distruse de către artileria inamică.

Soldații înfruntau arșița verii și frigul iernii în tranșee, fiind atenți ca inamicul să nu atace prin surprindere. Artileria lovea în permanență pentru a distruge tranșeele și a ucide soldații din ele. Între tranșee exista un spațiu presărat cu cratere, rețele de sârmă ghimpată și cadavre care nu au putut fi recuperate. **Lugetiștii** pândeau orice mișcare pentru a-i pune capăt cu un glonț bine țintit. Pe scurt, viața în tranșee era dominată de mizerie, boală, moarte și spaimă.

Nici cei rămași acasă nu o duceau cu mult mai bine. Hrana și bunurile de strictă necesitate erau raționalizate, iar femeile, adolescenții și bătrânii trebuiau să preia muncile bărbaților plecați pe front. Statul avea nevoie disperată și continuă de bani pentru a finanța mașina de război. Civili erau încurajați să împrumute statul prin cumpărarea de obligațiuni de război și, mai ales, să se înroleze în armată. Există o frică teribilă de spioni și de trădători, care se puteau ascunde la tot pasul. La toate acestea se adăuga o propagandă care preamărea statul și păstra intactă încrederea în victoria finală, cu orice preț.

Fig. 3. Femei confruntându-se cu problemele apărute în Primul Război Mondial (sursa: wikimedia.org)

Aplicații

I. Privește cu atenție imaginea alăturată și răspunde, pe caiet, la cerințe.

1. Caută online semnificația cuvântului *propagandă*.
2. Care este înțelesul mesajului afișului ce s-ar traduce prin: „Distruge această brută furioasă”?
3. Ce țară simbolizează această gorilă, cu cască militară și cu o bâtă pe care scrie KULTUR (cultură)?
4. Ce stat crezi că sugerează femeia răpită, având în vedere faptul că afișul le cere privitorilor să se înroleze în armata SUA?
5. Imaginează-ți că ești un tânăr soldat. Ce sentimente îți stârnește un astfel de afiș propagandistic?

II. Citește textele de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

- A.** „Exploziile de obuze din jurul nostru încetează brusc. Bombardamentul continuă, dar e îndreptat acum asupra pozițiilor din spate; tranșeea noastră e liberă. Luăm grenadele de mână, le aruncăm în fața adăpostului și sărim afară. Focul concentric a încetat, dar avem, în schimb, îndărătul nostru foc de baraj. A început atacul.”

Erich Maria Remarque, *Nimic nou pe Frontul de Vest*

- B.** „Pereții tranșeele au fost teșiți și căptușiți cu lambriuri solide de lemn. De asemenea, au fost construite numeroase guri de apă, puțuri de scurgere și jgheaburi, așa că, treptat, am avut iarăși condiții suportabile. Deosebit de eficiente au fost puțurile de scurgere care erau săpate prin învelișul de argilă impermeabil și dirijau astfel scurgerea apei spre stratul de cretă permeabil.”

Ernst Jünger, *În furtuni de oțel*

1. Caută informații online despre cele două surse și stabilește care din ele este o operă de ficțiune și care o scriere memorialistică.
2. Descrie începerea unui atac pornit din tranșee, pe baza sursei **A**.
3. Descrie interiorul unei tranșee, folosind informațiile din ambele surse.
4. Cum au devenit condițiile de tranșee „suportabile”, conform informațiilor din sursa **B**?

III. Stabilește valoarea de adevăr (A sau F) a următoarelor enunțuri.

1. Viața în tranșee era lipsită de probleme.
2. „Picioare de tranșee” este o expresie care se referă la agilitatea soldatului.
3. Hrana soldaților era insuficientă și de proastă calitate.
4. În tranșee, pericolele pândeau la tot pasul.
5. Cei rămași acasă aveau o viață îndestulată.

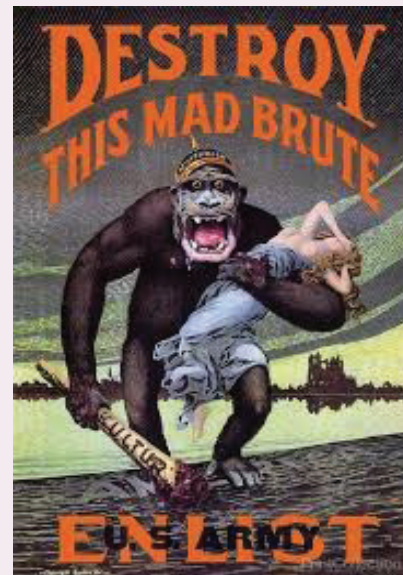

Fig. 4. Afiș propagandistic

Fig. 5. Soldați britanici în tranșee (Bătălia de pe Somme – 1916)

IV. Studiază cu atenție imaginile de mai jos.

1. De ce lucrau femeile în fabrică? Unde erau bărbații?
2. Ce efecte crezi că a avut asupra mișcării feministe Primul Război Mondial?

Fig. 6. Femei care lucrează în fabrici de obuze

Idei esențiale

- Viața în tranșee era deosebit de grea.
- Soldații erau expuși pericolelor războiului, bolilor și intemperiei.
- Hrana și igiena nu se bucurau de atenție din partea superiorilor.
- Nici viața din spatele frontului nu era cu mult mai bună.

Dicționar

cazemată – fortificație izolată realizată din pământ, lemn sau beton, care protejează personalul și armamentul aflat înăuntru de focul artileriei și de bombardamentele aeriene

buncăr – adăpost blindat folosit pentru protecția trupelor

latrină – closet fără canalizare

lunetist – soldat specializat în mănuierea puștii cu lunetă

Știi că...

...Adolf Hitler a luptat în Primul Război Mondial pe Frontul de Vest, din 1914 până în 1918?

...Benito Mussolini, creatorul fascismului italian, a fost soldat în Primul Război Mondial, pe frontul din nordul Italiei?

Fig. 7. Tranșee din Primul Război Mondial, Alpi, nordul Italiei

România și Primul Război Mondial

România a fost aliată cu Puterile Centrale încă din 1883. Această alianță a fost reînnoită până în 1913. Însă, în 1914, la debutul Primului Război Mondial, România a ales, la fel ca și Italia, calea neutralității. La 17 august 1916, după doi ani de neutralitate, prim-ministrul Ion I.C. Brătianu a semnat un tratat, în acord cu regele Ferdinand I (1914-1927), ca țara noastră să intre în război de partea Antantei pentru a-i elibera pe românii din Banat, Transilvania și Bucovina aflați sub ocupația austro-ungară. În cazul obținerii victoriei, alianța garanta că România urma să intre în posesia acestor teritorii. Mai presus de orice, România a ales Antanta fiindcă era tabăra care avea cele mai mari șanse să câștige prima conflagrație mondială.

Conform acestui tratat, la 27 august 1916, România a declarat război Austro-Ungariei, iar armata română a intrat în Ardeal obținând câteva succese locale. Din sud, dinspre Bulgaria, au atacat trupe bulgaro-turco-germane, care au provocat armatei române o înfrângere grea la Turtucaia.

A urmat retragerea soldaților români din Transilvania pe vechea frontieră. Armatele inamice au depășit rezistența românească de pe Defileul Jiului (noiembrie 1916) și au pătruns pe teritoriul României. În scurt timp, două treimi din teritoriul țării a ajuns sub ocupația Puterilor Centrale.

Frontul s-a stabilizat pe linia dintre Carpații de Curbură și Dunăre, la porțile Moldovei.

Cu ajutorul misiunii militare franceze, comandată de generalul Henri Mathias Berthelot, armata română a renăscut din propria cenușă și a obținut victoriile importante ale Antantei din anul 1917, în bătăliile de la Mărăști, Mărășești și Oituz. Revoluția **Bolșevică** din Rusia (7 noiembrie 1917) avea să ducă la ieșirea țării din război. Izolată și cu efective militare reduse, România a fost obligată să încheie, cu Puterile Centrale, Pacea de la București (7 mai 1918), care nu s-a mai aplicat deoarece războiul avea să fie câștigat de Antanta, la 11 noiembrie 1918, implicit și de România, reintrată în război la 10 noiembrie. Astfel, în anul 1918 se creau condițiile favorabile pentru constituirea României Mari.

Aplicații

I. Studiază imaginea și textul de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

În afișul alăturat, numit „Ziua României”, este reprezentat împăratul Germaniei, Wilhelm al II-lea, care i se adresează regelui României, Ferdinand I, spunându-i: „Deci, și tu ești împotriva mea! Ține minte, Hindenburg luptă de partea mea”. Ferdinand I răspunde demn, cu mâna pe sabie: „Da, dar libertatea și justiția luptă de partea mea”.

1. Cine era Hindenburg? Caută detalii online.
2. Ce înseamnă afirmația lui Ferdinand I despre libertate și justiție?
3. Ce idee încearcă afișul să sugereze?

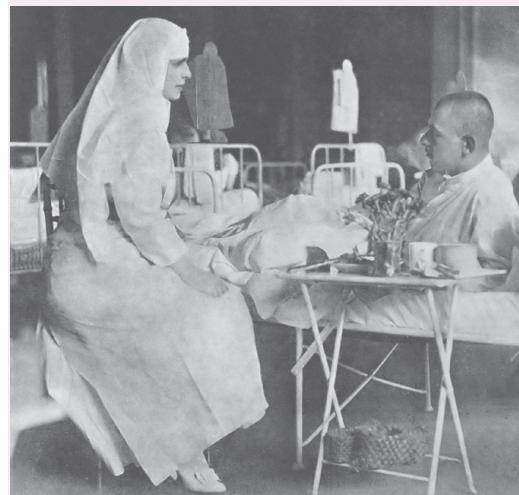

Fig. 1. Regina Maria în vizită la un spital de campanie (1917)

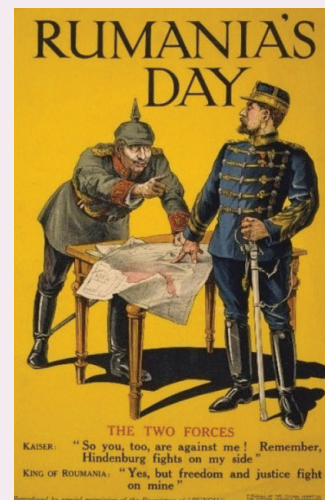

Fig. 2. Afiș propagandistic britanic despre intrarea României în război

II. Citește textele de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

- A.** „În cursul unei perioade de mai bine de 30 de ani, românii din monarhie nu numai că nu au văzut niciodată introducându-se o reformă de natură a le da măcar aparență de satisfacție, dar, din contră, au fost tratați ca o rasă inferioară și condamnați să sufere apăsarea unui element străin, care nu constituie decât o minoritate în mijlocul naționalităților deosebite din care se compune statul austro-ungar.”

Din Declarația de război adresată de România Austro-Ungariei
(27 august 1916)

- B.** „Peste grămezi de bagaje, femei și copii așteaptă soți și părinți, duși după bilete sau de-ale gurii și care nu mai vin. Altele desperate își caută copiii rătăciți prin mulțime. Copii nevârstnici îngroziți de hărmălaia mulțimii zbiară sau plâng pe înfundate!”

Constantin Constante, *Colindând prin Rusia Sovietică* –
Despre atmosfera din Gara de Nord înaintea cuceririi Bucureștiului
de către trupele Puterilor Centrale (Nov. 1916)

1. Care dintre cele două surse este oficială și care neoficială?
2. Care era situația românilor din Austro-Ungaria, după sursa **A**?
3. Unde voiau să se refugieze persoanele descrise în sursa **B**? Din calea cui fugeau ele?
4. Cum au fost tratați românii, conform sursei **A**?

III. Completează următoarele enunțuri cu informația potrivită.

1. România a intrat în război în anul... de partea... .
2. La conducerea României se afla regele... .
3. În 1916, România a pierdut... din suprafața sa.
4. Misiunea militară franceză era condusă de... .
5. În vara anului 1917, au fost obținute victoriile de la..., ... și... .

IV. FIȘĂ-BIOGRAFICĂ! În imaginile de mai jos sunt înfățișate patru personalități din istoria României care s-au remarcat în Primul Război Mondial. Alege una dintre acestea și realizează o fișă pentru PORTOFOLIUL, care să cuprindă câteva date biografice, precum și informații referitoare la activitatea ei din timpul războiului. Caută toate aceste detalii cu ajutorul internetului. Accesează următoarele site-uri: <https://www.historia.ro> și <http://enciclopediaromaniei.ro>.

Fig. 3. Regele Ferdinand I

Fig. 4. Regina Maria a României

Fig. 5. Ion I.C. Brătianu

Fig. 6. Generalul Henri Mathias Berthelot

Idei esențiale

- România și-a declarat neutralitatea față de Primul Război Mondial, pe care și-a menținut-o în perioada 1914-1916.
- Țara noastră a intrat în război în august 1916 de partea Antantei.
- Armata română a suferit grele înfrângeri, dar și-a luat revanșa în luptele din 1917.
- Ieșirea Rusiei din război a provocat și ieșirea României din conflict (1918).
- Războiul a fost câștigat de aliații României, cu contribuția armatei române.

Fig. 7. Artileriști români în Bătălia de la Mărăști (1917)

Fig. 8. Trupe române în Bătălia de la Mărășești (1917)

Dicționar

bolșevic – membru al grupării bolșevicilor (majoritate – lb. rusă) din Partidul Social Democrat al Muncii din Rusia, care îl susținea pe Lenin

Știi că...

...Puterile Centrale au oferit României Basarabia pentru a o convinge să intre în război de partea lor?

...trupele germane au folosit gaze toxice și în luptele purtate împotriva armatei române?

Fig. 9. Mausoleul de la Mărășești, monument dedicat celor căzuți în Primul Război Mondial

Lecția 3. Tratatul de pace. Noua hartă a Europei

Cauze

Un război nu se poate încheia în mod oficial în lipsa unui tratat de pace. De aceea, după Primul Război Mondial s-au deschis, la Paris (18 ianuarie 1919), lucrările Conferinței de Pace la care au luat parte statele învinse, statele învingătoare, dar și cele neutre. Înfrângerea Puterilor Centrale a fost marcată prin organizarea Conferinței de Pace de la Paris, în anii 1919-1920.

Fapte

În total, au fost semnate cinci tratate de pace: cu Germania (Versailles, 28 iunie 1919), cu Austria (Saint-Germain, 10 septembrie 1919), cu Bulgaria (Neuilly, 27 noiembrie 1919), cu Ungaria (Trianon, 4 iunie 1920) și cu Turcia (Sèvres, 10 august 1920). Totodată, a fost semnat Pactul care prevedea înființarea Societății Națiunilor, o organizație destinată menținerii păcii între popoare. Societatea Națiunilor a fost precursora Organizației Națiunilor Unite (ONU).

Tratatul cu Turcia nu s-a aplicat din cauza Războiului greco-turc (1919-1922) și al neacceptării acestuia de către regimul naționalist al lui Mustafa Kemal, ceea ce a impus semnarea unui nou tratat, la Lausanne, în 1923.

Consecințe

Germania a pierdut întregul său imperiu colonial și a fost obligată să retrocedeze Franței Alsacia și Lorena. A fost nevoită, de asemenea, să cedeze teritorii și către Belgia, Danemarca, Polonia și Cehoslovacia. Unirea Germaniei cu Austria era interzisă (Art. 80). În plus, armata germană era limitată la 100 000 de soldați și i se interzicea deținerea anumitor tipuri de armament. Despăgubirile de război datorate au fost fixate la suma de 132 de miliarde de mărci germane.

Conferința de Pace de la Paris a consfințit apariția unor noi state pe harta Europei, precum Finlanda, Polonia, Cehoslovacia și Regatul Sârbo-Croato-Sloven (Iugoslavia din 1929), sau întregirea altora, precum România sau Italia. Însă s-a considerat că unele prevederi, în special cele ale tratatului cu Germania, au fost prea dure și au favorizat ascensiunea totalitarismului nazist și, implicit, izbucnirea Celui de-Al Doilea Război Mondial, văzut de către unii drept o continuare firească a Primului Război Mondial.

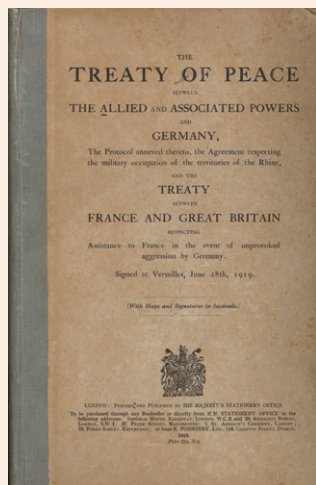

Fig. 1. Coperta *Tratatului de la Versailles*, versiunea în limba engleză

Fig. 2. Negocierile de pace de la Paris (1919)

Fig. 3. Liderii statelor care au dominat Conferința de Pace de la Paris. De la stânga la dreapta: Ferdinand Foch și Georges Clemenceau (Franța), David Lloyd George (Marea Britanie), Vittorio Orlando și Sidney Sonnino (Italia).

Aplicații

I. Privește harta de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

Fig. 4. Harta Europei în anul 1923

1. Desenează, pe caiet, tabelul de mai jos și completează-l cu informația istorică potrivită.

State dispărute	State nou apărute	State care s-au menținut
...	...	...
...	...	...

2. Compară harta din fig. 4 cu o hartă contemporană a Europei, dintr-un atlas geografic sau un atlas istoric și spune ce observi.
3. Precizează care a fost denumirea Regatului Sârbo-Croato-Sloven începând cu 1929.
4. Cărei țări îi aparținea regiunea Prusia de Est? Caută detalii online.

II. Citește textele următoare și răspunde cerințelor.

- A. „Art. 231: Guvernele aliate și asociate afirmă și Germania acceptă responsabilitatea pentru toate pagubele și pierderile cauzate puterilor aliate și asociate și cetățenilor lor din cauza războiului impus lor prin agresiunea Germaniei și a aliaților săi.”

Din *Tratatul de Pace de la Versailles* (28 iunie 1919)

LUMEA LA SFÂRȘITUL SECOLULUI AL XIX-LEA ȘI ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XX-LEA

- B. „În 1919, pentru prima dată, Senatul (SUA) a respins un tratat de pace. Prin 39 de voturi împotriva și 55 pentru, în condițiile în care era nevoie de o majoritate de două treimi, Senatul nu și-a dat acordul pentru ratificarea Tratatului de Pace de la Versailles. (...) SUA nu au ratificat niciodată acest tratat și nu s-au alăturat Ligii Națiunilor.”

Despre *Tratatul de Pace de la Versailles*
(din arhiva online a Senatului SUA)

1. Având în vedere cunoștințele din lecțiile anterioare, ești de acord cu conținutul Art. 231, care consideră Germania ca fiind singurul stat vinovat de izbucnirea războiului?
2. Cum apreciezi decizia SUA de a nu intra în Liga Națiunilor, apărută la inițiativa președintelui american, Woodrow Wilson?
3. Consideri că pacea impusă Germaniei a fost mult prea dură? Argumentează.
4. Crezi că decizia SUA de a se izola de Europa a reprezentat una dintre cauzele eșecului Societății Națiunilor?

Știi că...

...pentru România, cel mai important tratat a fost cel cu Ungaria, fiindcă a recunoscut unirea cu Transilvania?

...din partea României, Tratatul de la Trianon a fost semnat de către Nicolae Titulescu și doctorul Ion Cantacuzino?

Ideii esențiale

- La finalul Primului Război Mondial s-a organizat Conferința de Pace de la Paris (1919-1920).
- În cadrul acesteia au fost semnate cinci tratate de pace cu: Germania, Austria, Bulgaria, Ungaria și Turcia.
- Harta Europei a cunoscut modificări care au marcat dispariția unor state și apariția altora.
- S-a recunoscut pe plan internațional formarea României Mari.

Dicționar

pact – denumire folosită uneori pentru a desemna anumite tratate internaționale

Fig. 5. Semnarea Tratatului de Pace de la Versailles de către delegatul Germaniei, Johannes Bell, în Sala Oglinzilor

RECAPITULARE

1. Completează, pe caiet, axa cronologică de mai jos, așezând evenimentele date în dreptul anului potrivit.

*Asasinatul de la Sarajevo, Armistițiul de la Compiègne,
România declară război Austro-Ungariei,
Tratatul de Pace de la Versailles, Constituirea Triplei Alianțe.*

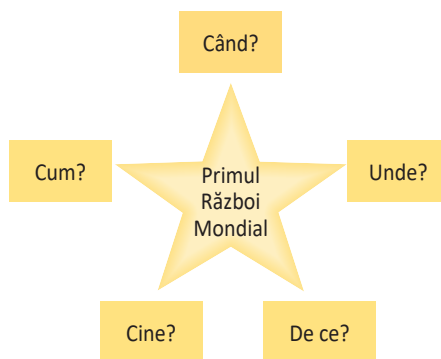

2. CAUZĂ-EFECT! Istoria este o înlanțuire de evenimente, de cauze și de efecte. Orice eveniment are una sau mai multe cauze, iar orice eveniment poate fi efectul unor cauze, dar și cauză pentru alte evenimente. Având în vedere toate acestea, completează tabelul punând la locul potrivit informațiile de mai jos.

Crearea Societății Națiunilor; Serbia este considerată vinovată.

Șirul 1	Șirul 2
A. Franz Ferdinand este asasinat.	A. Armistițiul de la Compiègne.
B.	B. Conferința de Pace de la Paris.
C. Austro-Ungaria declară război Serbiei.	C.

3. Explozia stelară! Completează, pe caiet, schema de mai jos.

Armistițiul de Compiègne

4. Stabilește legătura corectă între termenii din prima coloană și definițiile din cea de-a doua coloană, după modelul D – d.

A

B

1. Alianță	a. titlu purtat de prinții din Dinastia de Habsburg
2. Arhiduce	b. navă de mari dimensiuni care transportă de regulă pasageri
3. Pachebot	c. înțelegere politică între două sau mai multe state pentru a face față unei amenințări comune

Fig. 1. Soldați în Primul Război Mondial:
german (stânga) și francez (dreapta)

Fig. 2. Soldat american
din Primul Război Mondial

Grilă de autoevaluare

Subiectul I: 30 de puncte

Subiectul II: 30 de puncte

Subiectul III: 30 de puncte

Din oficiu: 10 puncte

Subiectul I	6 x 5 p. = 30 p.
Subiectul II	5 x 6 p. = 30 p.
Subiectul III	5 x 6 p. = 30 p.

Punctaj maxim: 100 de puncte

EVALUARE

I. Alege varianta corectă de răspuns.

1. Arhiducele Franz Ferdinand a fost asasinat la:
a. Sarajevo. b. Belgrad. c. Budapesta.
2. Antanta era alcătuită din:
a. Germania, Austro-Ungaria și Italia.
b. Franța, Rusia și Marea Britanie.
c. Germania, Italia și Marea Britanie.
3. În Al Doilea Război Balcanic, România a luptat împotriva:
a. Serbiei. b. Bulgariei. c. Ungariei.
4. Italia a intrat în Primul Război Mondial în anul:
a. 1914. b. 1915. c. 1917.
5. SUA au intrat în război de partea:
a. Puterilor Centrale. b. Antantei. c. Triplei Alianțe.
6. Tratatul de Pace cu Ungaria a fost semnat la:
a. Trianon. b. Versailles. c. Sèvres.

II. Realizează corespondența corectă între elementele celor două coloane.

A

1. Alianța celor Trei Împărați
2. Aliata Austro-Ungariei din 1883
3. A încheiat pace cu Puterile Centrale în martie 1918
4. Tratatul de Pace cu Austria
5. A reapărut pe harta Europei după război

B

- a. Polonia
- b. Saint-Germain
- c. Rusia
- d. România
- e. Germania, Austro-Ungaria și Rusia
- f. Marea Britanie

III. Stabilește valoarea de adevăr (A sau F) a enunțurilor de mai jos.

1. Imperiul Otoman a câștigat Primul Război Balcanic.
2. Viața în tranșee era lipsită de griji.
3. Germanii sunt cei care au folosit prima oară gazele toxice.
4. Cehoslovacia a reapărut pe harta Europei după Primul Război Mondial.
5. Ideea Societății Națiunilor a fost lansată de Woodrow Wilson.

Fig. 3. Fortul Hermann din timpul Primului Război Mondial, Slovenia

UNITATEA 2

PERIOADA INTERBELICĂ: O LUME ÎN SCHIMBARE

Conținuturi:

Lecția 1. Viața cotidiană: organizarea orașelor și lumea rurală, invențiile și viața casnică, divertismentul, sănătatea oamenilor, cultura

Studiu de caz: Femeia în viața publică

Studiu de caz: Cinematograful – artă și industrie

Studiu de caz: Crize economice

Lecția 2. Cetățean și stat în democrație și în totalitarism

Studiu de caz: Un model democratic – SUA

Studiu de caz: Comunismul. Nazismul

Recapitulare

Evaluare

Fișa de observare sistematică a comportamentului elevilor la orele de istorie

Criteriile evaluate	Nivel scăzut	Nivel mediu	Nivel ridicat
1. Respectarea regulilor grupului			
2. Nivelul de sociabilitate			
3. Emotivitatea și încrederea în sine			
4. Capacitatea de autoorganizare			
5. Atitudinea critică și implicarea în dezbaterile de la clasă			
6. Interesul față de disciplina istorie			

• Durata perioadei de evaluare este egală cu durata parcurgerii unității de învățare *Perioada interbelică: o lume în schimbare*.

Lecția 1. Viața cotidiană: organizarea orașelor și lumea rurală, invențiile și viața casnică, divertismentul, sănătatea oamenilor, cultura

Fig. 1. Afîșul primului Campionat Mondial de Fotbal (Uruguay, 1930)

Cauze

Războiul de abia încheiat a dărâmat piramida valorilor după care s-a ghidat civilizația occidentală până în 1914. Pacea a adus cu sine o muncă continuă pentru reconstrucție, pentru revenirea la normalitate. Cetățenii de rând au început să revendice o parte mai mare din prosperitatea generată de activitatea economică, iar vânzarea pe credit le-a permis să trăiască mai bine decât predecesorii lor. Publicitatea, sufletul comerțului, lăsa să se înțeleagă că fericirea înseamnă a cumpăra cât mai mult (**consumerism**).

Fapte

Organizarea orașelor și lumea rurală au trecut prin uriașe transformări. Satele, încremenite în valorile lor tradiționale, au început să fie abandonate tot mai mult în favoarea marilor orașe. Agricultori, șomeri ori imigranți au plecat spre zonele urbane atrași de slujbele și de oportunitățile oferite de acestea. Drept urmare, satele s-au depopulat, iar orașele s-au suprapopulat, ceea ce a dus la apariția unor noi cartiere muncitorești. În centrul orașelor se aflau clădirile administrative, sediile companiilor, ale băncilor, magazinele, restaurantele, cinematografele și parcurile.

Invențiile și viața casnică și-au dat mâna, oferind unei clase de mijloc aflate în plin avânt tot mai multe modalități de transformare a locuinței într-un loc în care utilul se îmbină cu plăcutul.

Salariile mai mari și, mai ales, creditele oferite de bănci au adus în locuințe frigiderul, mașina de spălat, aspiratorul, telefonul, radioul (fig. 2), dar și televizorul, spre sfârșitul anilor 1930. Automobilul a devenit, dintr-un lux, o necesitate pe care tot mai mulți și-o puteau satisface.

Fig. 2. Bărbat ascultând radioul alături de câinele său

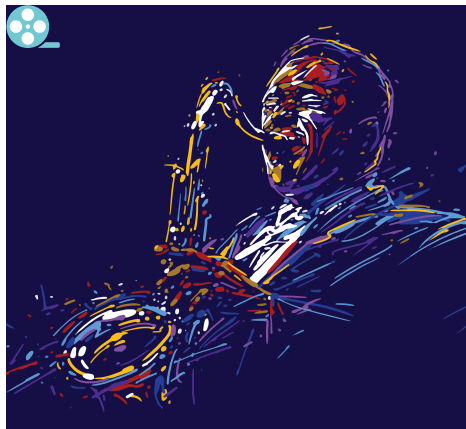

Fig. 3. Cântăreț de jazz, gen de muzică la modă după 1920

Fig. 4. Mod de petrecere a timpului liber în Berlin, Germania

Bazele industriei automobilistice au fost puse de Henry Ford, care a deschis prima fabrică în 1903. Compania Ford a trecut testul timpului și este și astăzi una dintre cele mai profitabile din lume. Ford a scris istorie cu Modelul T (fig. 6) care s-a produs în peste 15 milioane de exemplare, fiind prima mașină cu adevărat pentru mase. În plus, Ford a revoluționat și producția în sine introducând fordismul: producerea standardizată, pe bandă a unor bunuri de larg consum.

Divertismul a devenit un fenomen de masă. Cinematografele au crescut ca număr pe măsură ce publicul a început să „consume” tot mai multe filme. În plus, sălile de spectacol, cluburile ori teatrele nu și-au pierdut forța de atracție, în condițiile în care sportul a ajuns să atragă atenția tot mai multor „fani”. Fotbalul, boxul, tenisul, golful țineau cu sufletul la gură spectatorii de pe margini sau din tribune, în timp ce Jocurile Olimpice încurajau spiritul de competiție, în limitele atitudinii de „fairplay” (joc cinstit – lb. engleză).

Sănătatea oamenilor a trecut în centrul preocupărilor. Alimentația, amenajarea locuinței, sistemul sanitar și condițiile de muncă au fost simțitor îmbunătățite, ceea ce a condus la o viață mai sănătoasă și, implicit, la prelungirea duratei de viață. Turismul a contribuit enorm la sănătatea oamenilor. Starea fizică bună s-a datorat practicării anumitor sporturi, în timp ce excursiile la mare sau la munte, precum și vizitele în stațiunile balneoclimaterice au contribuit la păstrarea unei vieți armonioase și de calitate.

Cultura a ținut pasul cu toate aceste transformări. Astfel, a apărut o cultură a maselor, nu doar pentru elite. Editurile, teatrele sau cinematografele au oferit producții culturale accesibile tuturor, atât în ceea ce privește adresabilitatea, cât și subiectele tratate. Muzica, difuzată la radio, s-a dovedit a fi pe placul publicului larg.

Consecințe

Viața cotidiană s-a schimbat atât de mult încât societatea, care era compusă de obicei din două mari categorii sociale, bogați și săraci, a pornit cu hotărâre spre crearea unei clase de mijloc ce avea tendința de a deveni cea mai numeroasă categorie socială. Membrii acesteia pretindeau că dețin un rol hotărâtor nu numai în economie, ci și în politică, aspect care a dus la răspândirea și întărirea democrației.

Fig. 6. Automobilul Ford Model T, fabricat în perioada 1908-1927, primul produs de acest fel accesibil tuturor

Fig. 7. Empire State Building, cel mai înalt zgârie-nori din New York (1931-1972), simbol al unui nou oraș care aspiră spre înălțimi

Fig. 5. Actorii Douglas Fairbanks și Mary Pickford în 1920

Fig. 8. Aglomerație urbană în Bucureștiul interbelic

Aplicații

I. Folosește diagrama Venn pentru a compara lumea urbană și lumea rurală în perioada interbelică (1918-1939). Utilizează cunoștințele oferite de lecție, pe care le poți completa cu informații de pe internet.

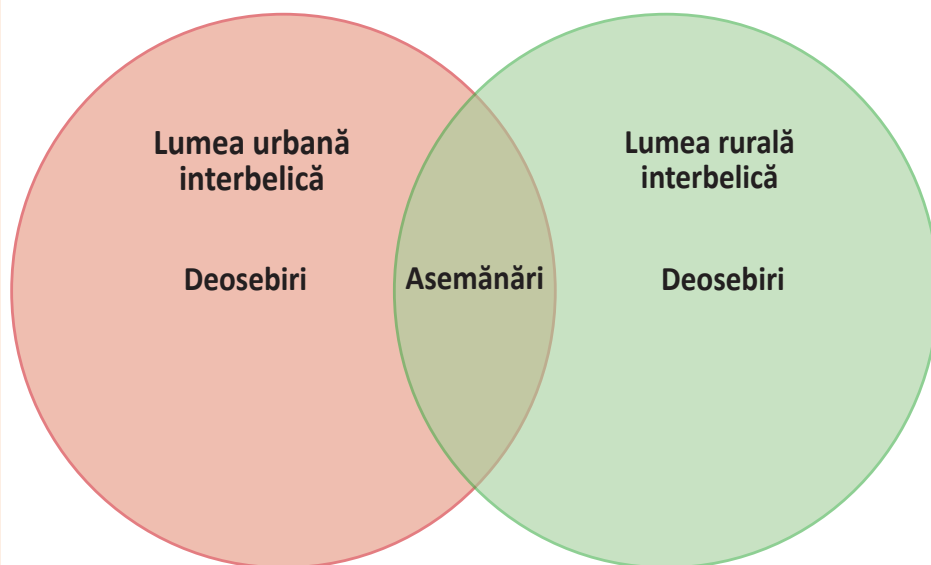

Fig. 9. Jesse Owens (1913-1980), la startul probei de 200 m din cadrul Jocurilor Olimpice de la Berlin (1936)

II. INTERVIU! Jocurile Olimpice din anul 1936 s-au desfășurat la Berlin, în inima Germaniei naziste, care dorea să scoată în evidență superioritatea așa-zisei „rase ariene”. Însă atletul afro-american Jesse Owens (fig. 9) a câștigat patru medalii de aur sub privirile lui Adolf Hitler și ale unui public numeros, dovedind un adevăr incontestabil: că oamenii sunt minunați indiferent de rasă, naționalitate, credință, avere sau gen.

Imaginează-ți că ești unul dintre jurnaliștii care relatează evenimentele din cadrul acestor Jocuri Olimpice și că ai șansa de a-i lua un interviu lui Jesse Owens. Ce întrebări i-ai adresa? Ce crezi că ar răspunde? Adaugă interviul la PORTOFOLIU.

Idei esențiale

- Primul Război Mondial a transformat radical mentalitățile.
- Cetățenii de pretutindeni au militat pentru mai multe drepturi și o viață mai bună.
- Au apărut noi modalități de petrecere a timpului liber.
- S-au impus cultura maselor și consumerismul.

Dicționar

consumerism – principiu economic ce încurajează cumpărarea de bunuri și servicii

Știi că...

...prima emisie radiofonică din România a avut loc în 1928?

...primul Campionat Mondial de Fotbal s-a desfășurat în 1930, în Uruguay?

Femeia, în viața publică

 Marginalizate în societate până în secolul al XVIII-lea, femeile au început să joace un rol tot mai important în viața publică, fie că vorbim despre politică, știință, artă etc. La începutul secolului XX, potențialul creator feminin a ajuns o evidență și grație realizărilor chimistei franceze de origine poloneză Marie Curie (1867-1934). Împreună cu soțul său, Pierre Curie (fig. 1), aceasta a descoperit elementele radiu și poloniu și a diferențiat radiațiile alfa, beta și gamma. Munca le-a fost răsplătită în 1903, când au primit Premiul Nobel pentru Fizică alături de Henri Becquerel. În 1911, Marie Curie avea să primească pentru a doua oară Premiul Nobel, de această dată pentru Chimie, fiind prima persoană răsplătită cu două astfel de distincții.

Pe plan politic s-a impus „mișcarea sufragetelor” din Marea Britanie, conduse de Emmeline Pankhurst (fig. 2), care milita pentru drepturile politice ale femeilor – de a vota și de a candida la o funcție publică. Lupta **sufragetelor** a fost încununată de succes în 1918. De fapt, Primul Război Mondial a arătat rolul important pe care femeile l-au jucat în societate, fiindcă ele au preluat rolul economic al bărbaților plecați pe front, și nu numai.

Spiritul de aventură nu le era deloc străin femeilor, fapt demonstrat de realizările americancei Amelia Earhart, care, în 1928, a fost prima femeie care a traversat Atlanticul într-un avion, din postura de pasager. Această reușită a transformat-o într-o vedetă și i-a aprins dorința de face mai mult. În 1932, a devenit prima femeie care a traversat Atlanticul pe cont propriu. Din păcate, Amelia Earhart a dispărut în anul 1937, în timp ce încerca să facă un ocol al Pământului cu avionul.

 Arta a fost zona în care femeile s-au afirmat cel mai mult. Cântăreața, dansatoarea și actrița franceză de origine americană Josephine Baker (1906-1975) a devenit o stea în Europa și a luptat din răspuțeri împotriva rasismului. Actrița suedeză Greta Garbo (1905-1990) – fig. 3 – a cunoscut succesul în SUA prin intermediul cinematografului, fiind, poate, primul star feminin de renume mondial. Virginia Woolf (1882-1941), în schimb, s-a afirmat în literatură cu romane precum *Spre far* sau *Orlando*.

Nici pictura nu a rămas un domeniu străin femeilor, după cum ne demonstrează viața și activitatea Frida Kahlo, care a pictat, în special, autoportrete într-un stil suprarrealist, fapt ce i-a adus aprecierile criticilor de pretutindeni.

Așadar, după Primul Război Mondial, viața publică a devenit un spațiu de afirmare a femeilor, care au dovedit odată pentru totdeauna că sunt egale cu bărbații în toate privințele.

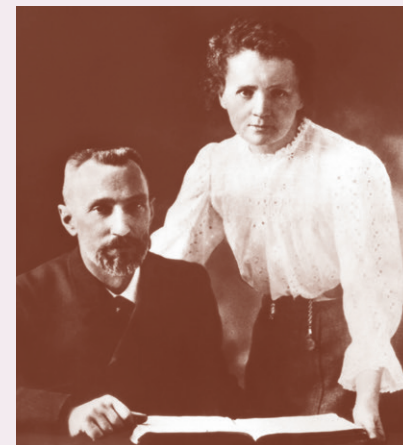

Fig. 1. Soții Pierre și Marie Curie, laureați ai Premiului Nobel

Fig. 2. Emmeline Pankhurst, militantă care a luptat pentru drepturile femeilor

Fig. 3. Greta Garbo, star al cinematografiei interbelice

Noua Zeelandă	1893	SUA	1920
Australia	1894	România	1938
Canada	1917	Franța	1944

Fig. 4. Acordarea dreptului de vot femeilor

Fig. 5. Sufragetă britanică
(cca 1910)

Fig. 6. Agatha Christie, portret simbolic
care face referire la romanul
Crima din Orient Express

Aplicații

I. PROIECT! Împărțiți în grupe de câte patru-șase elevi, realizați o prezentare PowerPoint cu titlul „Josephine Baker, luptătoare împotriva rasismului”, pornind de la aspectele de mai jos. Puteți căuta mai multe informații online.

1. Era o artistă de culoare.
2. Nu s-a putut afirma în SUA din cauza mișcării rasiste.
3. Rasismul a determinat-o să renunțe în 1937 la cetățenia americană, în favoarea celei franceze.
4. În timpul Celui de-Al Doilea Război Mondial, a colaborat cu Rezistența franceză împotriva naziștilor.
5. După război a fost decorată de statul francez.
6. S-a implicat în lupta afro-americanilor pentru obținerea de drepturi civile.

II. INTERVIU! Scriitoarea engleză Agatha Christie (1890-1976) este, după toate indiciile, cel mai bine vândut autor din istoria literaturii. A scris peste 80 de romane, majoritatea polițiste, între care se remarcă *Crima din Orient Express* (1934) – fig. 5. Imaginează-ți că ești un jurnalist și ai șansa să-i iei un interviu, adresându-i următoarele întrebări:

1. Cum ați devenit scriitoare?
 2. Cum v-a afectat faima viața?
 3. De care dintre romanele dumneavoastră sunteți cel mai atașată?
 4. Dar dintre personaje?
 5. De ce ați ales să scrieți romane polițiste?
 6. Ce sfaturi aveți pentru tinerele care aspiră la o carieră de scriitoare?
- Cum crezi că va răspunde? Documentează-te cu ajutorul internetului.

Ideii esențiale

- Războiul a adus femeile în prim-planul vieții economice și sociale.
- În multe țări, femeile au primit drepturi politice.
- Tot mai multe femei s-au evidențiat în mediul științific și artistic.
- Femeile s-au impus chiar și în domenii precum aeronautica.

Știi că...

...Smaranda Brăescu (1897-1948) a fost prima femeie din România care a obținut brevetul de parașutist și a devenit campioană mondială în 1932 cu un salt de la o înălțime de 7 200 m?

...Eliza Leonida Zamfirescu (1887-1973) este considerată prima femeie inginer din lume, însă și-a terminat studiile la Berlin din cauza prejudecăților din România?

...Laura Jane Addams (1860-1935), o figură centrală a mișcării feministe internaționale, a primit Premiul Nobel Pentru Pace în anul 1931?

Dicționar

sufragete – activiste pentru drepturile femeilor, din Marea Britanie, din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea

Cinematograful – artă și industrie

Cinematograful a fost inventat în 1895 de frații Louis și Auguste Lumière. Pentru ei, acesta era doar o nouă distracție de bălci și nu și-au imaginat ce amploare va lua și cât de mult va influența secolul al XX-lea.

Unul dintre primele filme realizate a fost *Stropitorul stropit*. Dar, în scurt timp, au apărut și capodopere precum *Marele jaf al trenului* (1901), de E.S. Porter, primul western din istoria cinematografului, și *Călătorie pe Lună* (1902), de Georges Méliès (fig. 2). Însă primul film care s-a bucurat de un succes răsunător a fost *Nașterea unei națiuni* (1915), regizat de David Wark Griffith. Acest regizor american a înțeles și a inovat tehnica de filmare contribuind decisiv la dezvoltarea artei cinematografice.

În perioada interbelică (1918-1939), filmul a devenit distracția favorită a populației, iar marile orașe, și nu numai, s-au umplut de cinematografe. Premierile au ajuns să atragă un număr record de spectatori. Astfel, au apărut și vedetele cinematografului, fiindcă actorii au ajuns să fie apreciați de publicul larg. Printre aceștia s-a numărat și Charlie Chaplin (1889-1977), un actor de origine britanică care a cunoscut succesul în SUA (fig. 3). Cele mai cunoscute filme în care a jucat au fost: *Goana după aur* (1925), *Timpuri noi* (1936) și *Marele dictator* (1940).

Chiar și regimurile totalitare au înțeles importanța cinematografului, pe care au folosit-o în scopuri propagandistice. De pildă, regizorul sovietic S.M. Eisenstein a realizat, în 1925, *Crucișătorul Potemkin*, o peliculă dedicată glorificării luptei pentru libertate a poporului rus. Echipajul de pe Potemkin a refuzat să mai asculte ordinele țarului, iar flota trimisă împotriva lui s-a solidarizat cu revoltații de pe crucișător, așa cum poporul rus s-a unit împotriva țarismului, în 1917. Deci un film de **propagandă**, dar realizat cu mult profesionalism.

Pericolele totalitarismului sunt înfățișate în filmul S.F. *Metropolis*, lansat în 1927, și regizat de Fritz Lang. În acest fel, filmul, a șaptea artă, a ajuns dintr-o activitate recreativă una educativă, care impune idei și trage semnale de alarmă. Însă cinematografia și-a depășit repede statutul de artă, devenind o industrie la scară globală, una de o importanță majoră chiar și în zilele noastre.

Fig. 3. Charlie Chaplin, un star al cinematografului internațional

Fig. 1. Afișul de prezentare al filmului *Metropolis* (1927)

Fig. 2. Scenă din filmul *Călătorie pe Lună*

Fig. 4. King Kong, personaj legendar creat de cinematografia americană (1933)

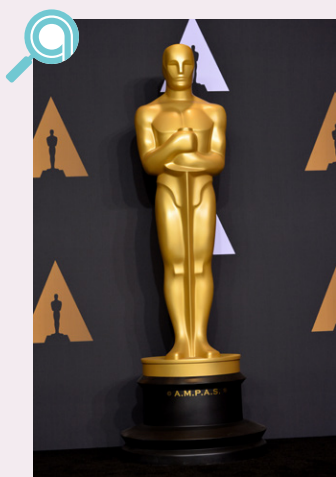

Fig. 5. Premiul Oscar, cel mai râvnit premiu din industria cinematografică

Fig. 6. Afiş de promovare a filmului *Pe aripile vântului* (1939)

Aplicații

I. ESEU! Împărțiți în grupe de patru-șase elevi, vizionați unul dintre următoarele filme: *Crucișătorul Potemkin*, *Metropolis*, *Fructele Măniei*, *Pe aripile vântului* sau *Marele dictator*. Stabiliți prin vot pelicula pe care s-o urmăriți. După vizionare, fiecare membru al grupei va realiza un eseu scurt în care să prezinte și să evalueze filmul vizionat. În urma unei dezbateri, realizați un eseu care să cuprindă cele mai valoroase părți ale eseurilor individuale. Prezențați în fața colegilor propria realizare. Apoi adăugați eseu la PORTOFOLIUL.

II. Concurs de scenarii! Împărțiți în grupe de patru-șase elevi, realizați un scenariu de film după planul de idei de mai jos.

1. Stabiliți intriga.
2. Stabiliți personajele.
3. Definiți personajul pozitiv și pe cel negativ.
4. Dozați suspansul.
5. Realizați o listă cu actorii contemporani care ar trebui să joace în film.
6. Precizați publicul-țintă căruia i se adresează filmul.
7. Estimați un buget aproximativ pentru filmul vostru.
8. Desenați un afiș de promovare.

La final, prezentați clasei rezultatele muncii voastre. Votați cel mai bun scenariu.

Ideii esențiale

- Cinematograful a devenit modalitatea favorită de petrecere a timpului pentru tot mai mulți oameni.
- SUA au transformat cinematografia într-o industrie.
- Treptat, au apărut filmele cu sonor și cele color.
- Unii dintre actori s-au remarcat prin popularitatea de care s-au bucurat în rândul spectatorilor.

Dicționar

propagandă – totalitatea acțiunilor realizate în vederea impunerii unor idei politice sau religioase

Știi că...

...în 1927, au apărut primele filme cu sonor, iar primul film color de succes a fost *Pe aripile vântului* (1939) – fig. 5?

...renumitele Premii Oscar au fost decernate începând cu 1929, iar cel mai vechi festival de cinematografie este cel de la Veneția, care a debutat în 1932?

Crize economice

Primul Război Mondial a avut efecte devastatoare asupra economiei, în special asupra celei europene. În aceste condiții, SUA, care nu au cunoscut ororile războiului pe propriul teritoriu, au devenit, la sfârșitul **conflagrației**, prima putere economică a lumii.

Din punct de vedere economic, anii **perioadei interbelice** sunt împărțiți în patru etape: 1. refacere (1918-1923); 2. creștere economică (1923-1929); 3. Marea Criză Economică (1929-1933); 4. refacere postcriză (1933-1939).

Marea Criză Economică a afectat economia mondială în perioada 1929-1933. S-a declanșat în SUA și a fost generată de problemele sistemului bancar american și de neîncrederea investitorilor în oportunitățile momentului. Criza a început în „Joi neagră” (24 octombrie 1929), cu prăbușirea Bursei din New York, ca urmare a vânzării unui număr mult prea mare de acțiuni, pentru care nu s-au găsit cumpărători. A urmat „Marțea neagră” (29 octombrie 1929), când Bursa s-a prăbușit. Marea Depresiune, așa cum este cunoscută în istoria Americii, a devenit în scurt timp o criză economică, care s-a manifestat la nivel mondial. Singura țară care nu a fost afectată în mod direct a fost URSS, datorită sistemului economic comunist centralizat.

După 1929, criza a fost agravată de trecerea guvernelor lumii la politica bugetului echilibrat. Acestea au refuzat să cheltuiască mai mult decât obțineau din taxe și impozite, ceea ce a dus la scăderea comerțului internațional, în condițiile în care băncile nu mai erau în stare să crediteze economia. Acestui aspect i s-a adăugat și protecționismul promovat de SUA prin Legea Smoot-Hawley (1930), care a crescut taxele vamale de la 37 la 48%, dar fără să cauzeze un război vamal masiv, conform economistului Ha-Joon Chang. Au fost lovite de criză, în mod special, Germania și SUA. În Germania, dificultățile economice au favorizat ascensiunea la putere a nazismului. În SUA, începând cu 1933, economia a început să-și revină grație programului de reforme propus de președintele Franklin D. Roosevelt, cunoscut sub numele de „New Deal” (Noul Curs – lb. engleză). În fapt, președintele SUA a sporit implicarea statului în viața economică, prin finanțarea unor mari proiecte de utilitate publică, cum a fost construirea Barajului Hoover (fig. 5), pe fluviul Colorado.

Însănătoșirea economiei americane a fost însoțită de o revenire economică la nivel global. Trebuie subliniat faptul că avansul economic dintre anii 1933-1939 a fost încurajat și de marile comenzi de armament pe care guvernele lumii le-au făcut, fiindcă norii unui nou război mondial pluteau amenințător la orizont.

Aplicații

1. În 1939, John Steinbeck, unul dintre cei mai importanți romancieri americani ai secolului al XX-lea, a publicat volumul intitulat *The Grapes of Wrath* (*Fructele mănii* – lb. engleză), care vorbește tocmai despre anii Marii Depresiuni Economice. Acest roman a fost ecranizat în 1940 (fig. 3).

Propune „Clubului cinefililor” din școala ta vizionarea acestei pelicule, după care răspunde la următoarele cerințe.

1. Care este personajul principal al filmului?
2. Cum a afectat criza viața oamenilor simpli?

Fig. 1. Șomeri în timpul Marii Crize Economice

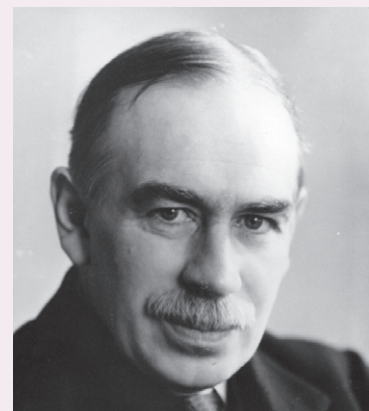

Fig. 2. John Maynard Keynes (1883-1946), important economist britanic

Fig. 3. Afișul de prezentare a filmului *Fructele mănii* (1940)

Fig. 4. Protest al șomerilor din Chicago
(31 octombrie 1932)

Fig. 5. Barajul Hoover în 1942

Fig. 6. Manifestație a profesorilor în timpul
recesiunii, Chicago (SUA)

3. Cine a avut de câștigat de pe urma crizei?
4. Reprezintă filmul o imagine verosimilă a societății americane lovite de criză?

II. Citește textele de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

- A. „Este de ajuns să pomenim crizele comerciale, care, prin repetarea lor periodică, pun tot mai amenințător sub semnul întrebării existența întregii societăți burgheze. În timpul crizelor comerciale este distrusă regulat o mare parte nu numai a produselor create, ci și a forțelor de producție existente. În timpul crizelor izbucnește o epidemie socială, care ar fi părut o absurditate în toate epocile anterioare, epidemia supraproducției.”

Karl Marx și Friedrich Engels, Manifestul Partidului Comunist (1848)

- B. „Capitalismul este convingerea de nestrămutat că omul cel mai rău va comite cele mai rele fapte într-un folosul tuturor.”

Citat atribuit lui John Maynard Keynes, economist britanic, susținător al implicării statului în economie

1. Cum sunt crizele comerciale, conform sursei A? Ce distrug ele? Ce produc ele?
2. Având în vedere că sistemul economic capitalist pune în valoare instinctele naturale ale omului, cum interpretezi sursa B? Care crezi că sunt acele instincte?
3. Pe baza informațiilor acumulate în anul școlar anterior la orele de istorie, definește *burghezia*. Cum a apărut ea?
4. Pornind de la cele două surse, pe ce crezi că se bazează superioritatea capitalismului față de comunism?

Ideii esențiale

- Perioada care a urmat Primului Război Mondial s-a caracterizat printr-o refacere economică.
- În 1929, în SUA a izbucnit Marea Criză Economică.
- Criza s-a încheiat datorită măsurilor luate de președintele american F.D. Roosevelt.
- Efectele crizei s-au resimțit, într-o măsură mai mare sau mai mică, pe aproape întreaga planetă.

Dicționar

conflagrație – război de mari proporții la care participă multe state

perioadă interbelică – perioadă cuprinsă între cele două războaie mondiale (1918-1939)

recesiune economică – declin al activității economice

Știi că...

...în Europa, Criza Economică a ajuns abia în 1931, dar s-a încheiat ceva mai târziu?

...în 1932, anul în care criza a atins apogeul, în țările industrializate existau peste 40 de milioane de șomeri?

Lecția 2. Cetățean și stat în democrație și în totalitarism

Cauze

Imensele pierderi umane și materiale, privațiunile, dificultățile economice, dar și tulburările politice au avut un impact negativ asupra Europei. Pe de altă parte, popoarele au fost profund dezamăgite de marile sacrificii pe care au trebuit să le facă, iar roadele victoriei, ca și amărăciunea înfrângerii, au fost la fel de greu resimțite de popoarele implicate în imensul carnaj numit Primul Război Mondial. În Rusia Sovietică, Germania, Bulgaria sau Ungaria mocneau resentimentele și dorința de revanșă, în timp ce Japonia sau Italia erau complet nemulțumite de ceea ce obținuseră.

Pe celălalt mal al Atlanticului, Statele Unite ale Americii s-au izolat convinge că nu trebuie să se mai amestece în problemele lumii, altfel decât economic. Însă tocmai de aici a pornit Marea Criză Economică (1929-1933), care a bulversat finanțele mondiale și le-a permis populuiștilor și demagogilor să accedă la putere în multe state.

Fapte

În țări cu **tradiții democratice solide** precum SUA, Marea Britanie, Franța sau Elveția, democrația a continuat să se dezvolte. Femeile au primit dreptul de a vota și de a fi alese, ceea ce a făcut ca întregul popor să fie implicat în luarea deciziilor, în acord total cu ceea ce înseamnă noțiunea de democrație, puterea poporului. Cetățenii își alegeau reprezentanții la intervale de timp bine stabilite, pe care îi controlau și îi criticau prin intermediul presei libere și a libertății de exprimare. Războiul i-a făcut pe mulți indivizi să conștientizeze importanța votului lor și să nu mai permită implicarea într-un nou război de amploare. Astfel, lucrările Parlamentului, centrul vieții politice democratice, au intrat tot mai mult în atenția populației.

Dictatura este un regim politic în care toată puterea aparține unei persoane sau unui grup restrâns de persoane. Dictatura totalitară a apărut după Primul Război Mondial, iar numele său provine de la faptul că liderii politici doreau să aibă un control total asupra întregii societăți.

Fig. 1. Bursa de valori din New York

Fig. 2. Femei exprimându-și dreptul de vot, SUA

Fig. 3. Mussolini și Hitler, la München (18 iunie 1940)

Fig. 4. V.I. Ulianov, zis și Lenin, dictator al Rusiei bolșevice (1917-1922) și al URSS (1922-1924)

Altfel spus, voiau să controleze inclusiv viața privată și gândurile cetățenilor. Nimic nu trebuia lăsat la voia întâmplării. Dictaturile totalitare s-au întemeiat pe trei ideologii: comunism, fascism și nazism.

Primul stat totalitar numit Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste (1922) a fost creat de Lenin, în Rusia, pornind de la ideologia comunistă. În același an, Benito Mussolini, creatorul fascismului, a preluat puterea în Italia, iar la 30 ianuarie 1933, Adolf Hitler, cel care a pus bazele ideologiei naziste, a devenit cancelar al Germaniei. Nazismul era, în esență, o **ideologie** fascistă, dar căreia i s-au adăugat puternice accente rasiste. După cum spune o expresie celebră: „Toți națiștii sunt fasciști, dar nu toți fasciștii sunt națiști”.

Consecințe

Perioada interbelică a fost, prin urmare, dominată de tensiunile dintre statele democratice și cele totalitare. Guvernele totalitare doreau să impună întregii lumi viziunea lor greșită asupra naturii relațiilor dintre oameni, fapt pentru care vedeau în război singura cale prin care puteau triumfa. Democrația era, în viziunea totalitarismului, dușmanul natural care trebuia distrus. În același timp, cetățenii care trăiau în state totalitare erau supuși unor chinuri inimaginabile, spre deosebire de cei din țările democratice, care se bucurau de drepturi, libertate și prosperitate.

Fig. 5. Palatul Națiunilor (Geneva, Elveția), sediul Societății Națiunilor începând cu 1929

Aplicații

I. DISCURS! Imaginează-ți că ești un politician aflat în campanie electorală. Scrie un discurs, pe care să-l adaugi la PORTOFOLIU, prin care să-i convingi pe alegători că democrația este cel mai bun regim politic. Construiește-ți argumentația folosind și cunoștințele acumulate în orele de educație socială, pornind de la maximele de mai jos.

- „E preferabilă o democrație rea unei dictaturi bune.”
- „Democrația nu este cea mai bună formă de guvernământ cu putință, ci cea mai bună pe care o avem.”

II. Citește textele de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

A. „...și că guvernarea poporului, de către popor, pentru popor, nu va dispărea de pe fața Pământului.”

Abraham Lincoln, Din discursul de la Gettysburg (19 noiembrie 1863)

B. „Nu ne interesează binele altora: ne interesează exclusiv PU-TE-REA. Nici bogăția, nici luxul, nici viața îndelungată, nici fericirea: puterea și-atât – puterea pură. (...) Puterea nu este un mijloc, puterea este un scop în sine. Nu instaurezi o dictatură ca să aperi o revoluție, ci revoluția o faci ca să instaurezi dictatura. Scopul persecuției este persecuția însăși. Scopul torturii este chiar tortura. Scopul puterii este puterea.”

George Orwell, *O mie nouă sute optzeci și patru* (1948)

1. Care din sursele de mai sus reprezintă o sursă istorică? Caută detalii online.
2. Menționează ce fel de regimuri descriu cele două surse.
3. Sintagma „...guvernarea poporului, de către popor, pentru popor...” este cea mai bună definiție pentru democrație? Poți propune o altă definiție?
4. Conform sursei **B**, un regim totalitar este preocupat de soarta poporului?

Idei esențiale

- Perioada interbelică (1918-1939) a fost dominată de două categorii de state: democratice și totalitare.
- Statele democratice cu tradiție au sprijinit întărirea și răspândirea drepturilor omului.
- Statele totalitare au promovat crima și teroarea.
- Regimurile totalitare se întemeiau pe trei ideologii: comunism, fascism și nazism.

Dicționar

ideologie – totalitatea ideilor și a concepțiilor care alcătuiesc partea teoretică a unui curent de gândire

Știi că...

...în România, votul universal (doar pentru bărbați) a fost introdus în 1918 și a fost exercitat pentru prima dată în 1919?

...femeile din România au primit dreptul de a vota prin Constituția din 1938?

...Marea Britanie, Elveția și Suedia sunt singurele state europene care au cunoscut democrația pe tot parcursul secolului XX?

Fig. 6. Defilare nazistă

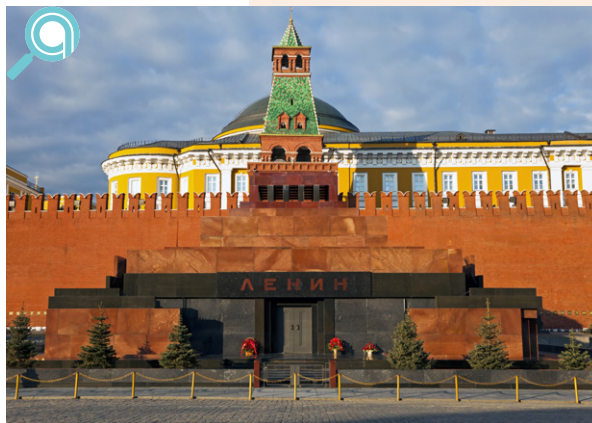

Fig. 7. Mausoleul lui Lenin din Piața Roșie, Moscova

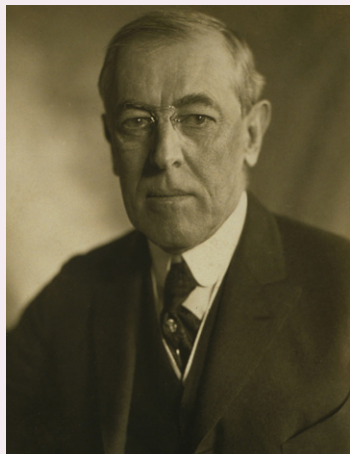

Fig. 1. Woodrow Wilson
(al 28-lea președinte al SUA)

Fig. 2. Franklin Delano Roosevelt
(al 32-lea președinte al SUA)

Un model democratic – SUA

Democrația este un regim politic în care puterea aparține poporului care o exercită în mod direct (democrație directă) sau prin intermediul reprezentanților (democrație reprezentativă). În ultimele două secole, majoritatea regimurilor democratice au fost reprezentative. Democrația prezintă următoarele caracteristici: dreptul de a alege și de a fi ales (dreptul de a vota și de a candida), separarea puterilor în stat (legislativă, executivă și judecătorească), parlamentarism (parlamentul este centrul unui regim democratic), pluripartidism (pe scena politică sunt mai multe partide politice), alternanța la guvernare, libertatea presei, dreptul la liberă exprimare și la liberă asociere.

SUA au fost o democrație de la constituire și până-n zilele noastre. Constituția din 1787 a împărțit cele trei puteri astfel: legislativă (Congresul, compus din Senat și Camera Reprezentanților), executivă (președintele, care este și șef al Guvernului) și judecătorească (instanțele de judecată).

De-a lungul timpului, democrația americană s-a întărit. Războiul de Secesiune (1861-1865) a dus la abolirea sclaviei și la introducerea votului universal în 1870. În 1920, prin al 19-lea **Amendament** adăugat Constituției, femeile au primit dreptul de a vota.

În perioada interbelică, SUA au rămas o putere profund devotată principiilor democratice, chiar dacă în planul relațiilor internaționale au ales **izolaționismul**. Nu au ratificat Tratatul de Pace de la Versailles și nu au devenit membre în Societatea Națiunilor. Atașamentul față de valorile democratice este dovedit mai ales prin alternanța la guvernare. Între anii 1918 și 1939, la conducerea SUA s-au succedat următorii președinți: Woodrow Wilson (1913-1921) – fig. 1, Warren Harding (1921-1923), Calvin Coolidge (1923-1929), Herbert Hoover (1929-1933) și Franklin Delano Roosevelt (1933-1945) – fig. 2, cel din urmă fiind singurul președinte american care a deținut mai mult de două mandate. El a încălcat tradiția, care nu se întemeia pe prevederile Constituției, conform căreia un președinte nu trebuia să aibă mai mult de două mandate.

Fig. 3. Clădirea de pe Capitoliu, sediul Congresului (Parlamentului) american

Aplicații

I. România a devenit un stat democratic după Revoluția din Decembrie 1989. Așadar, conform Constituției din 1991, modificată în 2003, în România se respectă principiul separării puterilor în stat.

Citește Constituția țării noastre, care poate fi găsită și online, și completează tabelul de mai jos cu informațiile potrivite. Nu uita să folosești și cunoștințele dobândite în orele de educație socială.

Puterea legislativă	Puterea executivă	Puterea judecătorească
...	...	...

Fig. 4. Casa Poporului adăpostește sediul Parlamentului României

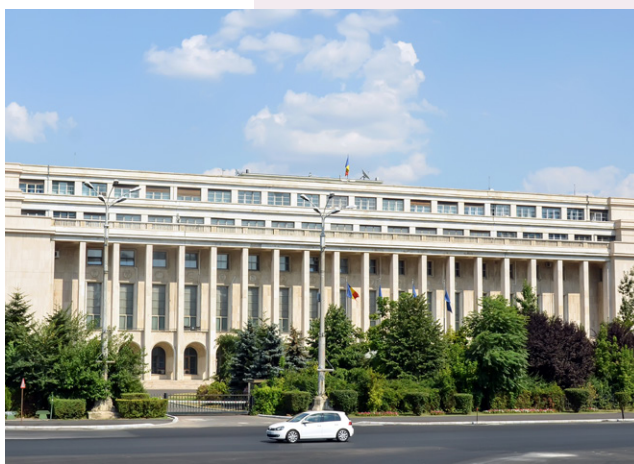

Fig. 5. Palatul Victoria, sediul Guvernului României

II. Citește textele de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

A. „Deci, mai întâi de toate, dați-mi voie să evidențiez ferma mea convingere că singurul lucru de care trebuie să ne fie frică este... însăși frica – nenumită, irațională, nejustificată, care paralizează eforturile necesare pentru a transforma retragerea în ofensivă. În fiecare oră de cumpănă a vieții noastre naționale, o conducere bazată pe sinceritate și vigoare s-a întâlnit cu înțelegerea și suportul popular, care este esențial pentru obținerea victoriei.”

F.D. Roosevelt, Din discursul inaugural (4 martie 1933)

B. „Democrația este cea mai rea formă de guvernământ, cu excepția tuturor celorlalte forme care au fost experimentate din timp în timp.”

Winston Churchill, Dintr-un discurs ținut în fața Camerei Comunelor (11 noiembrie 1947)

1. Menționează care este singurul lucru de care trebuie să ne temem, conform spuselor președintelui F.D. Roosevelt.
2. Cum putem interpreta corect afirmația lui Winston Churchill?
3. Precizează pe ce se bazează conducerea SUA.
4. Caută online mai multe informații despre Winston Churchill și Franklin Delano Roosevelt. Ce reprezintă discursul inaugural? Ce este Camera Comunelor?

Fig. 6. Marele Sigiliu al SUA, simbol al democrației americane

Fig. 7. Casa Albă, sediul președinției americane

Idei esențiale

- SUA au continuat să reprezinte o democrație autentică și în perioada interbelică.
- Marea Depresiune nu a amenințat existența instituțiilor democratice.
- Femeile au căpătat un cuvânt tot mai greu în politica americană.
- În SUA erau respectate drepturile și libertățile cetățenești.

Știai că...

...În 1919, Congresul a interzis consumul de alcool pe teritoriul Statelor Unite ale Americii (prohibiția), măsură care a fost anulată în 1933?

...Amendamentul 22 (1951) a interzis unui președinte american să dețină mai mult de două mandate, după precedentul creat de F.D. Roosevelt?

Dicționar

amendament – modificare adusă unei legi sau unui tratat internațional

izolaționism – atitudinea unui stat care nu vrea să se implice prea mult în relațiile internaționale

Comunismul. Nazismul

Ideologia comunistă a fost creată de filozoful german Karl Marx (fig. 1), în secolul al XIX-lea. Aceasta a identificat în proprietatea privată principala piedică în calea unei lumi drepte. Prin urmare, această formă de proprietate, relațiile sociale, religia, familia trebuiau regândite pentru ca toți oamenii să fie egali. Tot ceea ce indivizii puteau produce trebuia să fie pus la comun și împărțit în mod egal, de unde și numele de **comunism**.

Ideile sale au fost puse în practică în Rusia, de către Vladimir Ilici Ulianov, zis și Lenin, care a contribuit și la dezvoltarea ideologiei comuniste. El a preluat puterea în urma Revoluției bolșevice din 25 octombrie 1917. După un război civil desfășurat între anii 1918 și 1921, comuniștii au triumfat, fapt ce a dus la crearea, la 30 decembrie 1922, a Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste.

În 1924, după moartea lui Lenin, la conducerea URSS a ajuns I.V. Stalin (fig. 1), care avea să se mențină la putere până în 1953.

Nazismul, în schimb, a fost creat după Primul Război Mondial, de către Adolf Hitler (fig. 3), în Germania. Hitler, fost caporal în armata germană, a resimțit pierderea războiului ca pe un șoc teribil, ceea ce l-a făcut să se implice în politică. În 1921, Hitler a ajuns șef al Partidului Național Socialist al Muncitorilor Germani (NSDAP – lb. germană), cunoscut și sub denumirea de Nazi. În lucrarea *Mein Kampf* (*Lupta mea* – lb. germană), Hitler și-a prezentat ideile: naționalismul radical, **rasismul** și **antisemitismul**, **anticomunismul**, **anticlericalismul**, precum și ideea că numai sub conducerea unei singure persoane toate aceste obiective puteau fi atinse.

La 30 ianuarie 1933, președintele Hindenburg l-a numit pe Adolf Hitler **cancelar** al Germaniei. În scurt timp, Hitler și acoliții săi au distrus instituțiile democratice, transformând țara într-o dictatură totalitară. În 1934, după moartea președintelui Hindenburg, Hitler a cumulat funcția de cancelar și pe cea de președinte sub denumirea de Führer (conducător – lb. germană). Cu toate că nazismul și comunismul erau două ideologii foarte diferite, în practică, regimurile create pe baza acestora au fost extrem de asemănătoare. Printre elementele comune se numără: principiul liderului unic (statul era condus de o singură persoană), cultul personalității (poporul era forțat să-l venereze pe conducător), principiul partidului unic (pe scena politică se găsea un singur partid), **cenzura** presei, propaganda, teroarea (oponenții regimului erau suprimați).

Fig. 3. I.V. Stalin,
dictator al URSS (1924-1953)

Fig. 4. Benito Mussolini,
dictator al Italiei (1922-1943)

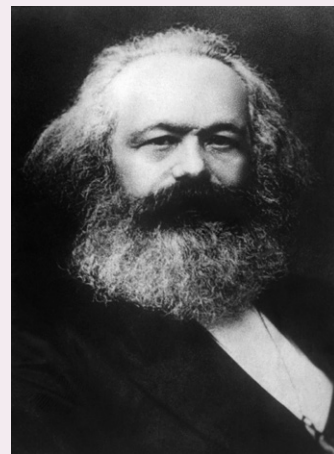

Fig. 1. Karl Marx (1818-1883), filozof german de origine evreiască, creator al comunismului

Fig. 2. Afiș propagandistic sovietic (1920) care îl înfățișează pe Lenin curățând lumea de „relicvele” vechiului regim: monarhia, capitalismul și religia

Fig. 5. Adolf Hitler,
dictator al Germaniei (1933-1945)

Aplicații

I. Studiază harta de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

Fig. 6. Harta Europei în februarie 1938

1. Completează, pe caiet, tabelul de mai jos cu informația istorică potrivită. Folosește un atlas geografic sau hărțile din acest manual, pentru a cunoaște țările democratice nenumite pe hartă.

Regimuri fasciste (verde)	Regimuri comuniste (roșu)	Regimuri autoritare (portocaliu)	Regimuri democratice (celelalte culori)
...	...	...	...

2. În rândul țărilor cu regimuri autoritare, s-a strecurat o țară democratică. Nu-ți face griji, ți-am lăsat un indiciu, numele ei este scris greșit. Despre ce țară este vorba și cum se numește ea, de fapt?
3. Folosește internetul, sau alte hărți din acest manual, pentru a identifica orașul liber Danzig și Prusia de Est, numită și Prusia Orientală.

II. Citește textele de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

A. „Vă îngroziți că vrem să desființăm proprietatea privată. Dar în societatea voastră actuală proprietatea privată este desființată pentru nouă zecimi din membrii societății; ea există tocmai datorită faptului că nu există pentru nouă zecimi. Ne imputați deci că vrem să desființăm o proprietate care presupune ca o condiție necesară ca imensa majoritatea societății să fie lipsită de proprietate.

Cu alte cuvinte, ne imputați că vrem desființarea proprietății voastre. Într-adevăr, vrem acest lucru.”

Karl Marx, Friederich Engels, Manifestul Partidului Comunist (1848)

B. „Rusia celor ce trudesc, prima care să ridice stindardul roșu al emancipării muncii, este udată cu sângele acelor martiri pentru o mai mare glorie a stăpânirii comuniste. În acea mare de sânge comuniștii au înecat toate promisiunile mărețe și posibilitățile revoluției muncitorilor. Acum este clar că Partidul Comunist Rus nu este apărătorul maselor muncitoare, așa cum pretinde. Interesele muncitorilor îi sunt străine. Câștigând puterea, acum îi este teamă doar să nu o piardă, deci ia în considerație toate metodele permise de a o păstra, și anume: defăimarea, înșelăciunea, violența, crima și răzbunarea pe familiile răzvrătiților.”

Din Proclamația anticomunistă a marinarilor din baza navală de la Kronstadt (martie 1921)

1. Ce voiau să desființeze comuniștii, conform sursei **A**?
2. Câți dintre membrii societății nu erau proprietari, potrivit sursei **A**?
3. Care era condiția necesară existenței proprietății private, după sursa **A**?
4. În opinia ta, crezi că poate exista libertate fără proprietate privată?
5. Cum arăta Rusia bolșevică, în viziunea marinarilor răsculați?
6. Ce nu era Partidul Comunist Rus, conform sursei **B**? Care era singura sa grijă?
7. Prin ce mijloace înțelegea Partidul Comunist Rus să se mențină la putere?

III. Studiază tabelul de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

Alegeri	Nr. total voturi	Procent	Mandate parlamentare
Parlamentare, 1928	810 127	2,63%	12
Parlamentare, 1930	6 379 672	18,25%	107
Parlamentare, iulie 1932	13 745 680	37,27%	230
Parlamentare, noiembrie 1932	11 737 021	33,09%	196
Parlamentare, martie 1933	17 277 180	43,91%	288
Parlamentare, noiembrie 1933	39 655 224	92,11%	661

Fig. 8. Ascensiunea electorală a Partidului Nazist (1928-1933)

1. Cum se explică creșterea scorului electoral din 1930? Care a fost contextul economic în care au avut loc respectivele alegeri?
2. De ce crezi că în iulie 1932 Partidul Nazist s-a clasat pe primul loc?
3. Alegerile din noiembrie 1932 indică o scădere a popularității naziștilor?
4. Având în vedere faptul că naziștii au ajuns la putere la 30 ianuarie 1933, cum explici succesul lor electoral la alegerile din 1933?

Fig. 7. Adolf Hitler la Paris (1940)

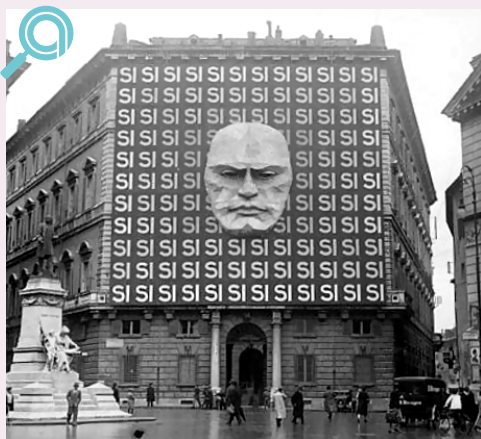

Fig. 9. Afiș electoral plasat pe fațada Palatului Braschi din Roma (1934, compus din figura lui Mussolini încadrată de îndemnul SI (DA – lb. italiană))

IV. Studiază textul și imaginea și răspunde, pe caiet, la cerințe.

În 1934, în Italia au avut loc alegeri parlamentare. Întrucât Italia era o țară cu un regim politic totalitar, la aceste alegeri a luat parte doar Partidul Național Fascist, singura formațiune politică permisă. Votul s-a ținut sub forma unui referendum, ceea ce înseamnă că alegătorii au trebuit să aprobe (DA) sau să respingă (NU) lista propusă. Lista cu candidați a partidului a fost aprobată de 99,85% dintre votanți, iar 0,15% s-au pronunțat împotriva.

1. Câte partide politice au participat la alegerile italiene din 1934? De ce?
2. Cum au fost organizate alegerile?
3. Care a fost rezultatul acestor alegeri?
4. Crezi că afișul din fig. 9 a convins alegătorii? Ar putea fi folosit și astăzi?
5. Ce crezi că s-ar fi întâmplat dacă alegătorii ar fi respins candidații propuși de Mussolini?

Idei esențiale

- Comuniștii ruși au pus bazele Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste (URSS) în 1922.
- Fascismul a fost fondat în Italia de către Benito Mussolini.
- Nazismul este o variantă a fascismului și a fost creat de Adolf Hitler.
- Deși sunt ideologii diferite, regimurile comuniste și cele fasciste/naziste prezintă multe asemănări.

Dicționar

anticlericalism – ostilitate față de instituția Bisericii

antisemitism – atitudine agresivă, de ură nejustificată, față de evrei

cancelar – titlatură purtată de șeful guvernului în Germania și Austria

cenzură – supravegherea ziarelor, publicațiilor etc. pentru ca acestea să nu răspândească idei considerate primejdioase de către anumite autorități

rasism – teorie falsă ce susține inegalitatea raselor umane

Știi că...

...Adolf Hitler a intenționat să devină pictor, însă eșecurile din acest domeniu l-au îndreptat spre o carieră politică?

...mama lui Iosif Vissarionovici Djugașvili, zis și Stalin („Omul de oțel”), a dorit ca acesta să devină preot?

...una dintre structurile de forță din Germania nazistă care a suprimat opoziția față de regim era Gestapo (*Geheime Staatspolizei*) – Poliția Secretă de Stat (în lb. germană)?

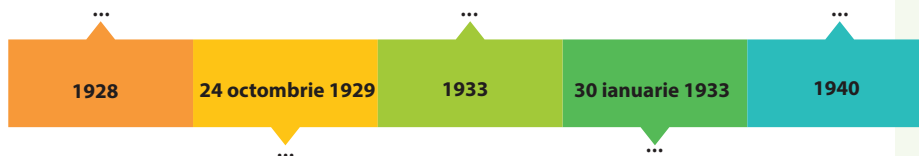

Fig. 10. Secera, ciocanul și steaua roșie, simboluri ale URSS

RECAPITULARE

1. Completează, pe caiet, axa cronologică de mai jos, așezând evenimentele date în dreptul anului potrivit.

Amelia Earhart traversează Atlanticul ca pasager, Marele Dictator, Joia Neagră, F.D. Roosevelt devine președinte al SUA, Adolf Hitler devine cancelar al Germaniei.

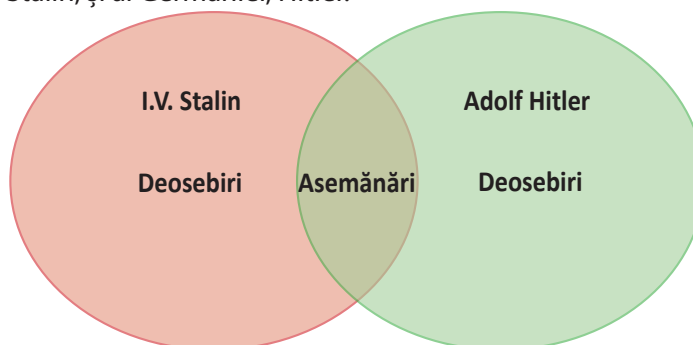

2. CAUZĂ-EFECT! Istoria este o înlănțuire de evenimente, de cauze și de efecte. Orice eveniment are una sau mai multe cauze, iar orice eveniment poate fi efectul unor cauze, dar și cauză pentru alte evenimente. Având în vedere toate acestea, completează tabelul de mai jos punând la locul potrivit informațiile.

Alegerea președintelui F.D. Roosevelt, Crearea URSS în 1922, Hitler devine cancelar.

Șirul 1	Șirul 2
A. Marea Criză Economică (1929-1933)	A. Revoluția Bolșevică din Rusia (1917)
B.	B. Declanșarea războiului civil câștigat de bolșevici.
C. Punerea în practică a programului „New Deal”.	C.

3. Folosește diagrama Venn pentru a-i compara pe cei doi conducători: al URSS, Stalin, și al Germaniei, Hitler.

4. Stabilește legătura corectă dintre termeni și definiții.

A

B

1. Consumerism	a. principiu economic care încurajează cumpărarea de bunuri și servicii
2. Propagandă	b. război de mari proporții la care participă multe state
3. Conflagrație	c. totalitatea acțiunilor realizate în vederea impunerii unor idei politice sau religioase
4. Antisemitism	d. atitudine agresivă, de ură nejustificată, față de evrei
	e. ostilitate față de instituția Bisericii

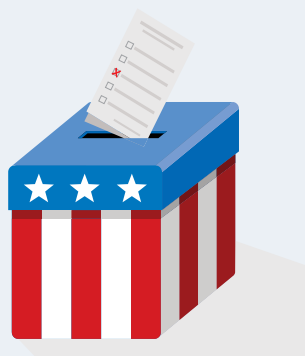

Fig. 1. Urnă de vot

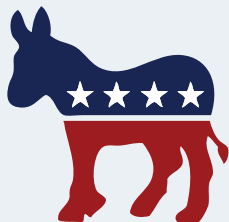
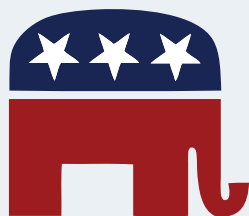

Fig. 2. Simbolurile Partidelor Democrat (sus) și Republican (jos) din SUA

Grilă de autoevaluare

Subiectul I: 30 de puncte

Subiectul II: 15 puncte

Subiectul III: 15 puncte

Subiectul IV: 20 de puncte

Subiectul V: 10 puncte

Din oficiu: 10 puncte

Subiectul I	6 x 5 p. = 30 p.
Subiectul II	5 x 3 p. = 15 p.
Subiectul III	5 x 3 p. = 15 p.
Subiectul IV	4 x 5 p. = 20 p.
Subiectul V	4 x 2,5 p. = 10 p.

Punctaj maxim: 100 de puncte

● EVALUARE

I. Alege varianta corectă de răspuns.

- Atletul Jesse Owens s-a remarcat în cadrul Jocurilor Olimpice de la:
 - Berlin.
 - Londra.
 - Paris.
- Radiul a fost descoperit de:
 - Henri Becquerel.
 - Pierre și Marie Curie.
 - Nikola Tesla.
- Charlie Chaplin a jucat în filmul:
 - Goana după aur.
 - Crucișătorul Potemkin.
 - Nașterea unei națiuni.
- Benito Mussolini a devenit prim-ministru al Italiei în anul:
 - 1922.
 - 1933.
 - 1934.
- Ideologia nazistă a fost expusă în lucrarea:
 - Mein Kampf.
 - Manifestul Partidului Comunist.
 - Despre nazism.
- Agatha Christie a fost:
 - chimist.
 - actor.
 - romancier.

II. Realizează corespondența corectă între cele două coloane.**A**

- Democrație
- Totalitarism

B

- Pluripartidism
- Cultul personalității
- Parlamentarism
- Teroare
- Alegeri libere

III. Stabilește valoarea de adevăr (A sau F) a enunțurilor de mai jos.

- În perioada interbelică, s-a răspândit utilizarea radioului.
- Frida Kahlo a fost o celebră pictoriță germană.
- Crucișătorul Potemkin a fost un film realizat în Polonia.
- În SUA, femeile au primit dreptul de a vota în 1920.
- Stalin a fost dictatorul fascist al Italiei.

IV. Studiază figurile și răspunde cerințelor.

- Ce drept democratic sugerează fig. 1?
- Ce drept democratic sugerează fig. 2?
- Într-o democrație, viața politică este dominată de un singur partid?
- Într-o dictatură, există pluripartidism?

V. Recunoaște personalitățile din imaginile de mai jos.

UNITATEA 3

LUMEA ÎN RĂZBOI

Conținuturi:

Lecția 1. Relațiile internaționale.

Agresiunea statelor totalitare

Lecția 2. Al Doilea Război Mondial: alianțe militare și fronturile de luptă (1939-1945)

Lecția 3. România și Al Doilea Război Mondial

Lecția 4. Conferința de Pace

Studiu de caz: Noile mijloace de distrugere în masă

Studiu de caz: Viața pe front și în „frontul de acasă”

Studiu de caz: Holocaustul

Recapitulare

Evaluare

Fișa de observare sistematică a comportamentului elevilor la orele de istorie

Criteriile evaluate	Nivel scăzut	Nivel mediu	Nivel ridicat
1. Respectarea regulilor grupului			
2. Nivelul de sociabilitate			
3. Emotivitatea și încrederea în sine			
4. Capacitatea de autoorganizare			
5. Atitudinea critică și implicarea în dezbaterile de la clasă			
6. Interesul față de disciplina istorie			

- Durata perioadei de evaluare este egală cu durata parcurgerii unității de învățare *Lumea în război*.

Lecția 1. Relațiile internaționale. Agresiunea statelor totalitare

Cauze

Fig. 1. Frank B. Kellogg, secretar de stat al SUA (1925-1929) și unul dintre inițiatorii Pactului Briand-Kellogg

Relațiile internaționale din perioada interbelică au fost dominate de contradicțiile dintre statele revizioniste și cele antirevizioniste. În tabăra **revizionistă** se găseau acele țări nemulțumite de sistemul internațional impus prin Tratatul de Pace de la Paris din 1919-1920. În cea **antirevizionistă** se aflau statele decise să susțină respectivul sistem, care le oferea o serie de avantaje (Marea Britanie, Franța, Belgia, Polonia, Cehoslovacia, România sau Iugoslavia).

Revizionismul a fost alimentat de tulburările politice, sociale și economice, de dorința unor țări de a-și lua revanșa pentru înfrângerea suferită în 1918 (Rusia Sovietică, Germania, Ungaria, Bulgaria), dar și de nemulțumirea altora față de avantajele minore oferite de victorie (Italia și Japonia). Dictaturile totalitare au promovat revizionismul prin intermediul unor acțiuni militare agresive, care, în cele din urmă, au dus la declanșarea Celui de-Al Doilea Război Mondial.

Fapte

Fig. 2. Statele Înțelegerii Balcanice

Pentru a contracara revizionismul, puterile antirevizioniste au folosit în special instrumente diplomatice. În anii 1920 și 1921, Cehoslovacia, România și Regatul Sârbo-Croato-Sloven au pus bazele Micii Înțelegeri (Mica Antantă), iar în 1934, se constituia Înțelegera Balcanică (fig. 2) la inițiativa României, Iugoslaviei, Greciei și Turciei. Mai mult, România s-a aliat și cu Polonia, în 1920.

În 1928, a fost semnat Pactul Briand-Kellogg (fig. 1), la care au aderat peste 60 de state, prin care războiul, ca modalitate de rezolvare a neînțelegerilor dintre state, era interzis. Pe de altă parte, blocul antirevizionist a acționat prin întărirea Societății Națiunilor, dar și prin adoptarea unei atitudini conciliatoare, în speranța că revizionismul va fi oprit printr-o serie de concesii, care nu au făcut altceva decât să încurajeze acțiunile militare.

În 1931, Japonia a ocupat provincia Manciuria, care aparținea Chinei, și a părăsit Societatea Națiunilor în semn de protest fiindcă aceasta a considerat-o țară agresoare.

Venirea lui Hitler la putere în Germania (1933) a dus la încălcarea în mod repetat a Tratatului de la Versailles. Astfel a fost reintrodus serviciul militar obligatoriu (1935) și a fost remilitarizată Renania (1936), iar în 1938 a fost ocupată Austria (Anschluss-ul). La 30 septembrie 1938 a fost semnat Acordul de la München dintre Germania, Italia, Franța și Marea Britanie, prin care cea dintâi a primit permisiunea de a prelua Regiunea Sudetă care aparținea Cehoslovaciei. Polonia a profitat de problemele acestei țări pentru a anexa Regiunea Těšín (noiembrie 1938). În martie 1939, Cehoslovacia a fost dezmembrată de Germania și Ungaria, iar Slovacia și-a proclamat independența.

Fig. 3. Intrarea trupelor japoneze în Nanjing, China (decembrie 1937), a fost urmată de masacrarea populației civile

Japonia și-a continuat agresiunea împotriva Chinei începând cu 1937, în timp ce Italia a ocupat Etiopia (Abisinia) printr-un sângeros război purtat în perioada octombrie 1935 – mai 1936. În 1939, la ordinul lui Mussolini, armata italiană a invadat Albania.

Consecințe

Agresiunile statelor totalitare și incapacitatea puterilor antirevizioniste de a le stăvili au dus la prăbușirea ideii de securitate colectivă, promovată prin intermediul Societății Națiunilor. **Conciliatorismul** le-a permis statelor revizioniste să-și stabilească obiective tot mai ambițioase, convinse că nimeni nu le va opri, în timp ce puterile antirevizioniste, precum România, ori Iugoslavia, au început să se îndoiască de intențiile aliaților tradiționali.

Aplicații

I. Citește textele de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

- A. „Eu, Haile Selassie I, împărat al Etiopiei, sunt aici astăzi să cer dreptate pentru poporul meu și ajutorul promis cu opt luni în urmă, când cincizeci de națiuni au afirmat că s-a comis o agresiune prin violarea legilor internaționale. Este un fapt fără precedent ca un șef de stat să se adreseze în persoană acestei adunări. Dar fără precedent este și faptul ca un popor să fie victima unei asemenea injustiții și asupra sa să planeze pericolul de a fi abandonat în ghearele agresorului.”

Din discursul lui Haile Selassie I, împărat al Etiopiei,
în fața Adunării Generale a Societății Națiunilor (30 iunie 1936)

- B. „Dacă repudierea unilaterală a tratatelor ar putea fi acceptată fără consecințe, acesta ar fi sfârșitul și securității colective, și al Societății Națiunilor. Am intrat într-o lume din care ne credeam ieșiți pentru totdeauna și care nu ar fi guvernată de forța dreptului, ci de dreptul forței.”

Nicolae Titulescu, Din discursul ținut în cadrul
Societății Națiunilor despre remilitarizarea Renaniei (1936)

1. Conform informațiilor conținute de această lecție, care este agresorul indicat de sursa A. Dar de sursa B?
2. Care este pericolul la care face referire împăratul Etiopiei? Dar Nicolae Titulescu?
3. Cum interpretezi afirmația „...nu ar fi guvernată de forța dreptului, ci de dreptul forței.”?
4. Caută online mai multe informații despre Haile Selassie și Nicolae Titulescu.

Fig. 4. Nicolae Titulescu, proeminent diplomat român, susținător al ideii de securitate colectivă

Fig. 5. Haile Selassie I, împăratul Etiopiei (1930-1936, 1941-1974)

II. Studiază harta de mai jos și răspunde cerințelor.

Regiunea Sudetă anexată conform Acordului de la Munchen (30.IX.1938)

Teritorii anexate de Ungaria și Polonia

Slovacia, independentă din martie 1939

Boemia și Moravia anexate de Germania în martie 1939

Fig. 6. Dezmembrarea Cehoslovaciei (1938-1939)

Știi că...

...Nicolae Titulescu, un important diplomat român, a fost delegat permanent al României la Societatea Națiunilor, în perioada 1920-1936, și a fost ales președinte al Adunării Generale a Societății Națiunilor în 1930 și 1931, fapt fără precedent?

...japonezii au creat în Manciuria un stat-marionetă, pe care l-au numit Manciukuo (1932), în fruntea căruia l-au instalat pe Puyi (1934-1945), ultimul împărat chinez, care fusese detronat în 1912?

...Italia a încercat să justifice agresiunea militară împotriva Etiopiei (Abisiniei) invocând incidentul armat de la Ual-Ual, din decembrie 1934, dintre trupele etiopiene și cele italiene, soldat cu peste o sută de victime, de ambele părți?

1. Conform informațiilor de pe hartă și din lecție, în câte etape s-a realizat dezmembrarea Cehoslovaciei?
2. Ce țări au contribuit la dezmembrarea acesteia?
3. Cărei țări îi aparțin astăzi regiunile Boemia și Moravia? Poți căuta detalii online.
4. Una dintre țările care au participat la dezmembrarea Cehoslovaciei a avut aceeași soartă la sfârșitul anului 1939. O găsești pe hartă colorată în roșu.
5. Mai există astăzi statul numit Cehoslovacia?

Ideii esențiale

- Relațiile internaționale din perioada interbelică au fost dominate de tensiunile dintre statele revizioniste și cele antirevizioniste.
- Țările revizioniste urmăreau revizuirea sistemului de la Versailles, în timp ce statele antirevizioniste se străduiau să-l mențină.
- Conciliatorismul a încurajat agresiunile statelor totalitare.
- Politica externă tot mai agresivă a statelor totalitare a dus la izbucnirea Celui de-Al Doilea Război Mondial.

Dicționar

conciliatorism – politică externă împăciuitoare adoptată de Franța și Marea Britanie față de Germania nazistă, în speranța că aceasta se va mulțumi cu câteva concesii

Lecția 2. Al Doilea Război Mondial: alianțe militare și fronturile de luptă (1939-1945)

Cauze

Încurajate de lipsa de reacție a statelor democratice, Germania nazistă și Rusia sovietică au semnat la 23 august 1939, la Moscova, un tratat de neagresiune, ce conținea și un protocol secret prin care cele două state își împărțeau sferele de influență în Europa de Est. Pactul Ribbentrop-Molotov (fig. 1), după cum este denumit de către mulți istorici, a permis Germaniei să declanșeze Al Doilea Război Mondial fără riscul de a lupta pe două fronturi, ca în 1914. De cealaltă parte, Stalin obținea o seamă de teritorii și avantaje fără să se implice într-un război de amploare.

Fapte

La 1 septembrie 1939, Hitler a atacat Polonia (fig. 2), pentru ca după doar două zile, pe 3 septembrie, Marea Britanie și Franța să declare război Germaniei, respectând astfel garanțiile de securitate oferite în martie 1939 României și Poloniei. În acest fel a izbucnit Al Doilea Război Mondial.

Polonia a fost învinsă în câteva săptămâni, mai ales că, la 17 septembrie, a fost atacată și de sovietici, iar aliații occidentali au făcut prea puține pentru a o ajuta. Drept consecință, Polonia a fost împărțită pentru a patra oară în istoria ei. Franco-britanicii nu au întreprins nimic concret împotriva naziștilor în perioada 3 septembrie 1939 – 10 mai 1940. Această perioadă va rămâne cunoscută în istorie sub numele de „războiul ciudat”. În 10 mai 1940, germanii au atacat Olanda, Belgia, Luxemburg și Franța, care se bucurau de sprijinul britanicilor. Utilizând o nouă tactică, **războiul fulger**, naziștii au obținut o victorie zdrobitoare. Pe 22 iunie 1940, Franța a capitulat, în timp ce Marea Britanie a fost salvată de la invazie prin eroismul piloților săi care au învins Luftwaffe (aviația germană) în Bătălia pentru Anglia.

☙ Treptat, relațiile germano-sovietice au devenit tot mai tensionate. Drept consecință, la ordinul lui Hitler, au început pregătirile pentru un război în Est (Operațiunea Barbarossa), care a fost declanșat prin surprindere la 22 iunie 1941. Atacul s-a bucurat de un succes inițial deosebit, ceea ce a făcut ca înaintarea germană să fie oprită abia în decembrie 1941, la periferiile Moscovei (Bătălia Moscovei). Între timp, la 7 decembrie 1941, japonezii au bombardat baza navală americană de la Pearl Harbour (fig. 3), din insulele Hawaii, fapt ce a determinat intrarea SUA în război.

Toate aceste evenimente au dus la formarea Coaliției Națiunilor Unite, la începutul lui 1942, ai cărei membri principali erau SUA, URSS și Marea Britanie. Națiunile Unite luptau contra Germaniei, Italiei, Japoniei și a aliaților acestora (Axa Berlin – Roma – Tokio). Anglo-americanii au colaborat cu dictatura lui Stalin din nevoia de a pune capăt pericolului nazist.

Primele succese notabile au apărut la începutul anului 1943. Germanii au fost înfrânți decisiv la Stalingrad (2 februarie 1943), iar anglo-americanii l-au înfrânt pe feldmareșalul german Rommel în Africa și au debarcat în Sicilia, reușind să obțină înlăturarea de la putere a lui Mussolini și ieșirea Italiei din alianța cu Germania.

Fig. 1. Semnarea Pactului Ribbentrop-Molotov (Moscova, 23 august 1939)

Fig. 2. Soldații germani invadează Polonia în divizii blindate și motorizate (septembrie 1939)

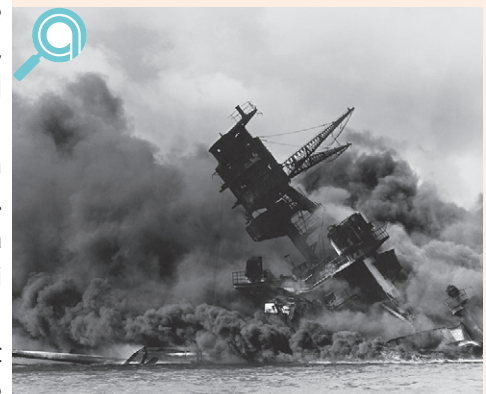

Fig. 3. Bombardarea bazei navale americane de la Pearl Harbour (7 decembrie 1941)

Fig. 4. Debarcarea din Normandia:
Operațiunea Overlord (6 iunie 1944)

Fig. 5. Semnarea capitulării necondiționate a
Germaniei de către mareșalul Wilhelm Keitel
(8 mai 1945)

Un nou front s-a deschis în Europa, la 6 iunie 1944, prin **Debarcarea** din Normandia (Ziua Z) – fig. 4. Drept urmare, Franța a fost eliberată în scurt timp. Wehrmachtul (armata germană) a avut o ultimă tentativă de a opri avansul aliaților pe Frontul de Vest prin Ofensiva din Ardeni (decembrie 1944 – ianuarie 1945). Și de această dată, trupele naziste au fost învinse. Deși înfrângerea Germaniei era doar o chestiune de timp, aceasta a continuat să lupte. Propaganda nazistă vorbea neîncetat de „armele secrete” sau „armele răzbunării”, care ar fi putut întoarce soarta războiului, pentru a ridica moralul propriilor trupe. În pofida acestor declarații, Al Treilea Reich (Germania nazistă) a capitulat la 8 mai 1945 (fig. 5), ceea ce a marcat sfârșitul Celui de-Al Doilea Război Mondial în Europa.

În Pacific, americanii au avansat pas cu pas. În 1942, marina japoneză a suferit o grea înfrângere în Bătălia de la Midway. Bătălia din Golful Leyte (octombrie 1944), dintre japonezi, pe de-o parte, și americani și australieni, de cealaltă parte, este considerată cea mai mare confruntare navală din istorie. Forțele navale japoneze au pierdut și de această dată. În cele din urmă, la 2 septembrie 1945, Japonia a capitulat necondiționat, punând capăt celei de-a doua conflagrații mondiale. Capitularea acesteia a fost grăbită de folosirea bombelor atomice asupra orașelor japoneze Hiroshima (6 august 1945) și Nagasaki (9 august 1945), precum și de intervenția sovieticilor.

Consecințe

Al Doilea Război Mondial s-a purtat în Europa, Africa, Asia și în apropierea Australiei, precum și în toate oceanele planetei. El a produs pagube umane și materiale enorme (circa 60 de milioane de pierderi de vieți omenești) și suferințe greu de imaginat. Conflictul a generat o reîmpărțire a sferelor de influență pentru multe decenii. Unele dintre urmările acestui război sunt încă vizibile: împărțirea Peninsulei Coreea, ocuparea de către Rusia a Insulelor Kurile etc.

Aplicații

I. Citește textele de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

- A.** „Art. II: În eventualitatea unor modificări politice și teritoriale în regiunile ce aparțin Poloniei, sferile de influență ale Germaniei și ale URSS vor fi delimitate de linia formată de râurile Narev, Vistula și San. Chestiunea privind modul în care interesele ambelor părți vor permite existența unui stat polonez independent și cum anume vor arăta frontierele acestuia se va stabili prin viitoare negocieri. În orice caz, ambele guverne vor rezolva problema printr-un acord amiabil.”

Din Protocolul secret al Pactului de neagresiune
germano-sovietic (23 august 1939)

- B.** „În primul rând, țările noastre nu urmăresc niciun fel de mărire, teritorială sau de alt fel. În al doilea rând, nu dorim să vedem nicio schimbare teritorială care nu a izvorât din dorința liber exprimată a locuitorilor pe care-i afectează. În al treilea rând, respectăm dreptul tuturor popoarelor de a fi conduse de forma de guvernământ pe care o doresc...”

Din Carta Atlanticului, document semnat de SUA și Marea Britanie
(14 august 1941)

1. Conform sursei **A**, era importantă voința poporului polonez pentru Germania și URSS?
2. Menționează pe baza sursei **B** ce atitudine aveau SUA și Marea Britanie vizavi de schimbările teritoriale.

3. Pe baza celor două surse, stabilește care dintre următoarele state – SUA, URSS, Marea Britanie, Germania – doreau anexarea unor teritorii și care nu.
4. Precizează ce sursă exprimă un punct de vedere democratic. Dar unul expansionist?

II. FIȘĂ BIOGRAFICĂ! În imaginile de mai jos sunt înfățișați patru generali care s-au afirmat pe câmpurile de luptă ale Celui de-Al Doilea Război Mondial. Alege unul dintre ei și, cu ajutorul internetului, realizează o fișă biografică, pe care s-o adaugi la PORTOFOLIULUI, respectând modelul de mai jos.

Nume	...	Studii	...	Succese	...
Prenume	...	Carieră	...	Eșecuri	...
Naționalitate	...	Bătălii	...	Personalitate	...

Fig. 6. Erwin Rommel
(1891-1944)

Fig. 7. Gheorghe I. I. Jukov
(1896-1974)

Fig. 8. Bernard Montgomery
(1887-1976)

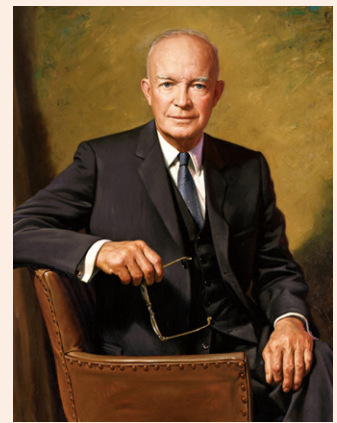

Fig. 9. Dwight Eisenhower
(1890-1969)

III. Cercetează harta de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

Fig. 10. Europa în anul 1942

Fig. 11. Capturarea orașului Minsk de trupele germane (25 iunie 1941), în cadrul Operațiunii Barbarossa

Știi că...

...la 22 iunie 1940, Franța a capitulat în același vagon de tren în care au semnat și germanii capitularea, în 1918?

...denumirea Operațiunii Barbarossa provine de la numele unui important împărat german medieval, Frederic I Barbarossa (1155-1190)?

...președintele american Franklin Delano Roosevelt a numit atacul de la Pearl Harbour (7 decembrie 1941) „Ziua infamiei”?

...Benito Mussolini, aliatul lui Adolf Hitler, a fost executat de partizanii italieni, la 28 aprilie 1945, în apropierea Lacului Como din nordul Italiei?

Fig. 13. Delegația japoneză care a semnat capitularea, la bordul navei USS Missouri (2 septembrie 1945)

1. Enumeră teritoriile ocupate de Germania nazistă (maro-deschis).
2. Ce este Regimul de la Vichy? Caută detalii online.
3. Găsește pe harta din fig. 10 statele europene neutre (roz).
4. Identifică și enumeră aliații Germaniei naziste (aceeași culoare ca Germania nazistă + galben).
5. Cu cine se aflau în război Marea Britanie și URSS?
6. Sub ce ocupație se găsea Albania?

Țară	Militari	Civili	Procent din populația existentă în 1939
URSS	7 500 000	10 300 000	12%
Germania	3 850 000	3 810 000	7%
Japonia	1 220 000	700 000	3%
Franța	211 000	330 000	1,5%
SUA	298 000	0	0,4%
România	460 000	64 000	3%

Fig. 12. Pierderile (aproximative) suferite de unele dintre țările care au luat parte la Cel de-Al Doilea Război Mondial

Ideii esențiale

- Pactul Ribbentrop-Molotov i-a oferit terenul prielnic lui Hitler pentru a declanșa Al Doilea Război Mondial (1 septembrie 1939).
- În 1940, Hitler a cucerit Europa de Vest, cu excepția Marii Britanii.
- În 1941, germanii au atacat URSS, în timp ce japonezii au atacat SUA.
- Coaliția Națiunilor Unite (în special SUA, URSS și Marea Britanie) a obținut victoria în 1945, punând astfel capăt Celui de-Al Doilea Război Mondial.

Dicționar

bombă atomică – armă care produce o explozie enormă printr-o reacție de fisiune sau fisiune/fuziune în lanț

debarcare – operațiune militară care constă în aducerea soldaților și tehnicii militare pe o plajă ocupată de inamic

război fulger – tactică militară folosită de germani în Al Doilea Război Mondial constând în atacuri extrem de rapide, susținute de tancuri și avioane, pe un front larg

Lecția 3. România și Al Doilea Război Mondial

Cauze

România Mare, creată în 1918, nu putea fi apărată decât printr-o strânsă cooperare cu aliații tradiționali – Marea Britanie și Franța. Ca o măsură suplimentară de protecție, țara noastră a intrat într-o serie de alianțe regionale. Pactul Ribbentrop-Molotov și izbucnirea Celui de-Al Doilea Război Mondial au contribuit la izolarea României pe plan extern, în condițiile în care state precum URSS, Ungaria și Bulgaria aveau pretenții teritoriale față de acesta. Dată fiind situația, România și-a declarat neutralitatea față de conflict în septembrie 1939. Conform prevederilor Pactului germano-sovietic, URSS a primit, în urma a două note ultimative (26 și 28 iunie 1940), Basarabia, Nordul Bucovinei și Ținutul Herța. Ungaria a primit nord-vestul Transilvaniei (30 august 1940), iar Cadrilaterul a fost înapoiat Bulgariei (7 septembrie 1940). Prăbușirea României Mari a dus la căderea regimului politic al regelui Carol al II-lea (6 septembrie 1940), tronul fiind preluat de fiul acestuia, Mihai I, însă puterea reală era deținută de prim-ministru, generalul Ion Antonescu, mareșal din august 1941. Acesta a orientat România spre o alianță cu Germania nazistă. România s-a alăturat Pactului Tripartit dintre Germania, Italia și Japonia, la 23 noiembrie 1940.

Fapte

Generalul Ion Antonescu a implicat România în Operațiunea Barbarossa (22 iunie 1941) pentru a recupera teritoriile pierdute în favoarea URSS, cu aproape un an mai devreme. La cererea lui Hitler, trupele române au continuat să lupte și dincolo de Nistru, acționând în **Transnistria**, Crimeea, ajungând până la Stalingrad, unde au fost învinse alături de cele germane. Înfrângerea de la Stalingrad a obligat România să caute soluții negociate pentru ieșirea din alianța cu Germania nazistă. În vara anului 1944, armatele sovietice au pătruns pe teritoriul țării, iar prim-ministrul nu părea dispus să schimbe orientarea externă a României. În acel moment dificil, regele Mihai I, în acord cu partidele istorice, PNL și PNȚ, și cu colaborarea PCR, a dispus arestarea mareșalului Antonescu, la 23 august 1944, și întoarcerea armelor împotriva Germaniei, vechiul aliat. La 12 septembrie 1944, s-a semnat la Moscova Convenția de Armistițiu cu Națiunile Unite (URSS, SUA și Marea Britanie). România a luptat în cadrul coaliției antihitleriste până pe 8 mai 1945.

Consecințe

Alăturarea României Națiunilor Unite a dus la prăbușirea sistemului defensiv nazist din sud-estul Europei și la scurtarea războiului cu circa șase luni. Potențialul uman și material al României a fost pus în slujba Națiunilor Unite, ceea ce a grăbit căderea celui de Al Treilea Reich. Regiunea de nord-vest a Transilvaniei a fost eliberată de sub ocupația maghiară. Ca urmare, România a intrat în sfera de influență sovietică din care avea să iasă abia în 1989, iar Basarabia, nordul Bucovinei și Ținutul Herța aveau să fie din nou pierdute. Trupele de ocupație sovietice s-au retras din România abia în 1958.

Fig. 1. Regele României Mihai I (1927-1930, 1940-1947) alături de Ion Antonescu pe frontul din Basarabia (16 august 1941)

Fig. 2. Imagine propagandistică înfățișând un soldat german flancat de doi soldați români, sugerând trădarea alianței româno-germane

Aplicații

I. Studiați, în echipă, harta de mai jos și completați tabelul cu informația istorică potrivită. Folosiți internetul pentru a afla și alte informații.

Ocupant	Teritorii ocupate	Suprafața în km ²	Populația
URSS			
Ungaria			
Bulgaria			

Fig. 3. Pierderile teritoriale ale României, vara anului 1940

II. Citește textele de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

- A. „În anul 1918, România, folosindu-se de slăbiciunea militară a Rusiei, a desfăcut de la Uniunea Sovietică (Rusia) o parte din teritoriul ei, Basarabia, călcând prin aceasta unitatea seculară a Basarabiei, populată în principal cu ucraineni, cu Republica Sovietică Ucraineană.”

Din Ultimatumul sovietic adresat României la 26 iunie 1940

- B. „Art. 1: Cu începere de la 23 august 1944, ora 4 după-amiază, România a încetat cu totul operațiunile militare împotriva URSS, pe toate teatrele de război, s-a retras din războiul purtat împotriva Națiunilor Unite, a rupt relațiile cu Germania și cu sateliții acesteia, a intrat în război și îl va continua alături de Puterile Aliate împotriva Germaniei și Ungariei în scopul restaurării independenței și suveranității României, în care scop ea va contribui cu nu mai puțin de 12 divizii de infanterie, împreună cu serviciile tehnice auxiliare.”

Din Convenția de Armistițiu semnată de România cu Națiunile Unite
(Moscova, 12 septembrie 1944)

1. Având în vedere faptul că unirea Basarabiei cu România a fost decisă de Sfatul Țării, în mod democratic, la 27 martie 1918, este adevărată afirmația din sursa **A** potrivit căreia România s-a folosit de slăbiciunea militară a Rusiei?
2. Din moment ce Uniunea Sovietică a apărut în 1922, putea România să „desfacă” un teritoriu de la un stat care nu exista în 1918?
3. Basarabia a fost parte integrantă a Moldovei până în 1812, când a fost cucerită de Rusia, deci unde este unitatea seculară cu Republica Sovietică Ucraineană? Era populația Basarabiei majoritar ucraineană în 1940, după cum susține sursa **A**? Caută mai multe informații online.
4. Știind faptul că, după 23 august, România a fost ocupată de trupele sovietice, au fost restaurate independența și suveranitatea acesteia?
5. Caută online din câți soldați era compusă, cu aproximație, o divizie românească în 1944 și înmulțește cifra cu 12. Vei descoperi cu câte trupe trebuia să contribuie România în cadrul coaliției antihitleriste.

Ideii esențiale

- România și-a păstrat neutralitatea față de Cel de-Al Doilea Război Mondial în perioada 1939-1941.
- Armata română a luat parte la Operațiunea Barbarossa pentru a elibera Basarabia și nordul Bucovinei.
- Prin acțiunile curajoase ale regelui Mihai I, România s-a alăturat Națiunilor Unite în 1944.
- Soldații români au luptat împotriva vechiului aliat, Germania, până la încheierea războiului în Europa (8 mai 1945).

Dicționar

Transnistria – teritoriu situat între râurile Bug și Nistru, aflat în administrarea României între anii 1941-1944

Știi că...

...România a părăsit Societatea Națiunilor în iulie 1940, dezamăgită de incapacitatea acesteia de a proteja țările membre?

...România a declarat război Statelor Unite ale Americii, la 12 decembrie 1941, la insistențele lui Hitler?

...la 4 aprilie 1944, aviația americană a bombardat Bucureștiul, ceea ce a provocat mii de victime în rândul civililor?

Fig. 4. Bombardier american B-24 Liberator zburând deasupra unei rafinării de petrol incendiate, 1 august 1943 (Ploiești, România). România a constituit principala sursă de aprovizionare cu petrol pentru Germania nazistă.

Lecția 4. Conferința de pace

Cauze

Înfrângerea Axei Berlin – Roma – Tokio și a aliaților acesteia a impus necesitatea organizării unei conferințe de pace care să pună capăt războiului în mod oficial. Încă din timpul conflictului, „cei trei mari”, SUA, URSS și Marea Britanie, au stabilit, în cadrul unor conferințe, felul în care avea să arate lumea postbelică și au convenit asupra condițiilor de pace. Aceste conferințe s-au desfășurat la Washington (decembrie 1941 – ianuarie 1942, iunie 1942 și mai 1943), Teheran (28 noiembrie – 2 decembrie 1943), Moscova (9 octombrie 1944), Ialta (4-11 februarie 1945) și Potsdam (16 iulie – 2 august 1945).

Fapte

Odată cu încetarea luptelor, aliații au decis pedepsirea celor care s-au făcut vinovați de declanșarea războiului. Astfel, între 20 noiembrie 1945 și 1 octombrie 1946, s-a desfășurat Procesul de la Nürnberg (fig. 2) în care au fost judecați „criminalii de război” nazisti, încheiat cu 12 condamnări la moarte. În Japonia, a funcționat, între anii 1946 și 1948, Tribunalul Militar Internațional pentru Extremul Orient, care a judecat „criminalii de război” japonezi. Și în România s-a desfășurat un proces similar, între 6 și 17 mai 1946. Mareșalul Ion Antonescu a fost condamnat la moarte pentru crime de război și executat la 1 iunie 1946, în penitenciarul Jilava. Alături de el și-au găsit sfârșitul și trei dintre colaboratorii săi: Mihai Antonescu, Constantin Vasiliu și Gheorghe Alexianu. Pe lângă Tribunalul Poporului din București care l-a condamnat pe Antonescu, a mai existat și un Tribunal al Poporului la Cluj, care a judecat crimele de război comise în nord-vestul Transilvaniei.

Conferința de Pace de la Paris s-a desfășurat în 1946, iar tratatele de pace cu Italia, România, Ungaria, Bulgaria și Finlanda au fost semnate la 10 februarie 1947. La conferință au participat 26 de state. României nu i s-a recunoscut statutul de **cobeligeranță**, deși a angajat efective importante împotriva Germaniei naziste și a Ungariei horthiste (locul patru după URSS, SUA și Marea Britanie). Basarabia, nordul Bucovinei și Ținutul Herța au rămas în componența URSS, în timp ce Cadrilaterul rămânea Bulgariei. În schimb, nord-vestul Transilvaniei a fost înapoiat statului român. Românii trebuiau să plătească Uniunii Sovietice despăgubiri de război în valoare de 300 de milioane de dolari.

Consecințe

Rezultatele acestei conferințe se resimt și astăzi. În linii mari, frontierele statelor europene au fost stabilite atunci. Continentul a rămas divizat între lagărul socialist și blocul statelor democratice. Paradoxal, Germania, care a jucat un rol determinant în declanșarea războiului, nu a semnat un tratat de pace din cauza neînțelegerilor dintre SUA și URSS. Despăgubirile de război datorate de acest stat au fost stabilite în 1952, iar plata lor, împărțită între Germania de Vest și Germania de Est. SUA și o serie de state au semnat un Tratat de Pace cu Japonia la San Francisco, în 1951, dar nu și Rusia Sovietică.

Fig. 1. Semnarea Tratatului de Pace cu România (10 februarie 1947) de către Gheorghe Tătărăscu

Fig. 2. Imagine din timpul Procesului de la Nürnberg

Aplicații

I. PROCES ISTORIC! Reconstituieți Procesul de la Nürnberg în cadrul orei de istorie. Alegeți judecătorii, procurorii, avocații apărării, publicul și stabiliți lista inculpaților cu ajutorul informațiilor de pe internet. Enumerați capetele de acuzare și încercați să convingeți judecătorii de vinovăția/nevinovăția celor judecați. Și nu uitați: „Oricine este nevinovat până la proba contrarie”. Ați menține verdictele date la Nürnberg?

II. Citește textele de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

A. „Restabilirea ordinii în Europa și reclădirea vieții economice trebuie realizate prin mijloace care vor permite popoarelor eliberate să distrugă ultimele vestigii ale nazismului și fascismului și să creeze instituții democratice conform voinței lor.”

Din Declarația privind Europa eliberată (Ialta, februarie 1945)

B. „Art. 1: Frontierele României vor fi acelea existente la 1 ianuarie 1941, cu excepția frontierei româno-ungare. Frontiera româno-sovietică este fixată în concordanță cu Acordul româno-sovietic din 28 iunie 1940.”

Din Tratatul de Pace cu România (10 februarie 1947)

1. Cum interpretezi sursa **A**, având în vedere că provine dintr-un document semnat și asumat și de URSS, un stat totalitar comunist?
2. Precizează dacă a existat Acordul româno-sovietic, invocat de sursa **B**, semnat la 28 iunie 1940. Caută detalii online.
3. Cum interpretezi expresia „...ultimele vestigii ale nazismului și fascismului...”, în condițiile în care comunismul a fost o ideologie la fel de periculoasă precum nazismul și fascismul?
4. Menționează în ce măsură o dictatură totalitară putea să ajute la crearea unor instituții democratice în Europa, conform informațiilor din sursa **A**.
5. De ce crezi că sursa **B** precizează „cu excepția celei româno-ungare”? La ce teritoriu face referire aceasta și cui i-a fost atribuit?

Ideii esențiale

- SUA, URSS și Marea Britanie au pregătit încă din timpul războiului acțiunile postbelice.
- Criminalii de război au fost judecați atât în Europa, cât și în Asia.
- Tratatul de Pace cu Italia, România, Ungaria, Bulgaria și Finlanda s-au semnat la Paris (10 februarie 1947).
- Europa de Est a intrat în sfera de influență sovietică.

Dicționar

cobeligeranță – stat care luptă alături de un aliat/aliați împotriva unui dușman comun

criminal de război – persoană care a încălcat legile internaționale privind războiul, în timpul unui conflict armat

Fig. 3. Hermann Göring, cel mai important lider nazist judecat la Nürnberg, a fost condamnat la moarte pentru crime de război

Fig. 4. Împăratul Japoniei Hirohito (1926-1989) nu a fost pus sub acuzare pentru crime de război

Știi că...

...România a plătit despăgubirile de război mai ales în produse, ceea ce a permis sovieticilor să ia mai mult decât li se datora, stabilind prețurile produselor în mod arbitrar?

...deși Tratatul de Pace de la Paris (10 februarie 1947) recunoștea faptul că Insula Șerpilor aparține României, în 1948, URSS a obligat partea română să i-o cedeze deși aceasta o stăpânea din 1878?

Noile mijloace de distrugere în masă

În Al Doilea Război Mondial s-au folosit, ca și în Primul Război Mondial, mitraliere, tunuri, submarine, **cuirasate**, tancuri, avioane de vânătoare și bombardament. Trebuie precizat faptul că puterea distructivă a acestor arme a crescut foarte mult în perioada de după 1918. Cu toate că beligeranții dispuneau de multe arme chimice, acestea nu au fost folosite pe parcursul acestui război. Au apărut însă o serie de arme noi letale: **torpila acustică**, avionul cu reacție, **portavionul**, racheta și, mai ales, bomba atomică.

Germanii, cu predilecție, au utilizat submarinele, celebrele U-Boot-uri, pentru a împiedica aprovizionarea britanicilor cu material de război (Bătălia Atlanticului). **Crucișătoarele** și cuirasatele germane, printre care celebrul *Tirpitz*, nu au contat foarte mult, fiind surclasate de flota britanică superioară din punct de vedere numeric. La fel s-a întâmplat și în Pacific cu flota japoneză, care s-a confruntat cu cea americană, care deținea mai multe portavioane.

Aviația a cunoscut un progres fenomenal. Avioane de vânătoare precum IAR 80/81 (românesc), Messerschmitt 109 (german), Spitfire (britanic), Mitsubishi A6M Zero (japonez) sau P51 Mustang (american) aveau o mare putere de foc și o viteză incredibilă ce depășea, în general, 600 km/h. Messerschmitt 262, creat de germani, a fost primul avion militar cu reacție din lume.

 Bombardierele, printre care și B24 Liberator produs de americani, dispuneau de o rază de acțiune mare și puteau transporta tone de bombe.

Tancurile ușor manevrabile și mult mai rapide, folosite în tandem cu aviația, au dus la apariția „războiului fulger” (*Blitzkrieg* – lb. germană), care a permis obținerea marilor succese naziste din perioada 1939-1941. S-au remarcat o serie de tancuri precum: Tiger (german), T-34 și KV (sovietice) și M4 Sherman (american).

Marile inovații ale Celui de-Al Doilea Război Mondial au fost racheta de croazieră (V1) și **racheta balistică** (V2), proiectate de germani, precum și bomba atomică, obținută de americani în 1945 (Proiectul Manhattan), pe care au și folosit-o împotriva Japoniei pentru a o obliga să capituleze.

Fig. 1. Ciuperca atomică produsă de explozia bombei Fat Man (Grăsanul) asupra orașului Nagasaki (9 august 1945)

Fig. 2. Nagasaki după bombardamentul atomic din 9 august 1945

Aplicații

I. DEZBATERE! Realizați o dezbatere cu tema „A fost sau nu justificată folosirea bombei atomice împotriva Japoniei?”, pornind de la fig. 1 și fig. 2 de la pag. 68. Construiți-vă argumentația având în vedere următoarele aspecte:

1. Japonia a pornit războiul cu Statele Unite ale Americii în 1941;
2. în 1945, Japonia era decisă să lupte până la ultimul om;
3. americanii voiau să cruțe viețile propriilor soldați;
4. Japonia ar fi fost oricum învinsă, cu sprijinul sovieticilor;
5. noua armă a produs un număr mare de victime, mai ales în rândul civililor;
6. radiațiile au afectat populația multă vreme după bombardament.

II. FIȘĂ TEHNICĂ! În imaginile de mai jos sunt prezentate patru tipuri de avioane de vânătoare folosite în timpul Celui de-Al Doilea Război Mondial. Alege unul dintre acestea și realizează o fișă tehnică cu ajutorul informațiilor oferite de internet, pe care s-o adaugi la PORTOFOLIUL, după modelul de mai jos. Care sunt calitățile avionului pe care l-ai ales? Ce spun piloții despre el?

Denumire		Viteză maximă		Armament	
Țară		Altitudine maximă		Eficacitate	
Anul intrării în producție		Rază de acțiune		Manevrabilitate	

Fig. 3. IAR 80

Fig. 4. Messerschmitt 109

Fig. 5. Spitfire

Fig. 6. P51 Mustang

Ideii esențiale

- În Al Doilea Război Mondial au fost perfecționate armele folosite în timpul Primului Război Mondial.
- Au apărut o serie de arme noi, precum avionul cu reacție, bomba nucleară (atomică) sau rachetele.
- Războiul a fost dominat de avioane și tancuri.
- Noile arme au fost extrem de distrugătoare.

Fig. 7. Rachetă V-2 pregătită de lansare

Fig. 8. Portavioane americane în Pacific (decembrie 1944);
în prim-plan, *USS Wasp*

Dicționar

bombardier – avion de mari dimensiuni care poate transporta și lansa o mare cantitate de bombe

crucișător – navă militară rapidă, puternic înarmată, mai mică decât un cuirasat

cuirasat – navă militară cu un tonaj mare, blindată și dotată cu tunuri de mare calibru

portavion – navă de pe puntea căreia pot decola și ateriza avioane

rachetă balistică – rachetă cu rază mare de acțiune, care urmează o traiectorie suborbitală pentru a transporta la țintă o încărcătură explozivă

torpila acustică – proiectil subacvatic autopropulsat, inventat de germani, care se ghidează pe baza sunetelor produse de țintă

Fig. 9. Tanc german în Africa de Nord
(sursa: <https://ro.wikipedia.org/>)

Știi că...

...litera V din denumirea rachetelor V1 și V2 este, de fapt, abrevierea termenului german Vergeltungswaffen („armele răzbunării”)?

...Proiectul Manhattan a fost inițiat la propunerea lui Albert Einstein, care i-a trimis o scrisoare președintelui american F.D. Roosevelt în 1939, prin care își exprima temerea că naștii ar putea produce bomba atomică?

Viața pe front și în „frontul de acasă”

Al Doilea Război Mondial s-a purtat pe mai multe fronturi, în condiții geografice și climatice deosebite. În URSS, soldații germani s-au confruntat cu trei mari probleme: distanța (imensitatea teritoriului sovietic), nămolul (lipsa unei bogate infrastructuri rutiere și feroviare) și vremea (gerul năprasnic din Rusia sovietică a scăzut capacitatea de luptă a invadatorilor). În nordul Africii, o zonă deșertică, soldații germani și cei italieni, care luptau împotriva britanicilor, s-au confruntat cu temperaturi deosebit de ridicate, iar britanicii au luptat și în Birmania, împotriva japonezilor, pe un relief accidentat acoperit de o junglă aproape imposibil de străbătut.

⚙️ Viața soldatului de rând era foarte grea. Acesta, indiferent de tabăra din care făcea parte, se confrunta cu foamea, frica și ororile războiului. Noile arme au sporit numărul victimelor, iar, de cele mai multe ori, violențele trupelor a dus la masacre abominabile împotriva civililor și a prizonierilor. A se vedea, spre exemplu, Masacrul de la Katyn (1940), comis de sovietici împotriva prizonierilor polonezi, sau cel de la Fântâna Albă (aprilie 1941), căruia i-au căzut victime mii de români care încercau să se refugieze în România venind din nordul Bucovinei. Nici prizonieratul nu era o soluție, fiindcă rata mortalității din lagărele germane, japoneze sau sovietice era extrem de ridicată.

În Al Doilea Război Mondial, numărul victimelor din rândul civililor a fost mult mai ridicat decât cel din rândul trupelor combatante. Acest război a dus la mutarea permanentă a liniei frontului și la **represalii** masive împotriva civililor (vezi represaliile armatei române de la Odessa, 1941).

Milioane de **refugiați** au încercat să fugă din calea războiului, ceea ce a dus la o criză umanitară fără precedent. Hrana era puțină și raționalizată, iar cei rămași acasă trebuiau să înlocuiască mâna de lucru plecată pe front. Din nou, femeile au fost nevoite să înlocuiască bărbații la muncile din industrie și agricultură. Acestea erau ajutate și de prizonierii inamici, care munceau forțat.

La toate acestea s-au adăugat bombardamentele constante, ale germanilor asupra englezilor, ale anglo-americanilor asupra germanilor sau românilor, ori ale americanilor asupra japonezilor, cărora le-au căzut victime mai ales civilii.

Fig. 1. Bombardiere americane B17 (Fortăreața zburătoare), lansând bombe asupra Dresdei (17 aprilie 1945)

Fig. 2. Prizonieri de război aliați eliberați din lagărul japonez de la Changi (Singapore, 1945)

Aplicații

I. AFIȘ TEMATIC! Împărțiți în grupe de câte patru-șase elevi, realizați un afiș tematic în care să îndemnați umanitatea să îmbrățișeze pacea. Căutați online imagini din Cel de-Al Doilea Război Mondial pe care să le folosiți în afișul vostru, pentru a înfățișa brutalitatea și inutilitatea războiului. Compuneți un mesaj emoționant care să sporească efectul afișului. Prezentați afișul întregii clase. Votați cel mai convingător afiș.

II. Citește următorul text și răspunde, pe caiet, la cerințe.

- În octombrie 1944, disperarea generată de inevitabilitatea pierderii războiului i-a determinat pe comandanții japonezi să recurgă la o soluție radicală, atacurile kamikaze. Piloții se izbeau în mod intenționat de navele americane, pentru a garanta distrugerea acestora. Astfel, avionul devenea o bombă pilotată de un individ, care se sinucidea într-un război ce nu putea fi câștigat. Termenul kamikaze („vânt divin” – lb. japoneză) se referă la distrugerea flotelor mongole, care au încercat să invadeze Japonia, în secolul al XIII-lea, de către o serie de furtuni puternice. Salvarea miraculoasă de atunci trebuia repetată de piloții kamikaze, dar care însă nu au putut întoarce soarta războiului.
1. Care este originea termenului kamikaze?
 2. Ce au fost piloții kamikaze? Ce făceau ei?
 3. Precizează din ce cauză s-a recurs la această tactică de luptă.
 4. Explică dacă au reușit piloții kamikaze să schimbe soarta războiului din Pacific.

III. Rescrie următoarele enunțuri false, astfel încât să devină adevărate.

1. Masacrul de la Katyn a fost comis de sovietici împotriva prizonierilor finlandezi.
2. Al Doilea Război Mondial s-a desfășurat doar în Asia și în Europa.
3. Al Doilea Război Mondial s-a soldat cu mai puține victime decât Primul Război Mondial.

Fig. 3. Yokosuka MXY-7 Ohka (Floare de cireș), avion-bombă realizat special pentru atacurile kamikaze

☑ Idei esențiale

- Condițiile de luptă în Cel de-Al Doilea Război Mondial au fost foarte dificile.
- Viața a fost deosebit de grea și pentru cei rămași acasă.
- În lagărele de prizonieri naziste, japoneze și sovietice, mortalitatea a fost extrem de ridicată.
- Războiul a generat un exod al refugiaților.

📖 Dicționar

refugiați de război – persoane care fug din calea războiului

represalii – acțiuni violente de pedepsire a unor grupuri de persoane, comise de autoritățile unui stat, ca răspuns la acte de nesupunere sau răzvrătire

❓ Știi că...

...în masacrul de la Katyn, ordonat de Stalin, și-au pierdut viața zeci de mii de prizonieri polonezi?

...durele și absurdele represalii organizate de armata română la Odessa, împotriva populației civile nevinovate, în special a celei evreiești, au fost ordonate de mareșalul Ion Antonescu, la 22 octombrie 1941, după aruncarea în aer a Comandamentului militar român din oraș?

Fig. 4. Monument dedicat comemorării victimelor masacrului de la Katyn (New York, SUA)

Fig. 5. Prizonieri de război germani capturați în Franța (1944)

Fig. 6. Bombardier britanic Lancaster, escortat de avioane Hurricane și Spitfire

Fig. 1. Intrarea principală în lagărul de la Auschwitz-Birkenau. Deasupra ei se poate observa expresia „Arbeit macht frei!” („Munca te face liber” – lb. germană)

Fig. 2. Steaua lui David pe care evreii erau obligați s-o poarte pentru a fi identificați mai ușor

Fig. 3. Vitrinele unei imprimerii deținute de evrei (Berlin, Germania), sparte în Noaptea de Cristal (9 noiembrie 1938)

Holocaustul

Doctrina nazistă descrisă de Adolf Hitler în lucrarea *Mein Kampf* (*Lupta mea* – lb. germană) afirma caracterul superior al rasei germane, care, pentru a se dezvolta, avea nevoie de lebensraum („spațiu vital” – lb. germană). Acesta putea fi obținut în Est, pe seama slavilor, considerați subumani. Pe deasupra, evreii, romii sau persoanele cu dizabilități trebuiau eliminate pentru a face loc rasei superioare.

Naziștii erau adepții teoriei conspiraționiste a „cuțitului înfipt în spate”, care punea înfrângerea din Primul Război Mondial pe seama unui complot, în cadrul căruia evreii jucaseră un rol central. Era o modalitate simplistă și falsă de a explica pierderea războiului.

Antisemitismul a devenit o parte centrală a ideologiei naziste, care a început să producă efecte nefaste imediat după venirea la putere a lui Hitler, la 30 ianuarie 1933. Personalități de marcă ale vieții științifice și culturale germane, de origine evreiască, precum fizicianul Albert Einstein, care s-a refugiat în SUA, au început să părăsească țara. Mulți alții însă, care nu dispuneau de mijloacele materiale pentru a fugi din calea persecuției, au rămas pe loc și au suferit rigorile rasismului.

La 15 septembrie 1935, au fost emise Legile rasiale de la Nürnberg care interziceau căsătoriile între germani și evrei, iar mai târziu între germani și romi, precum și orice formă de legătură intimă. Doar persoanele de sânge german puteau dobândi sau deține cetățenia germană.

Propaganda antisemită a dus la **pogromul** (persecuția în masă) cunoscut sub numele de Noaptea de Cristal (9-13 noiembrie 1938), când, pe tot cuprinsul Germaniei, civili și membri ai SA și SS au devastat magazinele evreiești și au agresat persoane de origine evreiască.

Începerea războiului a acutizat suferințele comunității evreiești de pe tot cuprinsul teritoriilor stăpânite de cel de Al Treilea Reich. Evreii au fost obligați să poarte un semn distinctiv (Steaua lui David – fig. 2), au fost izolați în ghetouri, închiși în lagăre de muncă și de exterminare sau, pur și simplu, executați de Einsatzgruppen (grupele de intervenție – lb. germană). În ianuarie 1942, în urma Conferinței de la Wansee, s-a decis aplicarea „soluției finale”, exterminarea evreilor. Un rol central a revenit lagărelor de exterminare, precum cel de la Auschwitz-Birkenau – fig. 1 (azi în Polonia), unde numeroși evrei au fost uciși, cei mai mulți prin gazele cu substanța Zyklon B.

Se consideră că antisemitismul Germaniei naziste provocat moartea a circa șase milioane de evrei. **Genocidul** comis asupra acestora a rămas în istorie sub denumirea de Holocaust, în timp ce evreii îl numesc „Shoah” (catastrofă – lb. ebraică).

Începând cu 2005, ziua de 27 ianuarie este considerată Ziua Internațională a Comemorării Victimelor Holocaustului, pentru că la 27 ianuarie 1945 au fost eliberați prizonierii care se aflau în lagărul de la Auschwitz-Birkenau de către trupele sovietice.

Aplicații

I. Completați, pe caiet, lucrând în echipă, tabelul de mai jos cu informația istorică potrivită.

Cauză	Efect
Hitler scrie volumul ...	Răspândirea ... în ...
Hitler ajunge ... al Germaniei	Refugierea lui ... în ...
Legile de la ...	... ia amploare în Germania
Conferința de la ...	Implementarea ...

II. **INVESTIGAȚIE!** Anne Frank (fig. 4), o tânără de origine evreiască, a cunoscut ororile regimului nazist în Olanda, patria sa adoptivă, ocupată în 1940. Familia ei a fugit din Germania, tocmai pentru a scăpa de naziști. În perioada 1942-1944, Anne Frank a ținut un jurnal, care ne dezvăluie adevărata față a nazismului. Familia ei a fost arestată în august 1944, iar Anne a murit în lagărul de la Bergen-Belsen, la începutul anului 1945. Otto Frank, tatăl Annei, a supraviețuit războiului și a publicat, în 1947, *Jurnalul Annei Frank*, carte care a cunoscut un succes rapid în întreaga lume și a fost ecranizată în 1959.

Citește *Jurnalul Annei Frank* sau vizionează filmul cu același nume apărut în 1959 și răspunde la cerințele de mai jos. Adaugă rezultatele investigației la PORTOFOLIULUI.

Fig. 4. Anne Frank (1929-1945)

1. Cum era familia Annei Frank?
2. Prin ce încercări a trecut aceasta?
3. Descrie crimele nazismului așa cum reies din carte.
4. De ce crezi că acest volum s-a bucurat de un mare succes?

III. Citește textele de mai jos și răspunde la cerințe.

- A. „Crimele nazismului au fost atât de mari și au devenit, la sfârșitul războiului, atât de universal vizibile, încât întreținerea pedagogică a memoriei lor joacă un rol incontestabil util mult timp după ce generațiile care le-au comis au dispărut.”

François Furet, *Despre nazism*

- B. „În timpul Celui de-Al Doilea Război Mondial, nu au existat două state care s-au luptat mâinate de ideologii opuse, fiecare hotărâtă s-o extermine pe cealaltă, ci a fost vorba de o simplă prelungire a luptelor dintre marile puteri din Primul Război Mondial.”

Ernst Nolte, *Despre nazism și comunism*

Fig. 5. Lagărul de concentrare nazist de la Auschwitz

1. Conform sursei A, de ce trebuie studiate de elevi crimele regimului nazist?
2. Ce consideră autorul sursei B despre cele două războaie mondiale?
3. Conform sursei B, care a fost rolul ideologiei în declanșarea Celui de-Al Doilea Război Mondial? Ești de acord cu acest punct de vedere?
4. Potrivit sursei A, care este rolul istoriei?

Nr. evreilor uciși	Modalitatea
Circa 2,7 milioane	Gazare în cinci lagăre de exterminare
Circa 2 milioane	Execuții în masă
Circa 1 000 000	Condiții de viață și de muncă aspre
Circa 250 000	Pogromuri
Total: circa 6 000 000 de victime	

Fig. 6. Estimare privind numărul de evrei uciși prin politicile antisemite ale celui de-al Treilea Reich

Lagăre de exterminare	Victime
Chelmno	Cel puțin 167 000
Belzec	Aproximativ 435 000
Sobibor	Cel puțin 167 000
Treblinka II	Aproximativ 925 000
Complexul de la Auschwitz	Aproximativ 1 000 000

Fig. 7. Numărul victimelor din lagărele de exterminare naziste

Ideii esențiale

- La baza doctrinei naziste s-a aflat antisemitismul.
- După ce a preluat puterea în Germania, Hitler a inițiat acțiunea de persecutare a evreilor.
- Debutul războiului a îngreunat soarta evreilor din teritoriile controlate de germani și aliații acestora.
- A fost pusă în aplicare „soluția finală”, exterminarea evreilor din Europa.

Dicționar

genocid – crimă în masă comisă cu intenția de a elimina un grup uman (național, etnic etc.)

pogrom – masacrarea unui grup minoritar sau rasial de către elemente extremiste

Știai că...

...pogromuri au fost comise și în România împotriva populației evreiești la Dorohoi (1 iulie 1940), București (21-23 ianuarie 1941) sau Iași (27-29 iunie 1941)?

...regimul condus de Ion Antonescu (1940-1944) a organizat un genocid împotriva evreilor din teritoriile controlate de autoritățile române, care a dus la uciderea a circa 200 000-300 000 de oameni?

...în România, victimele Holocaustului sunt comemorate în fiecare an, la 9 octombrie, pentru că la 9 octombrie 1941 a început deportarea în Transnistria a evreilor bucovineni?

Fig. 8. Ferenc Szálasi, prim-ministru al Ungariei (octombrie 1944-martie 1945). În timpul regimului său foarte mulți evrei din Ungaria au fost trimiși în lagărele de exterminare naziste.

RECAPITULARE

1. Completează, pe caiet, axa cronologică de mai jos, așezând evenimentele date în locul potrivit.

Cucerirea Etiopiei, România iese din alianța cu Germania Nazistă, Bombardamentul nuclear de la Hiroshima, Începe al Doilea Război Mondial, Pactul Ribbentrop-Molotov.

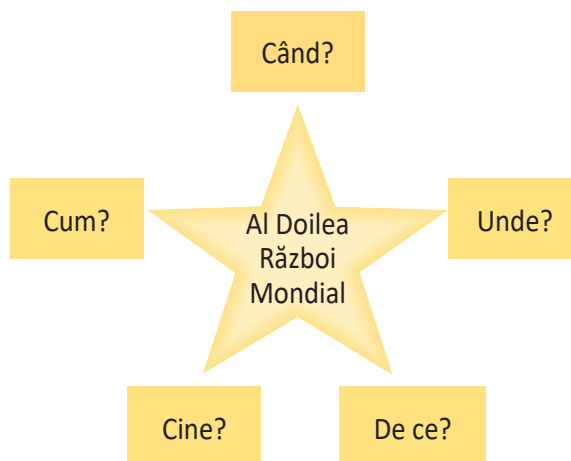

2. CAUZĂ-EFECT! Istoria este o înălănțuire de evenimente, de cauze și efecte. Orice eveniment are una sau mai multe cauze, iar orice eveniment poate fi efectul unor cauze, dar și cauză pentru alte evenimente. Având în vedere toate acestea, completează tabelul punând la locul potrivit informațiile de mai jos.

Are loc a patra împărțire a Poloniei, Începe persecutarea evreilor germani, Acordul de la München.

Șirul 1	Șirul 2
A. Pactul Ribbentrop-Molotov.	A. Hitler promovează antisemitismul.
B. Polonia este atacată de Germania.	B. Hitler ajunge la conducerea Germaniei.
C.	C.

3. **Explozia stelară!** Completează, pe caiet, schema de mai jos.

4. Stabilește legătura corectă dintre termenii din prima coloană și definițiile din cea de-a doua coloană.

A	B
1. Război fulger	a. navă militară de un tonaj mare, blindată și dotată cu tunuri de mare calibru
2. Pogrom	b. masacrarea unui grup minoritar sau rasial de către elemente extremiste
3. Cuirasat	c. persoană care a încălcat legile internaționale privind războiul, în timpul unui conflict armat
4. Criminal de război	d. tactică militară folosită de germani în Al Doilea Război Mondial constând în atacuri extrem de rapide, susținute de tancuri și avioane, pe un front larg
	e. navă militară cu rol de aeroport pentru avioane de luptă

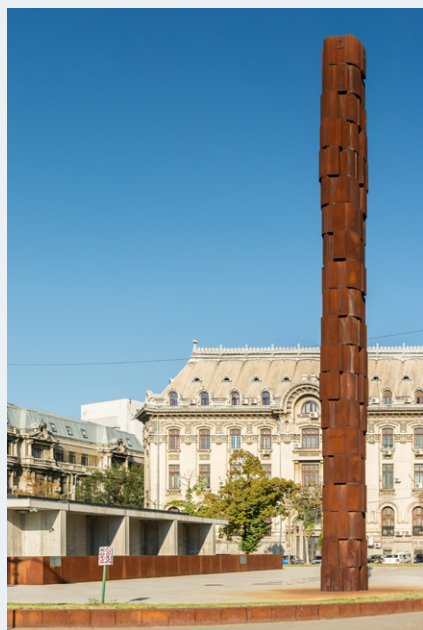

Fig. 1. Memorialul Holocaustului
(București, România)

EVALUARE

I. Completează enunțurile cu unul dintre termenii de mai jos.

Shoah, 10 februarie 1947, kamikaze, Nicolae Titulescu, Mancuria, Taiwan

1. În 1931, japonezii au ocupat provincia chineză ...
2. ... a susținut principiul securității colective.
3. Piloții ... au fost folosiți de japonezi împotriva americanilor.
4. Tratatul de Pace cu România a fost semnat la ...
5. ... este termenul folosit de evrei pentru a se referi la Holocaust.

II. Realizează corespondența corectă între cele două coloane.

A

1. Auschwitz
2. Atacarea URSS
3. Războiul ciudat
4. Capitularea Germaniei naziste
5. Capitularea Japoniei

B

- a. 8 mai 1945
- b. Franța și Marea Britanie
- c. Holocaust
- d. Operațiunea Barbarossa
- e. 2 septembrie 1945
- f. 9 august 1945

III. Rescrie enunțurile false astfel încât să devină adevărate.

1. Prin Anschluss înțelegem unirea Germaniei cu Elveția.
2. Sovieticii au atacat baza navală de la Pearl Harbour.
3. „Soluția finală” a însemnat exterminarea latinilor.
4. Americanii au folosit bomba atomică împotriva Berlinului.
5. În cadrul Procesului de la Nürnberg au fost judecați criminalii de război francezi.

IV. Recunoaște personalitățile din imaginile de mai jos.

Grilă de autoevaluare

Subiectul I: 20 de puncte

Subiectul II: 20 de puncte

Subiectul III: 30 de puncte

Subiectul IV: 20 de puncte

Din oficiu: 10 puncte

Subiectul I	5 x 4 p. = 20 p.
Subiectul II	5 x 4 p. = 20 p.
Subiectul III	5 x 6 p. = 30 p.
Subiectul IV	4 x 5 p. = 20 p.

Punctaj maxim: 100 de puncte

UNITATEA 4

LUMEA POSTBELICĂ

Conținuturi:

Lecția 1. Reconstrucție și modele ale dezvoltării economice. Viața cotidiană – de la dramele războiului la prosperitate

Studiu de caz: Declarația Universală a Drepturilor Omului

Studiu de caz: Protestul tinerei generații

Lecția 2. Democrație versus comunism – modelele de organizare a statelor. Războiul Rece (1945-1991)

Lecția 3. Uniunea Europeană: principii de organizare și funcționare

Lecția 4. Lumea contemporană: o lume multipolară – globalizarea.

Noua diversitate culturală și revoluția informațională

Studiu de caz: Noile forme de divertisment – jocurile și tehnologia. Consecințe

Studiu de caz: Terorismul

Studiu de caz: Migrații în lumea contemporană

Recapitulare

Evaluare

Fișa de observare sistematică a comportamentului elevilor la orele de istorie

Criteriile evaluate	Nivel scăzut	Nivel mediu	Nivel ridicat
1. Respectarea regulilor grupului			
2. Nivelul de sociabilitate			
3. Emotivitatea și încrederea în sine			
4. Capacitatea de autoorganizare			
5. Atitudinea critică și implicarea în dezbaterile de la clasă			
6. Interesul față de disciplina istorie			

- Durata perioadei de evaluare este egală cu durata parcurgerii unității de învățare *Lumea postbelică*.

Lecția 1. Reconstrucție și modele ale dezvoltării economice. Viața cotidiană – de la dramele războiului la prosperitate

Cauze

Al Doilea Război Mondial a reprezentat cel mai mare conflict militar din istoria umanității.

Pierderile umane și materiale au fost enorme, la fel și suferințele oamenilor. Încheierea războiului a lăsat o lume divizată, care căuta să reconstruiască ceea ce fusese distrus, pornind de la două modele ale dezvoltării economice diametral opuse: capitalismul și comunismul.

Fapte

Modelul economic comunist, impus de URSS statelor din Europa de Est, pornea de la ideea că întreaga viață economică trebuia pusă sub controlul statului. Era o **economie centralizată**. Agricultură și industria erau proprietatea statului, fiind conduse de acesta, care stabilea ce să se producă, în ce cantități și la ce preț. Șomajul nu exista fiindcă statul oferea locuri de muncă tuturor cetățenilor săi.

Modelul economic **capitalist**, în schimb, pune în valoare unele dintre instinctele naturale ale omului: competitivitatea, dorința de a fi cel mai bun, de a obține cât mai mult prin calități personale etc. Orice om era încurajat să aibă o afacere proprie și să obțină cât mai mult profit. Proprietatea privată era pilonul acestui sistem economic, iar prețurile se stabileau în funcție de cerere și ofertă, așa-numita „mână invizibilă a pieței”.

SUA, o putere economică al cărei teritoriu nu a fost devastat de război, au sprijinit activ refacerea statelor europene puternic afectate de conflict prin lansarea în 1947 a Planului Marshall, numit astfel după secretarul de stat (responsabil în SUA cu afacerile externe), generalul George Marshall (fig. 1). În perioada 1948-1953, America a oferit ajutor economic nerambursabil pentru 17 state europene, contribuind decisiv la refacerea acestora. Ajutorul a fost oferit și statelor comuniste, care însă l-au refuzat la presiunile Moscovei.

Statele comuniste au răspuns prin crearea Consiliului de Ajutor Economic Reciproc (fig. 2), în 1949. Acesta avea sediul la Moscova și promova comerțul și cooperarea economică între statele comuniste. SUA, pe de altă parte, încurajau reconstrucția și dezvoltarea pe baza Acordurilor de la Bretton-Woods (1944), care au dus la crearea Fondului Monetar Internațional și a Băncii Internaționale pentru Reconstrucție și Dezvoltare. Acestora li s-a adăugat din 1947 Acordul General pentru Tarife și Comerț, devenit Organizația Mondială a Comerțului în 1995.

Fig. 1. George Marshall, inspiratorul Planului Marshall

Fig. 2. Steagul Consiliului de Ajutor Economic Reciproc

Consecințe

Capitalismul a oferit statelor democratice în perioada postbelică o prosperitate fără egal. Europa de Vest a cunoscut o trecere rapidă de la dramele războiului la o viață îndestulată.

Viața cotidiană a ajuns să fie dominată de consumerism (societate de consum), oferind cetățenilor un nivel de confort incomparabil mai mare decât cel din statele comuniste, care se adânceau în sărăcie și lipsuri de tot felul.

Aplicații

I. HARTA-MUTĂ! Studiază harta de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe, folosind un atlas istoric sau informațiile furnizate de internet.

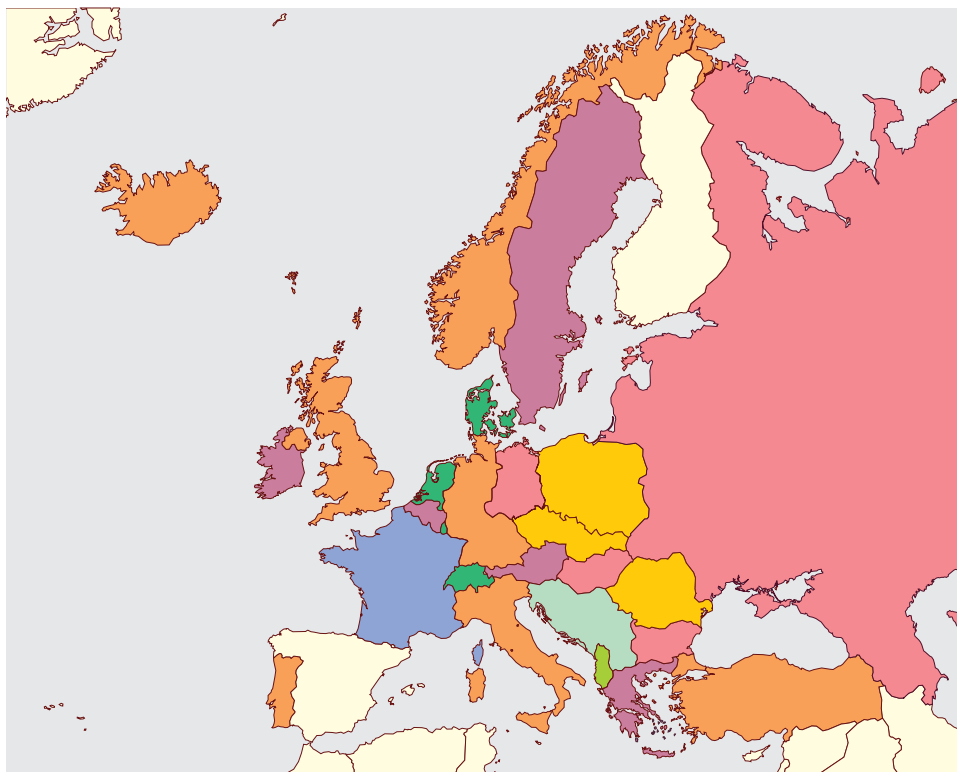

Fig. 3. Membrii CAER și statele care au primit ajutor prin Planul Marshall

1. Care au fost țările membre CAER, știind faptul că ele sunt colorate pe hartă cu roz și galben?
2. Care sunt țările care au primit ajutor economic prin Planul Marshall, știind că sunt colorate pe hartă cu maro, mov, verde-închis și albastru-închis?
3. Ce stat, colorat cu verde-deschis pe hartă, a părăsit CAER în 1987?
4. Ce stat, reprezentat cu verde-deschis pe hartă, a fost stat asociat CAER?

II. Citește textul de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

- „Politica noastră nu este îndreptată împotriva niciunei țări sau doctrine, ci împotriva foametei, sărăciei, disperării și a haosului. Scopul ei este reînnoirea unei economii active în lume, astfel încât să permită apariția condițiilor politice și sociale în care instituțiile libere pot exista.”

George Marshall, Despre planul care-i poartă numele

Fig. 4. Alimentară sovietică din anii 1980

Fig. 5. Supermarket american din anii 1960

1. Din moment ce politica SUA dorea promovarea „instituțiilor libere”, iar comunismul promova totalitarismul, este adevărată afirmația din debutul acestui citat?
2. Precizează dacă Planul Marshall a ajutat la înlăturarea „foametei, sărăciei, disperării și a haosului”.
3. Planul Marshall s-a aplicat în întreaga Europă?

III. ESEU! Pornind de la fig. 4 și 5, realizează un eseu cu titlul: „Viața cotidiană în democrație și comunism”, cu respectarea strictă a următorului plan de idei:

1. Specificul economiei comuniste și al celei capitaliste; 2. Statele în care s-au aplicat cele două modele; 3. Performanțele celor două modele; 4. Efectele celor două sisteme asupra cetățeanului de rând; 5. Alegerea modelului economic preferat; 6. Argumentarea alegerii. Documentează-te citind lecția, întrebând părinții/bunicii despre perioada comunistă din istoria României, accesând internetul, în special pagina Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc (<https://www.iicmer.ro/>). Prezintă eseul colegilor tăi, după care adaugă-l la PORTOFOLIUL.

IV. Identifică, pe baza acronimelor din coloana A, instituțiile internaționale, după care scrie, pe caiet, numele acestora în coloana B.

A	B
OMC	...
CAER	...
FMI	...
BIRD	...
AGTC	...

Știi că...

...Republica Populară Chineză, sub conducerea lui Deng Xiaoping (1978-1989), a adoptat un nou model de dezvoltare, ceea ce a dus la miracolul economiei chineze?

...economia Japoniei și-a revenit foarte repede după 1945, devenind una dintre cele mai puternice din lume?

...Singapore, un oraș-stat, cu un teritoriu minuscul și fără resurse naturale, care și-a dobândit independența în 1959, a devenit sub conducerea prim-ministrului Lee Kuan Yew (1959-1990) o forță economică?

Ideii esențiale

- Perioada postbelică a debutat cu un imens efort de refacere economică.
- Reconstrucția s-a realizat pornind de la două sisteme economice diametral opuse: capitalismul și comunismul.
- Refacerea Europei de Vest a fost impulsionată de Planul Marshall.
- Sistemul capitalist s-a dovedit a fi mult mai performant decât cel comunist.

Dicționar

economie centralizată – sistem economic controlat în totalitate de către stat

Declarația Universală a Drepturilor Omului

Societatea Națiunilor, constituită în 1919, la inițiativa președintelui american Woodrow Wilson, a eșuat în încercarea de a crea un sistem de securitate colectivă. Una dintre cauzele incapacității acesteia de a menține pacea a fost refuzul Statelor Unite ale Americii de a face parte din ea, dar și lipsa unor instrumente eficiente de sancționare a agresorilor. Mai mult, statele agresoare au ignorat organizația părăsind-o, precum Japonia sau Germania în 1933, ori Italia (1937). Uniunea Sovietică a fost exclusă în 1939, după ce fusese primită în 1934, din cauza agresiunii împotriva Finlandei (Războiul sovieto-finlandez, 1939-1940). În 1946, Societatea Națiunilor a fost dizolvată.

La 26 iunie 1945, a fost semnată Carta Organizației Națiunilor Unite, la San Francisco, prin care se puneau bazele ONU, continuatoarea Societății Națiunilor în multe privințe. Sediul noii organizații a fost stabilit la New York (SUA) – fig. 1. Printre principalele organisme de conducere create se numără: Adunarea Generală a ONU (fig. 3), Consiliul de Securitate și Secretariatul General.

Consiliul de Securitate este alcătuit din membri permanenți și nepermanenți. Din prima categorie fac parte: SUA, URSS/Federația Rusă, China, Marea Britanie și Franța. Aceste state au **drept de veto** ceea ce înseamnă că pot bloca printr-un vot negativ orice decizie a Consiliului de Securitate.

Secretariatul General administrează afacerile curente ale ONU și este condus de către Secretarul general al ONU, care este ales prin vot de către **Adunarea Generală**, care este alcătuită din reprezentanții tuturor statelor membre.

În timpul celei de-a treia sesiuni a Adunării Generale a ONU, la 10 decembrie 1948, a fost adoptată Declarația Universală a Drepturilor Omului, document de o mare însemnătate pentru stabilirea și apărarea drepturilor tuturor oamenilor indiferent de avere, gen, religie, rasă sau naționalitate. Cele 30 de articole reprezintă un ideal pentru toate națiunile. Printre drepturile garantate se numără: dreptul la viață, la libertate, la securitate, la azil, la cetățenie, la proprietate, la educație etc. Din păcate, declarația nu constituie un tratat internațional, ceea ce înseamnă că statele care n-o respectă nu pot fi sancționate.

Fig. 1. Sediul ONU din New York

Fig. 2. Steagul ONU

Fig. 3. Adunarea Generală a ONU (2016)

Fig. 4. Sala de ședințe a Consiliului de Securitate al ONU

Aplicații

I. Citește textele de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

- A.** „Art. I: Toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi. Ele sunt înzestrate cu rațiune și conștiință și trebuie să se comporte unele față de altele în spiritul fraternității. (...) Art. III: Orice ființă umană are dreptul la viață, la libertate și la securitatea persoanei sale. (...) Art. V: Nimeni nu va fi supus la torturi, nici la pedepse și tratamente crude, inumane sau degradante.”

Din Declarația Universală a Drepturilor Omului (10 decembrie 1948)

- B.** „Ținând seama de faptul că un copil trebuie să fie pe deplin pregătit să trăiască independent în societate și să fie educat în spiritul idealurilor proclamate în Carta Națiunilor Unite și, în special, în spiritul păcii, demnității, libertății, toleranței, egalității și solidarității. (...) Recunoscând că în toate țările lumii există copii care trăiesc în condiții extrem de dificile și care au nevoie de o atenție deosebită...”

Din preambulul Convenției ONU cu privire la drepturile copilului (20 noiembrie 1989)

1. Enumeră drepturile de care se bucură toți oamenii, potrivit sursei **A**.
2. De ce este nevoie de un document special care să stabilească drepturile copilului, conform celei de-a doua surse?
3. Sursele **A** și **B** fac trimitere la documente care se bazează pe valori diferite și sunt emise de organizații diferite?
4. Art. V din sursa **A** crezi că a fost aplicat de statele totalitare precum URSS, Republica Populară Română sau Republica Populară Chineză?

II. Rescrie următoarele enunțuri false, astfel încât să devină adevărate.

1. Sediul ONU se află la Geneva, în Elveția.
2. Declarația Universală a Drepturilor Omului a fost adoptată în anul 1958.
3. Societatea Națiunilor a fost dizolvată în 1956.

Fig. 5. Sediul Națiunilor Unite din Geneva, Elveția

III. FIȘĂ BIOGRAFICĂ! În imaginile de mai jos sunt reprezentați patru dintre secretarii generali ai ONU. Alege-l pe unul dintre aceștia și, cu ajutorul internetului, caută mai multe informații, astfel încât să realizezi o fișă biografică. În cadrul ei trebuie să evidențiezi, succint, o serie de detalii biografice, dar, mai ales, idealurile pe care le-a servit atunci când s-a aflat în fruntea ONU. Este personalitatea aleasă de tine un model demn de urmat? De ce? Argumentează în fața clasei. Adaugă fișa la PORTOFOLIUL.

Fig. 6. Boutros-Boutros Ghali

Fig. 7. Kofi A. Annan

Fig. 8. Ban Ki-Moon

Fig. 9. Antonio Guterres

Nume	Mandat
1. Trygve Lie	1946-1952
2. Dag Hammarskjöld	1953-1961
3. U Thant	1961-1971
4. Kurt Waldheim	1972-1981
5. Javier Perez de Cuellar	1982-1991
6. Boutros Boutros-Ghali	1992-1996
7. Kofi A. Annan	1997-2006
8. Ban Ki-Moon	2007-2016
9. António Guterres	2017-prezent

Fig. 10. Lista Secretarilor Generali ai ONU

Idei esențiale

- Eșecul Societății Națiunilor a dus la crearea ONU în 1945.
- Adunarea Generală a ONU a adoptat Declarația Universală a Drepturilor Omului, în 1948, care conține un set de drepturi de care se bucură toți oamenii.
- Din nefericire, Declarația nu este un tratat, deci cei care o încalcă nu pot fi trași la răspundere.

Dicționar

drept de veto – dreptul unei persoane sau al unui stat de a se opune, în anumite condiții, adoptării unei decizii, hotărâri sau legi

Știi că...

...România a devenit membră a ONU în 1955?

...ONU este alcătuită astăzi din toate statele independente ale lumii (193 la număr), cu excepția Vaticanului?

...ONU dispune de forțe armate pentru menținerea păcii numite „căștile albastre”, compuse din contingente furnizate de statele membre?

Fig. 1. La 28 august 1963, la Washington a avut loc un marș pentru libertate. Miile de participanți au ascultat discursul lui Martin Luther King intitulat „Am un vis”, care conținea și următorul pasaj: „Am un vis, că cei patru copii ai mei vor trăi într-o bună zi într-o națiune în care nu vor mai fi judecați după culoarea pielii lor, ci după caracterul lor”. Acest discurs a jucat un rol important în procesul de acordare a drepturilor civile pentru afro-americani.

Protestul tinerei generații

După 1945, stabilitatea politică și economică a produs transformări majore în rândul tinerelor generații din Occident. În contextul creșterii accelerate a populației (**baby boom**) și al Războiului Rece care amenința cu distrugerea umanității printr-un **cataclism** nuclear, a apărut protestul tinerei generații.

Tinerii refuzau regulile, tradițiile, conservatorismul și se orientau spre cu totul altceva. Astfel, a apărut în anii 1950, în SUA, mișcarea „Beat”, urmată în anii 1960 de mișcarea „Hippie”. Cea din urmă a devenit un fenomen de masă, reușind să se infiltreze chiar și în blocul comunist. Hipioții propovăduiau libertatea absolută în comuniune cu natura și se opuneau oricăror forme de violență. Mișcarea Hippie a fost extrem de activă în contextul în care societatea americană se opunea vehement Războiului din Vietnam.

Muzica a fost principala modalitate prin care tinerii își exprimau revolta. Formații precum Beatles, Rolling Stones, Greatful Dead, Pink Floyd ori Queen au ajuns să dea glas atâtor nemulțumiți care visau la o viață mai bună, lipsită de constrângeri sau pericole. Începând cu anul 1970, Festivalul de muzică de la Woodstock, din apropierea New Yorkului, a ajuns aproape un loc de pelerinaj pentru fanii muzicii rock, dar și pentru cei care luptau pentru pacifism.

Însă protestul tinerei generații a îmbrăcat și o formă mult mai practică, mai activă, prin mișcarea pentru drepturile civile din SUA. Liderul incontestabil al acesteia a fost pastorul Martin Luther King, care a reușit să oprească discriminarea la care erau supuși afro-americani, deși sclavia fusese desființată cu aproape un secol în urmă de președintele american Abraham Lincoln.

Feminismul a căpătat avânt, iar femeile s-au impus în viața publică drept egale ale bărbaților. Ele au devenit tot mai active în politică, știință sau artă. De pildă, în 1979, Margaret Thatcher a devenit prima femeie care a condus guvernul Marii Britanii (1979-1990), o mare realizare pentru o țară atașată tradițiilor politice. Ea a fost supranumită „Doamna de Fier” și a devenit un model pentru tinerele din întreaga lume.

Fig. 2. Tineri hipioți afișând semnul păcii

Fig. 3. Elvis Presley (1935-1977), supranumit „Regele Rock and Rollului”, idolul unei generații

Aplicații

I. PROIECT! Malcolm X (1925-1965) a fost unul dintre cei mai influenți avocați pentru drepturile afro-americanilor. Tatăl său a fost ucis pe când acesta avea doar șase ani, iar mama sa a ajuns să fie internată într-un ospiciu. În cele din urmă, tânărul Malcolm a fost închis, timp în care s-a alăturat organizației Nation of Islam („Națiunea Islamului” – lb. engleză), care milita pentru drepturile celor discriminați. După eliberare a devenit unul dintre liderii organizației, iar discursul său tot mai radical. În cele din urmă, s-a dezis de organizația al cărei membru era, de extremismul acesteia, dar a fost împușcat, în 1965, drept răzbunare pentru că a părăsit-o.

Împărțiți în grupe de câte patru-șase elevi, realizați un eseu prin care să îndemnați la pace și toleranță și prin care să combateți toate formele de extremism și de discriminare, inspirându-vă din viața și ideile lui *Malcolm X*. Documentați-vă citind cartea *Autobiografia lui Malcolm X* sau vizionând pelicula *Malcolm X*, apărută în 1992, care a primit laudele criticilor de film. Prezentați munca voastră întregii clase. Adăugați proiectul la PORTOFOLIU.

II. INVESTIGAȚIE! Împărțiți în grupe de câte patru-șase elevi, realizați o investigație, pe baza informațiilor oferite de părinți sau bunici, despre felul în care muzica occidentală a influențat mentalitatea tinerelor generații din România comunistă. Veți lua drept reper perioada dictaturii lui Nicolae Ceaușescu (1965-1989). Puneți informațiile obținute în comun și realizați o prezentare PowerPoint sau Prezi, prin care să oferiți colegilor din clasă acces la informațiile voastre.

Ideii esențiale

- Prosperitatea postbelică a condus la un spor demografic rapid.
- Tinerile generații s-au opus cu hotărâre mentalității vechilor generații.
- Au apărut manifestări împotriva războiului, discriminării și inegalității.
- Muzica a ținut pasul cu tendințele din societate.

Dicționar

baby boom – termen din limba engleză folosit pentru a desemna creșterea rapidă a numărului de nașteri dintr-o anumită țară/regiune

cataclism – catastrofă care poate să aibă cauze naturale (epidemie, cutremure, erupții vulcanice, inundații etc.) sau artificiale (război, dezastru ecologic etc.)

Știai că...

...în mai 1968, studenții din Paris au organizat o revoltă împotriva autorității „lumii vechi”?

...opera rock *The Wall* („Zidul” – lb. engleză), lansată în 1979 de formația britanică Pink Floyd, vorbește despre izolarea individului de societate, situație în care atât societatea, cât și individul au de pierdut?

Fig. 4. Malcolm X (1925-1965), unul dintre liderii mișcării pentru drepturile afro-americanilor

Lecția 2. Democrație versus comunism – modelele de organizare a statelor. Războiul Rece (1945-1991)

Cauze

În timpul Celui de-Al Doilea Război Mondial, interesul comun de a învinge Axa Berlin – Roma – Tokio a apropiat democrațiile occidentale de Uniunea Sovietică, o dictatură totalitară comunistă, periculoasă pentru pacea mondială ca și fascismul sau nazismul. În 1945, fascismul și nazismul au dispărut, iar neînțelegerile dintre democrație și comunism au revenit în prim-planul relațiilor internaționale. Democrația și comunismul sunt două ideologii incompatibile, care au înțeles că supraviețuirea uneia depindea de distrugerea celeilalte. Astfel, lumea s-a adâncit într-un nou război, unul „rece” de data asta.

Fapte

Modelele de organizare a statelor erau complet diferite. Sovieticii au impus comunismul în țările pe care le controlau (Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, România, Bulgaria), în perioada 1945-1948. Iugoslavia și Albania au devenit comuniste prin victoria partizanilor. Aceste țări erau conduse după model sovietic, de un partid unic și un lider atotputernic, care nu respectau drepturile și libertățile cetățenești. Totuși, liderii țărilor comuniste din blocul estic, de după **Cortina de Fier**, după cum s-a exprimat Winston Churchill, erau subordonați Moscovei.

Statele democratice erau conduse de către popor prin intermediul reprezentanților aleși prin vot direct, secret și liber exprimat. Parlamentul reprezenta nucleul vieții politice, iar activitatea acestuia era supravegheată de cetățenii informați de o presă liberă. Drepturile și libertățile cetățenești erau respectate și promovate peste tot în lume.

Războiul Rece a însemnat o înfruntare politică, diplomatică și militară indirectă (1945-1991), la nivel global, între „blocul capitalist”, alcătuit din statele democratice și condus de SUA, și „lagărul socialist”, format din statele comuniste din Europa de Est și Asia, condus de URSS.

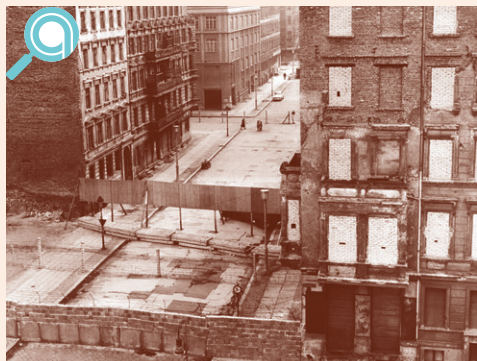

Fig. 1. Zidul Berlinului, construit în 1961, simbol al divizării Europei

Fig. 2. Racheta nucleară intercontinentală de fabricație sovietică RT-2PM Topol, intrată în serviciu în 1988

Înfruntarea a fost indirectă din cauza armelor nucleare, care făceau ca un eventual război să nu aibă câștigători. URSS a obținut arma atomică în 1949. Ambele tabere au creat alianțe politico-militare. În 1949, prin Tratatul de la Washington, SUA, Canada și o serie de state democratice din Europa de Vest au pus bazele Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO – lb. engleză). În 1955, la inițiativa Uniunii Sovietice, s-a format organizația Tratatului de la Varșovia (Pactul de la Varșovia), alcătuită din URSS și statele din „lagărul socialist”, cu excepția Iugoslaviei.

Cursa înarmărilor a reprezentat cea mai mare amenințare la adresa păcii. Ambele tabere au cheltuit sume enorme pentru a produce arme mai multe și mai performante decât ale inamicului. În final, modelul economic comunist, centralizat, nu a permis Uniunii Sovietice să țină pasul cu SUA în cursa înarmărilor.

Consecințe

În 1985, noul lider sovietic, Mihail Gorbaciov, a propus o serie de reforme (glasnost și perestroika) care urmăreau să consolideze URSS. În fapt, reformele au dus la prăbușirea regimurilor comuniste din Europa de Est, în 1989, la dezmembrarea Uniunii Sovietice în 1991 și, implicit, la încheierea Războiului Rece. Pactul de la Varșovia s-a autodizolvat în 1991, în timp ce NATO a continuat să se consolideze și să se extindă. Sfârșitul Războiului Rece a marcat triumful democrației în fața totalitarismului.

Cele mai importante crize politico-militare din perioada Războiului Rece

Blocada Berlinului (1948-1949)

Războiul din Coreea (1950-1953)

Criza Canalului Suez (1956)

Criza Rachetelor din Cuba (1962)

Războiul din Vietnam (1965-1973)

Războiul arabo-israelian de șase zile (1967)

Primăvara de la Praga (1968)

Războiul din Afganistan (1979-1989)

Fig. 3. Test nuclear american efectuat în Atolul Bikini, Insulele Marshall (iulie 1946)

Fig. 4. Președintele american J.F. Kennedy semnând un ordin referitor la Cuba (1962)

Aplicații

I. Citește textele de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

- A.** „Art. 5: Părțile convin că un atac împotriva uneia sau mai multora dintre ele, în Europa sau America de Nord, va fi considerat un atac împotriva tuturor și, în consecință, sunt de acord că, dacă are loc un asemenea atac armat, fiecare dintre ele, în exercitarea dreptului la autoapărare individuală sau colectivă recunoscut prin Art. 51 din Carta Națiunilor Unite, va sprijini partea sau părțile atacate prin efectuarea imediată, individual sau de comun acord cu celelalte părți, a oricărei acțiuni pe care o consideră necesară, inclusiv folosirea forței armate, pentru restabilirea și menținerea securității zonei nord-atlantice.”

Din Tratatul de la Washington (4 aprilie 1949),
care a dus la constituirea NATO

- B.** „Art. 4: În cazul unui atac armat în Europa din partea vreunui stat sau grup de state împotriva unuia sau mai multor state semnatare ale tratatului, fiecare stat semnatar al tratatului în cadrul exercitării dreptului la autoapărare

individuală sau colectivă, în conformitate cu Art. 51 al Cartei Organizației Națiunilor Unite, va acorda statului sau statelor care au fost supuse unui asemenea atac ajutor imediat, în mod individual, în înțelegere cu celelalte state semnatare ale tratatului prin toate mijloacele care i se par necesare, inclusiv folosirea forței armate.”

Din Tratatul de la Varșovia (14 mai 1955), care a condus la apariția Pactului de la Varșovia

1. Conform sursei A, în ce regiune trebuia să se producă atacul pentru ca NATO să intervină? Dar în cazul sursei B?
2. Caută online Carta Națiunilor Unite și află conținutul Art. 51, invocat de ambele surse.
3. Cum interpretezi afirmația „inclusiv folosirea forței armate”, care se regăsește în ambele surse?
4. Cărei țări crezi că îi revenea rolul principal în conducerea NATO? Dar în cadrul Pactului de la Varșovia?

II. DEZBATERE! În 1959, la conducerea Cubei a ajuns liderul comunist Fidel Castro, care le-a cerut sovieticilor să instaleze rachete nucleare în țara sa, situată în apropierea SUA. Echilibrul nuclear se baza pe principiul Distrugerii Mutuale Garantate, adică pe ideea că, în eventualitatea unui război atomic, ambele părți urmau să fie complet distruse. Însă rachetele din Cuba puteau lovi SUA înainte ca acestea să poată reacționa. Drept urmare, în octombrie 1962, americanii au impus o blocadă asupra insulei care putea duce la un război cu sovieticii. În cele din urmă, s-a ajuns la un compromis.

Pe baza acestor informații, completate cu ceea găsiți cu ajutorul internetului, realizați o dezbatere cu argumente PRO și CONTRA cu tema „A fost reacția americană față de instalarea rachetelor în Cuba justificată?”. Construiți-vă argumentația având în vedere următoarele aspecte: 1. Și SUA dețineau rachete nucleare în proximitatea Rusiei Sovietice, în Europa, Turcia și Alaska; 2. Blocada navală din jurul Cubei putea declanșa un război cu sovieticii; 3. Sovieticii puteau să nu accepte vreo concesie care ar fi fost, în viziunea lor, o dovadă de slăbiciune; 4. Nici americanii, și nici sovieticii nu au luat în serios obiecțiile aliaților în timpul acestei crize; 5. Un eventual război i-ar fi afectat și pe aliați, dar și întreaga lume.

Știi că...

...președintele american John Fitzgerald Kennedy, care a jucat un rol central în timpul Crizei Rachetelor din Cuba, a fost asasinat la 22 noiembrie 1963, în timp ce vizita orașul Dallas, din statul american Texas?

...pentru a atrage atenția asupra pericolului reprezentat de armele nucleare, în 1947, *Bulletin of the Atomic Scientists* (Revista savanților din domeniul energiei atomice – lb. engleză) a publicat pentru prima dată „Ceasul apocalipsei”, care arăta cât de aproape era umanitatea de un război nuclear?

...în ianuarie 2023, „Ceasul apocalipsei” se afla la 90 de secunde de miezul nopții, adică la 1,5 minute de sfârșitul omenirii printr-un război nuclear?

Idee esențiale

- Sfârșitul războiului a generat creșterea ostilității dintre statele democratice și cele totalitare.
- Tensiunile dintre SUA și URSS au dus la declanșarea Războiului Rece.
- Ambele tabere au creat alianțe politico-militare.
- Statele democratice au câștigat Războiul Rece.

Dicționar

Cortina de Fier – denumire folosită de politicianul britanic Winston Churchill pentru a desemna linia care separa comunismul și democrația în Europa

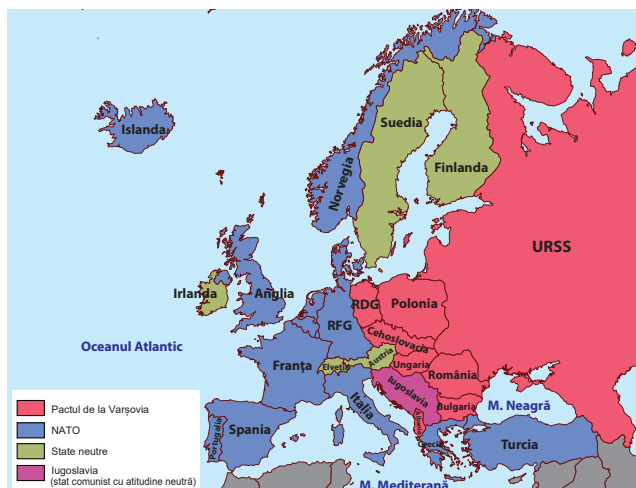

Fig. 5. Europa în timpul Războiului Rece (1945-1991)

Lecția 3. Uniunea Europeană: principii de organizare și funcționare

Cauze

Războiul civil european, denumire dată de către istoricul german Ernst Nolte perioadei cuprinse între 1914-1945, a devastat Europa. În perioada postbelică, a reapărut ideea unirii statelor europene ca soluție pentru a împiedica apariția unui nou război cu consecințe și mai grave decât cele anterioare.

Fapte

Cu gândul că interesele comune pot construi un viitor comun pașnic și prosper, în 1951, s-a constituit Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului. În 1957, Tratatul de la Roma a pus bazele Comunității Economice Europene (CEE), „Piața Comună”, care a început să funcționeze din 1958. Aceasta se baza pe existența a trei principii: libera circulație a mărfurilor, a persoanelor și a banilor.

Cu timpul, CEE s-a extins, iar în 1993, prin Tratatul de la Maastricht, și-a luat numele pe care-l poartă și astăzi, Uniunea Europeană. În prezent, aceasta numără 27 de membri, formând o zonă economică de **liber schimb** unică în lume, cu o populație de peste o jumătate de miliard de locuitori. Uniunea are un drapel propriu, imn propriu (*Oda bucuriei*, de Ludwig van Beethoven), o zi proprie (9 Mai) și, mai ales, o monedă comună, euro. Uniunea este condusă prin intermediul următoarelor instituții: Parlamentul European (1962), Consiliul European (1974), Consiliul Uniunii Europene (1958), Comisia Europeană (1958) și Curtea de Justiție a Uniunii Europene (1952).

Parlamentul European este compus din reprezentanți ai țărilor membre, aleși în mod direct de către cetățeni. Comisia Europeană, „guvernul UE”, este compusă din comisari propuși de guvernele statelor membre.

Consecințe

Libera circulație a creat un imens potențial de creștere economică. Acest fapt a avut consecințe profunde asupra mentalităților, contribuind decisiv la crearea unui spațiu democratic, tolerant, intercultural, care se întinde de la Marea Neagră până la Oceanul Atlantic. Astfel, construcția europeană nu a ajuns la final, iar Uniunea Europeană continuă să se îndrepte spre ceea ce unii deja numesc Statele Unite ale Europei, un stat federal similar SUA.

Fig. 1. Ceremonia de semnare a Tratatului de la Roma –1957 (sursa: wikipedia.org)

Fig. 2. Steagurile statelor membre ale Uniunii Europene

Aplicații

I. Studiază harta de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

Fig. 3. Construcția europeană (CEE și UE). RDG a fost inclusă în CEE/UE prin unificarea cu RFG (1990).

1. Cu ajutorul unui atlas geografic, enumeră statele europene care nu fac parte din Uniunea Europeană și care nu sunt numite pe această hartă.
2. Completează următorul tabel cu numele statelor, pe care le-ai aflat studiind harta, astfel încât să înțelegi evoluția în timp și spațiu a Comunității Economice Europene și a Uniunii Europene.

1958	1973	1981	1986	1995	2004	2007	2013
...	...	...	...	...	...	...	...

Fig. 4. Sediul Comisiei Europene

II. Completează, pe caiet, tabelul de mai jos cu informația istorică potrivită, pe care o vei găsi cu ajutorul internetului pe pagina oficială a Uniunii Europene (https://europa.eu/european-union/index_ro).

Instituție	Sediu	Atribuții
Parlamentul European		
Consiliul European		
Consiliul Uniunii Europene		
Comisia Europeană		
Curtea de Justiție a Uniunii Europene		

Idei esențiale

- După 1945, statele vest-europene au ajuns la concluzia că trebuie să fie mai unite pentru a împiedica izbucnirea unui nou război de amploare.
- În 1958, a început să funcționeze Comunitatea Economică Europeană.
- În 1993, aceasta și-a schimbat numele în Uniunea Europeană.
- Uniunea Europeană este cel mai mare spațiu de liber schimb din lume.

Dicționar

federație – uniune a mai multor state autonome care formează un stat unitar condus de un guvern central

liber schimb – practicarea liberă a comerțului, între două sau mai multe state, prin eliminarea barierelor vamale sau de alt fel

Știai că...

...ziua de 9 Mai, Ziua Europei, este momentul în care ministrul de externe al Franței, Robert Schuman, a rostit, în 1950, o declarație prin care a cerut o nouă organizare a continentului care să împiedice un eventual război?

...mottoul Uniunii Europene este, din anul 2000, expresia „Uniți în diversitate”?

Fig. 5. Parlamentul European

Fig. 6. Drapelul Uniunii Europene

Lecția 4. Lumea contemporană: o lume multipolară – globalizarea. Noua diversitate culturală și revoluția informațională

Cauze

În perioada Războiului Rece, lumea a avut un caracter bipolar, ceea ce înseamnă că a fost dominată de două superputeri: SUA și URSS. Dezmembrarea celei din urmă, în 1991, a deschis drumul către o nouă eră în istoria omenirii, una multipolară, fiindcă tot mai multe state au avut șansa de a se dezvolta și de a se afirma sub aspect economic, politic și militar.

Prăbușirea blocului comunist din Europa de Est, dar și a URSS au fost însoțite de probleme politice și economice, care au generat conflicte armate: Războiul din Cecenia (1994-1996), Războiul din Transnistria (1992), Războiul pentru enclava Nagorno-Karabakh (1988-1994), dar și războaiele din fosta Iugoslavie. Însă această situație a dus și la extinderea NATO și a Uniunii Europene spre Est.

Fapte

Globalizarea reprezintă un fenomen, în special economic și cultural, prin care țările de pe **mapamond** sunt tot mai interconectate și, prin urmare, se influențează reciproc. Într-o lume în plin proces de globalizare, evenimente aparent izolate au un impact global. De pildă, un atac terorist sau un faliment de răsunet poate avea efecte asupra unei părți însemnate a lumii. De exemplu, criza economică din 2008, declanșată în SUA, s-a răspândit cu repeziciune în toate statele.

În acest context, țări precum China, India, Brazilia sau Africa de Sud au devenit tot mai prospere, câpătând o importanță aparte în relațiile internaționale. Totuși, Uniunea Europeană, SUA, chiar și Federația Rusă au păstrat poziții de prim rang, pe plan global. Astfel, atât deciziile economice, cât și cele politice nu mai depind de doi actori, ca în perioada Războiului Rece, ci de mai mulți, ceea ce face ca lumea actuală să aibă un caracter **multipolar**.

Revoluția informațională a fost cea care a permis, în primul rând, globalizarea. Faptul că televiziunea, radioul, ziarele și internetul ne oferă informații despre întreaga planetă, în timp real, a dus la apariția așa-numitului „sat global”, în care toată lumea este preocupată de toată lumea. La toate acestea s-a adăugat și ușurința cu care omul contemporan poate călători în principal datorită dezvoltării aviației comerciale.

Consecințe

O lume multipolară, în plin proces de globalizare și interconectată, grație revoluției informaționale, a dus la apariția unei noi diversități culturale. Oamenii din cele mai diverse culturi comunică la distanță sau trăiesc laolaltă făcând schimb de idei, obiceiuri etc. Ei se cunosc tot mai bine și cooperează tot mai mult, în spiritul păcii și solidarității. Însă umanitatea mai are multe probleme de depășit în secolul al XXI-lea. Printre acestea se numără armele de distrugere în masă, războaiele, poluarea, terorismul, criminalitatea transfrontalieră și crizele economice. Dintre toate acestea, armele nucleare și schimbările climatice produse de activitatea industrială a omului sunt cele mai presante. Astăzi, problemele globale necesită un răspuns global, care să implice toate națiunile și toate culturile.

Fig. 1. Mihail Gorbaciov, ultimul lider al URSS (1985-1991)

Fig. 2. Bill Clinton, al 42-lea președinte al SUA (1993-2001)

Aplicații

I. Studiază harta de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

Fig. 3. Dezmembrarea URSS (1991)

1. Folosind și cunoștințele acumulate în orele de geografie, scrie în tabelul de mai jos numele țărilor apărute pe harta lumii în 1991, în coloana potrivită.

Țări europene	Țări asiatice	Țări euroasiatice
...	...	...

2. Folosind internetul, stabilește care sunt primele trei țări apărute prin dezmembrarea URSS, în ceea ce privește suprafața și populația.

Suprafață/km ²	Populație/mil. locuitori
...	...
...	...
...	...

II. Citește textele următoare și răspunde, pe caiet, la cerințe.

A. „Din 1945, comerțul global a crescut de cincisprezece ori, ridicând standardul de viață pe toate continentele. Libertatea se răspândește; pentru prima dată în istorie, peste jumătate dintre locuitorii planetei își aleg liderii. Numărul oamenilor simpli care au acces la informații s-a mărit enorm. (...) Istoria secolului al XXI-lea poate fi minunată. Dar trebuie să scriem primul capitol.”

Din discursul președintelui american Bill Clinton
despre relațiile internaționale (San Francisco, 26 februarie 1999)

B. „Perspectiva americană considera oamenii ca fiind inerent raționali și înclinați spre un compromis pașnic, spre gândire rațională și spre echitate; prin urmare, răspândirea democrației era scopul ultim al ordinii internaționale. Piața liberă avea să înalțe conștiințele individuale, să îmbogățească societățile și să înlocuiască rivalitățile internaționale tradiționale cu interdependența economică.”

Henry Kissinger, *Ordinea mondială*

1. Precizează care dintre cele două surse exprimă un punct de vedere oficial și care unul personal.
2. Menționează prin ce transformări a trecut lumea după 1945, conform sursei A.
3. Cum sunt oamenii, potrivit sursei B? Ce concluzie se desprinde din această informație?
4. Ce spune sursa A despre secolul al XXI-lea? Dar sursa B despre piața liberă?

Știi că...

...internetul, apărut la cererea armatei americane, în 1969, lega patru universități din SUA și se numea ARPANET?

...internetul a devenit cu adevărat accesibil publicului larg începând cu 1993, când a apărut browserul Mosaic?

Ideii esențiale

- Încetarea Războiului Rece a creat noi probleme și tensiuni în relațiile externe.
- Fostele state comuniste s-au putut orienta spre un regim democratic.
- Revoluția informațională și activitatea economică au generat procesul de globalizare.
- Prin globalizare, națiunile lumii sunt tot mai interconectate.

Dicționar

mapamond – hartă a lumii care reprezintă alăturat cele două emisfere (vestică și estică)

multipolar – termen folosit în relații internaționale pentru a evidenția faptul că în lume există mai multe state importante

Fig. 4. Avionul Boeing 747, supranumit „Jumbo Jet”, poate transporta până la 660 de pasageri

Fig. 5. „Satul global”, o lume interconectată

Noile forme de divertisment – jocurile și tehnologia. Consecințe

Cu certitudine putem spune că marea invenție a secolului al XX-lea a fost computerul. Se consideră că primul computer construit pentru a fi folosit de către o persoană (Personal Computer – „computer personal” – lb. engleză), eventual în mediul intim al propriei locuințe, a fost Altair 8800 (fig. 2), lansat în anul 1974. Acesta a fost urmat de modelul Apple I, în 1976, și de altele precum IBM 5150, în 1981. La începutul ultimului deceniu din secolul trecut, PC-ul era un instrument prezent în multe birouri și numeroase locuințe din întreaga lume.

Calculatorul a avut și are numeroase întrebuniări, dar, printre altele, este și o nouă formă de divertisment. El oferă acces la internet, a înlocuit mașinile de scris și ne permite să ne lăsăm absorbiți de fascinanta lume a jocurilor video (fig. 4). Industria acestora are numeroși angajați și aduce profituri uriașe, pe măsură ce tot mai mulți oameni, de toate vârstele, încep să aprecieze jocurile video.

În 1972, firma Atari a scos pe piață jocul Pong, care s-a bucurat de un mare succes. Jocurile video se puteau juca în locuri special amenajate, pe dispozitive care funcționau pe bază de monede/jetoane. Apoi au apărut consolele și celebrul joystick, ce puteau fi utilizate acasă. În anii 1990, a luat avânt sectorul jocurilor video utilizate prin intermediul PC-urilor, în timp ce grafica s-a îmbunătățit semnificativ. Jocuri precum SuperMario, Quake ori Age of Empires au făcut carieră.

Internetul a permis apariția jocurilor online, care pot fi jucate de mai multe persoane, aflate la mare distanță, concomitent. Dezvoltarea telefoanelor inteligente (smartphones) a făcut ca jocurile să se afle în buzunarul oricărui posesor al unui astfel de dispozitiv. Însă toate acestea au venit cu un preț destul de mare: dependența de jocurile video și de tehnologie. Pe de altă parte, foarte multe jocuri sunt extrem de violente (celebrele **shooter game**), fiind un exemplu negativ pentru tinerele generații, care sunt obișnuite de la vârste fragede cu violența virtuală. Lectura, interacțiunea umană directă, divertismentul alături de semenii noștri au început să bată în retragere în fața jocurilor video și a comunicării impersonale prin intermediul rețelelor de socializare, precum Facebook, Twitter (devenită între timp X), Instagram, Snapchat, Pinterest, WeChat sau TikTok.

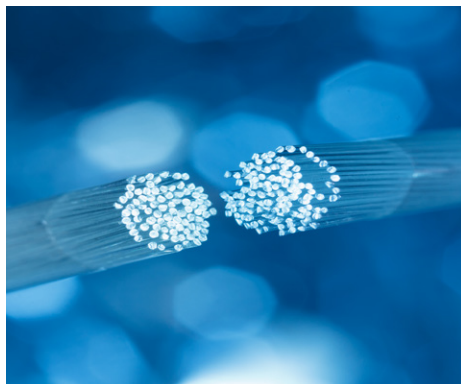

Fig. 2. Fibră optică

Fig. 3. Altair 8800, primul PC autentic

Fig. 4. Tânăr „absorbit” de un joc video

An	Eveniment
1642	Blaise Pascal creează primul calculator mecanic – Pascalina
1946	ENIAC primul calculator electronic
1954	Moare Alan Turing, considerat „părintele informaticii”
1969	Este creat internetul sub numele de ARPANET
1971	Ray Tomlinson trimite primul e-mail
1989	Tim Berners-Lee inventează serviciul World Wide Web (WWW)
1994	IBM lansează primul smartphone
2004	Este lansată rețeaua de socializare Facebook
2007	Compania Apple începe comercializarea primului telefon din seria iPhone

Fig. 1. Repere privind evoluția tehnologiei informației și comunicării

Aplicații

I. JURNAL! Rețelele de socializare precum Facebook, Twitter, Instagram, Flickr, LinkedIn sau Pinterest reprezintă o realitate a vieții de zi cu zi. Miliarde de oameni interacționează zilnic prin intermediul acestora. Realizează un jurnal al activității tale/părinților pe una dintre aceste rețele, sub supravegherea unuia dintre părinți, fiindcă în Uniunea Europeană copiii nu pot avea conturi pe rețelele sociale decât începând cu vârsta de 13 ani, pentru protecția lor. Evidențiază avantajele și dezavantajele acestor rețele. Ce pericole îi pândesc pe copii în acest mediu de comunicare? Cum se pot apăra de ele?

II. STUDIU DE CAZ! Împărțiți în grupe de câte patru-șase elevi, realizați un studiu de caz sub forma unei prezentări PowerPoint sau Prezi, pornind de la imaginea de mai jos, în care să arătați evoluția în timp a mijloacelor de stocare a datelor.

Fig. 5. Evoluția în timp a mijloacelor de stocare a datelor. De la stânga la dreapta: hard drive; floppy disk; CD/DVD; USB flash drive; card de memorie; Servere Cloud.

Știi că...

...miliardarul Bill Gates, cofondator al companiei Microsoft, a lansat sistemul de operare Windows în anul 1985?

...rețeaua de socializare Facebook este folosită de circa un sfert din populația planetei?

Ideii esențiale

- Perioada postbelică a dus la apariția calculatoarelor (computerelor).
- Tehnica de calcul a revoluționat toate activitățile umane, inclusiv divertismentul.
- Jocurile video au ajuns o importantă modalitate de petrecere a timpului liber.
- A apărut dependența de calculator și de jocurile video.

Dicționar

computer – cuvânt din limba engleză, sinonim pentru calculator

shooter game – termen din limba engleză care semnifică un joc video violent în care personajele folosesc arme de foc

Fig. 6. O lume interconectată

Terorismul

Terorismul reprezintă totalitatea acțiunilor brutale menite să înfrângă sau să controleze adversarul prin inducerea unei stări de spaimă acută (teroare). În a doua jumătate a secolului al XX-lea, terorismul a ajuns să desemneze, în special, acțiunile violente ale unor grupuri relativ restrânse care urmăresc atingerea unor obiective politice, prin crearea unui climat de insecuritate.

Civilii sunt victimele predilecte ale terorismului contemporan.

Organizațiile teroriste contemporane sunt compuse din puține persoane și au o structură ierarhică în fruntea căreia se găsește un lider. Teroriștii susțin o anumită ideologie politică și în multe cazuri, se sprijină pe interpretări eronate ale religiei (de pildă – **fundamentalismul** islamic) și urmăresc obținerea, prin teroare, a anumitor obiective concrete.

În perioada Războiului Rece, ambele tabere au susținut diverse structuri radicale cu bani, arme și informații, ceea ce a dus la intensificarea activității teroriste. După încheierea Războiului Rece, tot mai multe state au sponsorizat activitățile teroriste (Coreea de Nord, Iran, Siria, Libia etc.), ceea ce a dus la sporirea numărului de organizații teroriste și, implicit, la creșterea numărului de victime nevinovate.

La 11 septembrie 2001, au avut loc atentatele teroriste comise de membri ai organizației islamiste Al Qaeda, fondată în 1988 de către sauditul Osama bin Laden. Aceștia au deturnat patru avioane, dintre care trei le-au îndreptat spre Turnurile Gemene, World Trade Center din New York (SUA), spre Pentagon, în timp ce al patrulea s-a prăbușit pe o câmpie din Pennsylvania. Aceste atentate s-au soldat cu mii de victime și au declanșat războiul global împotriva terorismului. Osama bin Laden a fost ucis de trupele speciale ale armatei SUA (SEAL), în mai 2011. Acesta se afla în orașul Abbottabad din Pakistan, la câteva sute de km de capitala Islamabad.

Fig. 1. Atacul terorist asupra Turnurilor Gemene din New York (11 septembrie 2001)

Nume	Anul înființării	Lideri	Scop
Armata Republicană Irlandeză (IRA)	1919	Conducere colectivă	Unirea Irlandei cu Irlanda de Nord într-un stat unificat irlandez
ETA (Euskadi Ta Askatasuna – Libertate pentru Țara Bascilor – lb. bască)	1959	Conducere colectivă	Crearea unui stat basc independent cu teritorii desprinse din Spania și din Franța
PKK (Partidul Muncitorilor din Kurdistan)	1978	Abdullah Öcalan	Crearea unui stat kurd cu teritorii desprinse din Turcia
Hezbollah (Partidul lui Dumnezeu – lb. arabă)	1985	Abbas al-Musawi	Opoziția față de Israel și puterile occidentale
Al Qaeda (Fundația – lb. arabă)	1988	Osama bin Laden	Opoziția față de puterile occidentale
Boko Haram (Învățătura occidentală este un sacrilegiu – lb. hausa)	1970	Ustaz Muhammad Yussuf	Introducerea legii islamice (Șaria) în Nigeria

Fig. 2. Cele mai cunoscute organizații teroriste din lume

Aplicații

4 septembrie 1972, München, Germania – atacul terorist asupra lotului olimpic al Israelului organizat de organizația palestiniană Septembrie Negru.

21 decembrie 1988, Lockerbie, Scoția – Prăbușirea cursei aeriene Pan Am 103, în urma exploziei unei bombe plasate la bord de persoane de cetățenie libiană.

9 septembrie 2001 – Atacurile teroriste ale Al Qaeda din SUA.

11 martie 2004 – Atacuri teroriste cu bombă în gara Atocha din Madrid, Spania, puse la cale de teroriștii islamisti.

7 ianuarie 2015 – Atac terorist islamist asupra redacției publicației satirice franceze *Charlie Hebdo*.

Fig. 3. Atentate teroriste care au șocat lumea

I. AFIȘ TEMATIC! Împărțiți în grupe de câte patru-șase elevi, realizați un afiș tematic, sub sloganul „Uniți împotriva terorismului, pentru o lume mai bună”, prin care îndemnați populația lumii să nu se teamă de teroriști. Propuneți soluții de combatere pe cale pașnică a terorismului. Adăugați afișul la PORTOFOLIUL.

II. Citește textele de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

A. „Evenimentele care au avut loc pe 11 septembrie 2001 au făcut obiectul unei uriașe desfășurări mediatice. Din acest punct de vedere, al ecoului mediatic, autorii crimelor au obținut cel mai mare succes din istoria terorismului. Cu o investiție de câteva mii de dolari (500 000?), aceste atentate au dus la cheltuirea mai multor miliarde pentru prezentarea lor în presă.”

Jean-Luc Marret, *Tehnicile terorismului*

B. „Națiunea este alături de minunații oameni din New York, și New Jersey, și Connecticut în timp ce deplângem moartea a mii dintre cetățenii noștri. Vă aud! Vă aud! Întreaga lume vă aude! Și cei care au doborât aceste turnuri ne vor auzi pe toți în curând.”

Din discursul lui George W. Bush, președintele SUA, pe ruinele de la World Trade Center (14 septembrie 2001)

1. Precizează de ce reprezintă, conform sursei A, atentatul de la 11 septembrie 2001 cel mai răsunător succes din istoria terorismului.
2. Cât se presupune că a costat comiterea atentatului, conform primei surse? Ce cheltuieli a generat el?
3. Menționează câte victime a produs acest atac, conform celei de-a doua surse.
4. Cum interpretezi afirmația din sursa B: „Și cei care au doborât aceste turnuri ne vor auzi pe toți în curând”?

Fig. 4. Imaginea Turnurilor Gemene în anii 1990

Fig. 5. Lovituri aeriene în Siria

III. Completează următoarele enunțuri cu informația istorică potrivită.

1. Victimele teroriștilor sunt mai ales
2. Organizațiile teroriste urmăresc diverse scopuri, printre care
3. De multe ori, teroriștii au fost sprijiniți de către state precum
4. Organizația Al Qaeda a fost fondată de către
5. Atentatele din 11 septembrie 2001, din SUA, au dus la distrugerea

Idei esențiale

- Ultimele decenii au dus la creșterea activității teroriste peste tot în lume.
- În 2001, în SUA, s-a produs cel mai grav atentat terorist din istorie.
- Statele Unite și aliații lor au declanșat războiul global împotriva terorismului.
- Teroriștii vizează mai ales ținte civile.

Dicționar

fundamentalism – cuvânt folosit pentru a desemna atașamentul extrem/intransigent față de anumite valori religioase

Pentagon – clădire din SUA, în formă de pentagon, care adăpostește sediul Ministerului Apărării

Știi că...

...la 8 decembrie 1920 a avut loc un atac cu bombă în Senatul României, pus la cale de teroristul comunist Max Goldstein?

...Mișcarea Legionară, fondată în 1927 de Corneliu Zelea Codreanu, se face vinovată de asasinarea a doi prim-miniștri în funcție, I.G. Duca (1933) și Armand Călinescu (1939)?

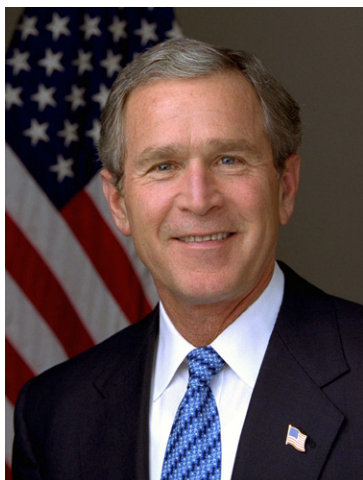

Fig. 6. George W. Bush, al 43-lea președinte al SUA

Fig. 7. Convoi militar american în Afganistan

Migrații în lumea contemporană

Lumea contemporană a făcut din migrație un fenomen global. În perioada colonială, milioane de europeni au colonizat cele două Americi, Australia și chiar părți din Asia și Africa. SUA și America Latină au atras **emigranți** în număr mare în secolele al XIX-lea și al XX-lea. Revoluția Industrială, pe de altă parte, a generat o imensă migrație a forței de muncă de la sat la oraș. Astăzi, mijloacele de comunicare la distanță și de transport superioare încurajează migrația.

Migrațiile din lumea contemporană sunt cauzate, ca și în trecut, în special de aspecte de ordin economic. Mulți cetățeni ai unor țări subdezvoltate caută o viață mai bună în alte state. Orientul Mijlociu, Arabia Saudită și monarhiile din Golful Persic atrag emigranți din statele din jur. Uniunea Europeană este una dintre principalele ținte ale emigranților datorită standardului ridicat de viață și a sistemului politic democratic, care garantează respectarea drepturilor omului. Dar și SUA, Canada, Australia ori Noua Zeelandă continuă să atragă foarte mulți emigranți de pe întreaga planetă.

În unele zone, precum China sau India, migrația dinspre zonele rurale spre cele urbane rămâne un fenomen de actualitate. Milioane de chinezi și indieni iau cu asalt marile metropole, precum Beijing, Shanghai, Bombay sau New Dehli, în căutarea unor slujbe mai bine plătite, dar și pentru a beneficia de servicii medicale și educaționale superioare.

În zilele noastre, se manifestă tot mai activ fenomenul emigrației academice. Fie că este vorba despre studenți care pleacă din țara natală pentru a avea parte de o educație mai bună, fie că vorbim despre specialiști în diverse domenii ale căror competențe sunt mai bine remunerate în alte țări, așa-numitul fenomen „brain drain” (exodul intelectualilor – lb. engleză). Plecarea specialiștilor afectează grav țările în curs de dezvoltare care sunt lipsite de mână de lucru înalt calificată.

Din păcate, migrația este accelerată de războaie sau de problemele climatice, a se vedea, de pildă, reducerea substanțială a rezervelor de apă potabilă din Africa Subsahariană. Războaiele civile din Afganistan, Siria, Irak, Yemen sau Libia au forțat, în ultimii ani, milioane de oameni să pornească spre Europa, ceea ce a condus la o **criză umanitară** fără precedent după Al Doilea Război Mondial.

Fig. 1. Prestigioasa universitate americană Harvard, care atrage studenți din întreaga lume

Fig. 2. Shanghai, cel mai mare oraș al Chinei

Aplicații

I. DEZBATERE! În ultimele decenii, milioane de români au plecat din țara natală din diverse motive. Astfel, diaspora, adică totalitatea românilor care nu locuiesc în România, a crescut foarte mult. Realizați o dezbatere cu titlul „De ce pleacă românii?” pornind de la următoarele idei: 1. Nivelul de trai din Europa Occidentală este superior celui din fostele state comuniste; 2. Aderarea României la Uniunea Europeană a deschis cetățenilor săi accesul nerestricționat pe piața forței de muncă comunitare; 3. Care este calitatea vieții în Vest? Dar în România? 4. Cum afectează migrația economia românească? Dar comunitățile locale? 5. Propuneți soluții pentru reducerea acestui fenomen, pentru întoarcerea românilor acasă. Pregătiți-vă pentru dezbatere printr-o documentare serioasă accesând următoarele site-uri, cu conținut în limba română: Site-ul oficial al Uniunii Europene: https://europa.eu/european-union/index_ro și al Institutului Național de Statistică: <http://www.insse.ro/cms/>.

II. PROIECT! Războiul civil din Siria a izbucnit în anul 2011 prin contestarea de către populație a regimului dictatorial condus de Bashar al-Assad. Acesta a folosit forța armată pentru a se menține la putere. Împărțiți în grupe de câte patru-șase elevi, realizați un studiu de caz cu titlul „Războiul civil din Siria” respectând următorul plan de idei: 1. Când și cum au început protestele? 2. Cine se luptă cu cine și de ce? 3. Cum a evoluat războiul? 4. Ce state s-au implicat în acest război? 5. Cum a fost afectată populația civilă? 6. Oferiți soluții pentru restabilirea păcii. Documentați-vă online și folosiți aplicația Google Translate pentru a traduce paginile cu conținut în alte limbi decât cea română. Adăugați studiul de caz la PORTOFOLIUL.

Ideii esențiale

- Fenomenul migrațional a atins o amploare nemaîntâlnită.
- În general, migrația este generată de aspecte de ordin economic, de războaie, de discriminare etc.
- Războaiele civile din Africa și Asia au transformat multe persoane în refugiați.
- În ultimii ani, Europa s-a confruntat cu cea mai mare criză a refugiaților de la încheierea celui de Al Doilea Război Mondial.

Dicționar

criză umanitară – criză care afectează grupuri mari de persoane asupra cărora planează un pericol iminent (dezastru natural, foamete, epidemii, război etc.)

emigrant – persoană care migrează din anumite motive

Fig. 3. Tabăra refugiaților sirieni de la Akçakale, Turcia (23 septembrie 2015)

Știi că...

...în 2015, au ajuns în Europa peste un milion de emigranți/refugiați, o cifră de patru ori mai mare decât în 2014?

...ajutorarea celor care fug din calea războiului este o datorie sacră pentru orice individ? Din păcate, oricare dintre noi se poate găsi în această situație.

...în februarie 2022 Rusia a invadat Ucraina, un stat vecin pașnic, producând o criză umanitară de proporții?

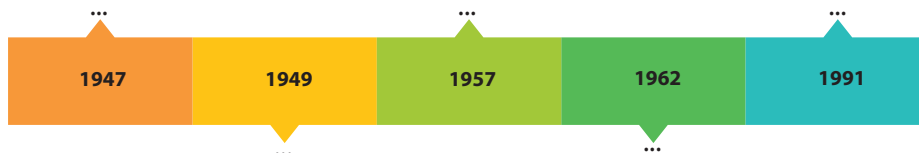

Fig. 4. Afiș care îndeamnă la oprirea Războiului din Siria

● RECAPITULARE

1. Completează, pe caiet, axa cronologică de mai jos, așezând evenimentele date în dreptul anului potrivit.

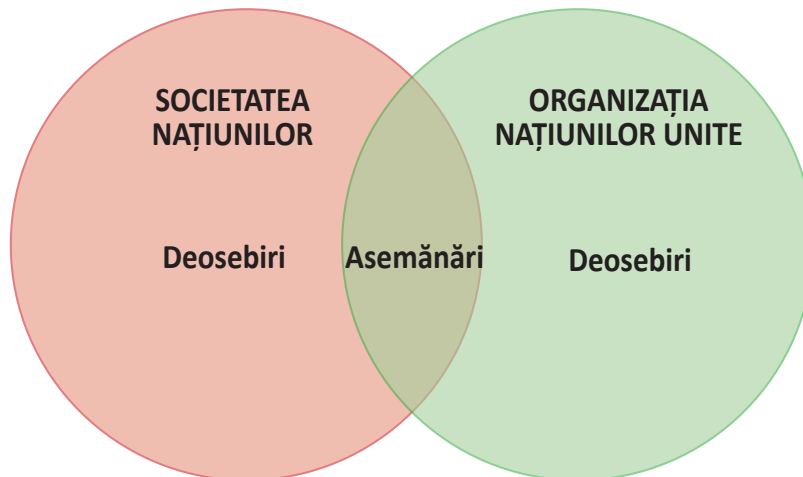
Dezmembrarea URSS, Criza Rachetelor din Cuba, Tratatul de la Roma, Crearea NATO, Planul Marshall.

2. **CAUZĂ-EFECT!** Istoria este o înlănțuire de evenimente, de cauze și efecte. Orice eveniment are una sau mai multe cauze, iar orice eveniment poate fi efectul unor cauze, dar și cauză pentru alte evenimente. Având în vedere toate acestea, completează tabelul de mai jos punând la locul potrivit următoarele informații: *Începerea Războiului Rece, Crearea Pactului de la Varșovia, Criza Rachetelor din Cuba.*

Șirul 1	Șirul 2
A. Înfrângerea Axei Berlin – Roma – Tokio.	A. Comunizarea Europei de Est.
B. Reapar tensiunile dintre SUA și URSS	B. Crearea NATO
C.	C.

3. Compară, folosind diagrama Venn, Societatea Națiunilor cu ONU.

4. Stabilește legătura corectă dintre termenii din prima coloană și definițiile corespunzătoare.

A

B

1. baby boom

2. Cortina de Fier

3. fundamentalism

4. emigrant

a. denumire folosită de politicianul britanic Winston Churchill pentru a desemna linia care separa comunismul și democrația în Europa

b. termen din limba engleză folosit pentru a desemna creșterea rapidă a numărului de nașteri dintr-o anumită țară/regiune

c. persoană care migrează din considerente economice, politice etc.

d. cuvânt folosit pentru a desemna atașamentul extrem/intransigent față de anumite valori religioase

e. fenomen de atragere în țările dezvoltate a celor mai buni specialiști din țările subdezvoltate

EVALUARE

I. Completează enunțurile cu unul dintre termenii de mai jos.

World Trade Center, Uniunea Europeană, capitalismul, Declarația Universală a Drepturilor Omului, CAER

1. ... a fost o organizație economică creată de statele comuniste.
2. La 10 decembrie 1948, a fost adoptată
3. ... a adus mai multă prosperitate decât comunismul.
4. În 1993, CEE a devenit
5. În 2001, au avut loc atentatele de la

II. Realizează corespondența corectă între cele două coloane.

A

1. Sfârșitul Războiului Rece
2. Facebook și Twitter
3. Uniunea Europeană
4. Organizația Națiunilor Unite
5. Opoziția față de Războiul din Vietnam

B

- a. Hippie
- b. Consiliul de Securitate
- c. Parlamentul European
- d. Rețelele sociale
- e. Globalizarea
- f. CAER

III. Rescrie enunțurile false, astfel încât să devină adevărate.

1. Comunismul a promovat economia de piață.
2. Sediul ONU se află la Washington.
3. Războiul Rece a fost câștigat de blocul statelor comuniste.
4. Terorismul este o mișcare pentru pace.
5. Primele jocuri video urmează să fie inventate.

IV. Alege varianta corectă de răspuns.

1. Planul Marshall a fost inițiat de către:
 - a. SUA.
 - b. URSS.
 - c. RFG.
2. Declarația Universală a Drepturilor Omului se aplică în cazul:
 - a. copiilor.
 - b. femeilor.
 - c. tuturor oamenilor.
3. Prin democrație înțelegem:
 - a. conducerea unei persoane.
 - b. conducerea unui grup de persoane.
 - c. conducerea poporului de către popor.
4. Globalizarea este favorizată de:
 - a. comunicații și comerț.
 - b. armată și politicieni.
 - c. terorism și extremism.
5. Teroriștii urmăresc crearea unei stări de panică în rândul:
 - a. militarilor.
 - b. politicienilor.
 - c. civililor.

Fig. 1. Alcide de Gasperi, ministru și prim-ministru al Italiei (1945-1953), susținător al Europei Unite

Grilă de autoevaluare

Subiectul I: 20 de puncte
 Subiectul II: 20 de puncte
 Subiectul III: 20 de puncte
 Subiectul IV: 30 de puncte
 Din oficiu: 10 puncte

Subiectul I	5 x 4 p. = 20 p.
Subiectul II	5 x 4 p. = 20 p.
Subiectul III	5 x 4 p. = 20 p.
Subiectul IV	5 x 6 p. = 30 p.
Punctaj maxim: 100 de puncte	

● RECAPITULARE FINALĂ

1. **CAUZĂ-EFECT.** Găsește legătura corectă dintre informațiile din cele două coloane.

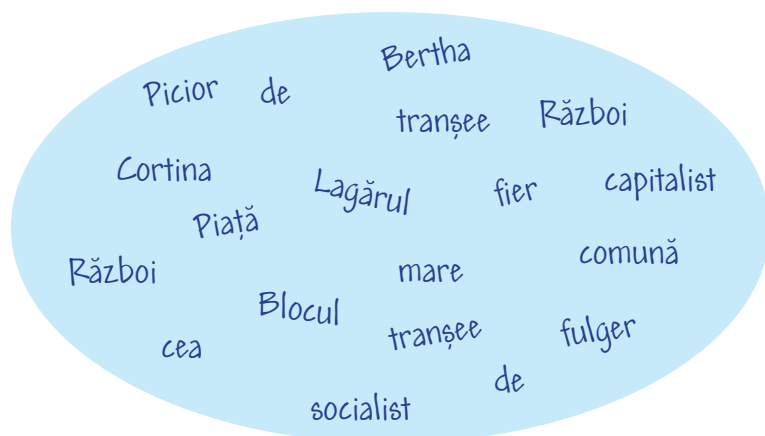
CAUZĂ

- A. Pactul Ribbentrop-Molotov
- B. Atacul de la Pearl Harbour
- C. Bombardamentele de la Hiroshima și Nagasaki
- D. Atentatul de la Sarajevo
- E. Revoluția bolșevică din 1917
- F. Hitler devine cancelar al Germaniei
- G. Constituirea ONU în anul 1945
- H. Criza Rachetelor din Cuba
- I. Destrămarea URSS
- J. Atacurile teroriste de la 11/09/2001

EFECT

- a. Începe războiul global împotriva terorismului
- b. Ucraina devine stat independent
- c. Începe Primul Război Mondial
- d. Japonia capitulează
- e. Rusia bolșevică iese din Primul Război Mondial
- f. Se adoptă Declarația Universală a Drepturilor Omului
- g. Hitler declanșează Al Doilea Război Mondial
- h. SUA intră în Al Doilea Război Mondial
- i. Începe persecutarea evreilor din Germania
- j. Lumea este la un pas de un război nuclear
- k. Este inventat internetul în SUA

2. Alege din norii de mai jos numai acei termeni care au legătură cu Războiul Rece (1945-1991).

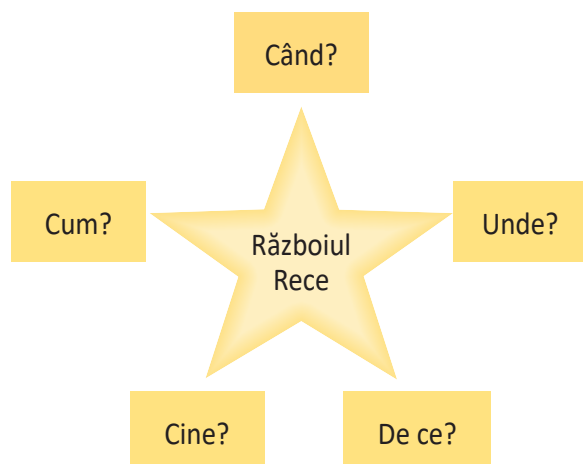
3. Rescrie următoarele enunțuri astfel încât acestea să exprime un adevăr.

- În 1883, România s-a aliat cu Franța.
- În 1913, a avut loc al Doilea Război Iberic.
- Franz Joseph a fost asasinat în anul 1914, la Sarajevo.
- Zeppelinul a fost introdus pe câmpul de luptă de către ruși.
- Tancul a fost inventat de către britanici în anul 1939.
- Tratatul de Pace cu Ungaria a fost semnat la Saint-Germain în 1919.
- Jesse Owens s-a remarcat la Jocurile Olimpice de la Berlin din 1940.
- Marie Curie a primit Premiul Nobel de trei ori.
- Charlie Chaplin a fost un romancier de succes.
- România a intrat în Al Doilea Război Mondial în anul 1944.

4. Definește următorii termeni: *colonie, cursa înarmărilor, antisemitism, globalizare, terorism.*

Realizează enunțuri corecte folosind acești termeni istorici.

5. Explozia stelară! Completează, pe caiet, schema de mai jos.

Buncăr subteran din perioada Războiului Rece, Ucraina

6. **Aritmogrif!** Folosind informațiile din tabelul din dreapta, înlocuiți cifrele cu literele potrivite, pentru a intui literele din spațiile goale. Astfel, veți afla numele unui eveniment care a marcat istoria secolului al XX-lea.

			18	24	1	21
			17	26		
			26	19	24	2
			21	1	23	
			26	4	1	
22	26					
			4	18	18	24
26	21		22			
			1	17	5	

A – 1	Ă – 2	Â – 3
B – 4	C – 5	D – 6
E – 7	F – 8	G – 9
H – 10	I – 11	Î – 12
J – 13	K – 14	L – 15
M – 16	N – 17	O – 18
P – 19	Q – 20	R – 21
S – 22	Ș – 23	T – 24
Ț – 25	U – 26	V – 27
W – 28	X – 29	Y – 30
Z – 31		

IV. Studiază harta de mai jos și răspunde la cerințe.

Fig. 3. Statele Înțelegerii Balcanice (cu portocaliu)

1. Enumeră, pe caiet, statele Înțelegerii Balcanice (portocaliu).
2. În ce an s-a constituit Înțelegerea Balcanică?
3. Ungaria, Bulgaria și Albania au fost membre ale Înțelegerii Balcanice?
4. Ce regim politic avea URSS în acea perioadă de timp?

V. Datați și ordonați cronologic, pe caiet, următoarele evenimente, conform exemplului din tabel. (Reține! Exemplul are doar rol demonstrativ.).

Eveniment	An	Cronologie	Exemplu
A. Criza Rachetelor din Cuba	...?	...?	D
B. Sfârșitul Războiului Rece	...?	...?	C
C. Constituirea URSS	...?	...?	B
D. Hitler devine cancelar	...?	...?	A
E. Doborârea Turnurilor Gemene	...?	...?	E

Fig. 4. Contraatac sovietic la Stalingrad (februarie 1943) – sursa: wikipedia.org.

Grilă de autoevaluare

Subiectul I: 20 de puncte
 Subiectul II: 20 de puncte
 Subiectul III: 20 de puncte
 Subiectul IV: 20 de puncte
 Subiectul V: 10 puncte
 Din oficiu: 10 puncte

Subiectul I	5 x 4 p. = 20 p.
Subiectul II	5 x 4 p. = 20 p.
Subiectul III	5 x 4 p. = 20 p.
Subiectul IV	4 x 5 p. = 20 p.
Subiectul V	5 x 2 p. = 10 p.

Punctaj maxim: 100 de puncte

A

Anschluss – cuvânt folosit pentru a indica unirea Germaniei cu Austria, realizată de Hitler în martie 1938

antantă – denumire ce desemnează diverse înțelegeri diplomatice din secolul al XIX-lea sau al XX-lea

atotputernic – putere discreționară caracteristică unui dictator dintr-un regim totalitar

avion cu reacție – avion propulsat de motoare cu reacție

B

bază navală – port folosit de navele militare ale unui stat

burghezie – categorie socială compusă din proprietari de afaceri

bursă – instituție economică în care se tranzacționează valută, acțiuni ori mărfuri

C

calibru – termen folosit pentru a indica diametrul interior al țevei unei arme de foc (revolver, pușcă, tun etc.)

capitalism – sistem economic care încurajează inițiativa privată, concurența și obținerea profitului

capitulare – acțiune prin care unul sau mai multe state încetează luptele, recunoscând că au pierdut un război

caporal – grad militar inferior celui de sergent și superior celui de soldat fruntaș

ceasul apocalipsei – simbol folosit în timpul Războiului Rece pentru a arăta cât de aproape se află umanitatea de un război nuclear

clasa de mijloc – categorie socială aflată între bogați și săraci

conferință de pace – negocieri desfășurate în vederea încheierii în mod oficial a unui război

containment („izolare” – lb. engleză) – cuvânt utilizat de inamicii Blocului Comunist, în timpul Războiului Rece, pentru a desemna strategia menită să oprească răspândirea comunismului la nivel global prin izolarea URSS și a aliaților săi

cordon sanitar – termen lansat după 1918 care sublinia necesitatea izolării Rusiei bolșevice pentru a împiedica răspândirea comunismului, o izolare ideologică

criminalitate transfrontalieră – termen folosit pentru a desemna acțiunile ilegale comise de o structură mafiotă care acționează pe teritoriul mai multor țări

D

depresiune economică – criză economică severă

deterrence („descurajare” – lb. engleză) – teorie din timpul Războiului Rece care afirma că un conflict nuclear poate fi oprit dacă inamicul este conștient că riposta va fi pe măsură

dictator – magistrat antic din timpul Republicii Romane, care primea o putere nelimitată, pentru o perioadă scurtă de timp, în vederea protejării statului de un pericol iminent

diplomație – ansamblul activităților desfășurate de către un stat, prin intermediul reprezentanților săi, pentru realizarea politicii externe

doctrină – totalitatea principiilor unui sistem politic, științific sau religios

E

emigrare – plecare dintr-o țară cu scopul stabilirii într-o altă țară

F

francțiror – soldat voluntar care face parte dintr-o unitate specializată

front – locul în care se desfășoară luptele în timpul unui război

G

globalizare – proces economic și cultural de strângere a legăturilor și sporire a interacțiunilor dintre toate statele planetei

Fig. 1. Căutarea unui loc de muncă în timpul crizei economice

I

infrastructură – totalitatea elementelor care ușurează funcționarea unei societăți moderne (drumuri, căi ferate, aeroporturi, metrou, porturi, rețele electrice etc.)

L

lagăr de concentrare – spațiu îngrădit folosit pentru încarcerarea „inamicilor” unui regim totalitar

M

masacru – uciderea nejustificată a unui grup uman lipsit de apărare

mausoleu – monument funerar impozant al cărui nume provine de la satrapul Mausol, lider politic antic, căruia soția sa i-a ridicat un loc de veci opulent

metropolă – nume dat astăzi marilor orașe ale lumii

N

nerambursabil – care nu trebuie înapoiat

neutralitate – țară care se menține în afara unei situații conflictuale din relațiile internaționale

O

operațiune militară – activitate armată desfășurată în vederea obținerii unui avantaj militar

P

perioadă postbelică – denumire care desemnează perioada de după un război important, de exemplu: Al Doilea Război Mondial

pilot de vânătoare – persoană care pilotează un avion militar cu scopul de a-l doborî pe cel inamic

Premiul Nobel – distincție care se acordă anual începând din 1901 pentru a răsplăti performanța în domenii precum: fizică, chimie, economie, medicină sau literatură, dar și străduințele unor personalități pentru a menține sau restabili pacea

propagandă – totalitatea acțiunilor desfășurate în vederea impunerii unor idei politice, religioase etc.

publicitate – ansamblul acțiunilor menite să facă cunoscut un produs, o persoană, o idee ș.a.

R

rasa ariană – termen folosit de naziști pentru a-i desemna pe strămoșii germanilor

recesiune economică – criză economică ușoară

revanșard – care duce o politică de revanșă pentru o pierdere suferită

rivalitate – stare de concurență între persoane/state pentru a obține același lucru

S

salpetru de Chile – azotat natural de sodiu extras din Chile, America de Sud, folosit în diverse procese agricole sau industriale

sferă de influență – regiune din afara propriilor frontiere, dominată de către un stat important

socialism – sistem economic și politic care favorizează o poziție importantă a statului în societate

soviet – organ de conducere central sau local, reprezentativ, ales de către populația din URSS

Ș

șomer – persoană care a rămas fără un loc de muncă

T

teoretician – persoană care se ocupă de aspectele teoretice ale unei științe sau arte

tratat bilateral – act internațional semnat între două state

W

Weltpolitik – termen folosit de împăratul german Wilhelm al II-lea (1888-1918) pentru a evidenția ambițiile globale ale Imperiului German

Fig. 2. Lagăr de concentrare nazist

Fig. 3. Premiul Nobel, denumit după Alfred Nobel

PAG. 10 Evaluare inițială

I. 1 – a, 2 – a, 3 – b, 4 – a, 5 – b; **II.** 1 – d, 2 – b, 3 – e, 4 – c, 5 – a; **III.** 1 – Adevărat, 2 – Fals, 3 – Fals, 4 – Fals, 5 – Adevărat; **IV.** Ex.: Leonardo da Vinci a fost un important pictor, sculptor și inventator din perioada Renașterii. El a fost interesat și de anatomie. **V.** De exemplu: 1 – Armatele napoleoniene au răspândit ideile Revoluției Franceze; 2 – Naționalismul a fost adoptat de toate națiunile Europei; 3 – Toate națiunile din Europa au început să aspire la formarea statelor naționale.

PAG. 32 Evaluare Unitatea I

I. 1 – a, 2 – b, 3 – b, 4 – b, 5 – b, 6 – a; **II.** 1 – e, 2 – d, 3 – c, 4 – b, 5 – a; **III.** 1 – Fals, 2 – Fals, 3 – Adevărat, 4 – Adevărat, 5 – Adevărat.

PAG. 54 Evaluare Unitatea II

I. 1 – a, 2 – b, 3 – a, 4 – a, 5 – a, 6 – c; **II.** 1 – a, c, e; 2 – b, d; **III.** 1 – Adevărat, 2 – Fals, 3 – Fals, 4 – Adevărat, 5 – Fals; **IV.** 1 – Dreptul la vot, 2 – Dreptul la asociere, 3 – Nu, 4 – Nu; **V.** A – Woodrow Wilson, B – Emmeline Pankhurst, C – Adolf Hitler, D – Charlie Chaplin.

PAG. 78 Evaluare Unitatea III

I. 1 – Manciuria, 2 – Nicolae Titulescu, 3 – kamikaze, 4 – 10 februarie 1947, 5 – Shoah; **II.** 1 – c, 2 – d, 3 – b, 4 – a, 5 – e; **III.** 1. Prin Anschluss înțelegem unirea Germaniei cu Austria; 2. Japonezii au atacat baza navală de la Pearl Harbour; 3. „Soluția finală” a însemnat exterminarea evreilor; 4. Americanii au folosit bomba atomică împotriva orașelor Hiroshima și Nagasaki; 5. În cadrul Procesului de la Nürnberg au fost judecați criminalii de națiști; **IV.** A – Nicolae Titulescu, B – Dwight Eisenhower, C – Hermann Göring, D – Anne Frank.

PAG. 105 Evaluare Unitatea IV

I. 1 – CAER, 2 – Declarația Universală a Drepturilor Omului, 3 – capitalismul, 4 – UE, 5 – World Trade Center; **II.** 1 – e, 2 – d, 3 – c, 4 – b, 5 – a; **III.** 1. Comunismul a respins economia de piață; 2. Sediul ONU se află la New York; 3. Războiul Rece a fost câștigat de blocul statelor democratice; 4. Terorismul este o mișcare pentru teroare; 5. Primele jocuri video au apărut în anii 1970; **IV.** 1 – a, 2 – c, 3 – c, 4 – a, 5 – c.

PAG. 108-109 Evaluare finală

I. 1 – a, 2 – b, 3 – b, 4 – a, 5 – b; **II.** 1 – e, 2 – d, 3 – c, 4 – b, 5 – a; **III.** 1 – Fals, 2 – Adevărat, 3 – Fals, 4 – Fals, 5 – Fals; **IV.** 1 – România, 2 – 1934, 3 – Nu, 4 – Comunist; **V.** A – 1962, B – 1991, C – 1922, D – 1933, E – 2001; Ordinea cronologică: C, D, A, B, E.

